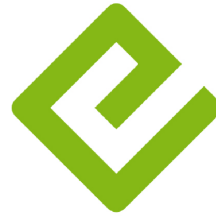

İŞÇİ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ ÇALIŞTAYI

9 HAZİRAN 2012

E-KİTAP

ePUB

TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

1954

ISBN : 978-605-01-0418-9
EMO YAYIN NO : EK / 2012 / 522

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
İŞÇİ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ ÇALIŞTAYI
9 Haziran 2012

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
İŞÇİ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ ÇALIŞTAYI
9 HAZİRAN 2012

Kasım 2012

ISBN : 978-605-01-0418-9

EMO YAYIN NO : EK / 2012 /522

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI YAYINLARI

İhlamur Sokak No:10 Kat:2 Kızılay Ankara

Tel: (312) 425 32 72 Faks: (312) 417 38 18

Yayına Hazırlayan

Elektrik Mühendisleri Odası

İÇİNDEKİLER

Açılış Konuşmaları	5
I. OTURUM	11
İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısı	
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK	14
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi	
Dr. Celal EMİROĞLU	21
Ankara İşçi Sağlığı Meclisi Üyesi	
Av. Nurten ÇAĞLAR YAKIŞ	45
TMMOB Hukuk Danışmanı	
Soru-Yanıt Bölümü	51
II. OTURUM:	63
İş Kazalarının Önlenmesi ve İş Güvenliği Uzmanlığı Hizmetlerinden Beklentiler	
Musa DEMİR	66
İş Müfettişleri Derneği	
Ö. Kamil KARTAL	78
Enerji-Sen Genel Başkanı	
Mehmet TÜRKUÇAR	85
Avukat - Elektrik Yüksek Mühendisi	
Rahmi İNAN	100
İş Müfettişleri Derneği	
Soru-Yanıt Bölümü	103
FORUM	113
İşçi Sağlığı ve Güvenliğinde Geleceğe Yönelik Öngörüler	
EMO İşçi Sağlığı ve Güvenliği Çalıştayı Sonuç Bildirgesi	129

AÇILIŞ KONUŞMALARI

CENGİZ GÖLTAŞ
EMO Yönetim Kurulu Başkanı

Sayın Konuklar,

Değerli Katılımcılar,

Hepiniz hoş geldiniz. İşçi Sağlığı ve Güvenliği Çalıştayımızın açılışında, EMO Yönetim Kurulu ve şahsım adına sizleri sevgiyle ve dostlukla selamlıyorum.

Genel Kurulumuzun ardından yeni çalışma döneminde oluşturulan, Odamızın İşçi Sağlığı ve Güvenliği Komisyonu, yaptığı ilk toplantıda, zaman geçirmeden bir çalıştay yapılmasını gündemine aldı. Planladığımız bu etkinlikte, Türkiye'nin gündeminden düşmeyen ve neredeyse seri cinayetlere dönüşen "iş kazaları" gibi çok ciddi toplumsal bir sorunu tüm yönleri ile kendi alanımızdan tartışmaya açıyoruz. Böylesine önemli bir konuda çalıştay düzenleme önerisi getiren ve ardından kısa bir sürede çalıştayın hazırlık sürecine emek veren Komisyonumuzun değerli üyelerini kutluyorum. Bu çalıştayın, bundan sonra Odamız tarafından bu alanda düzenlenecek olan birçok etkinlikler dizisinin önünü açacağına inanıyorum.

Değerli Arkadaşlar,

Neden EMO olarak böyle bir çalıştayı gündemimize aldık?

Çünkü İnsanlarımız göz göre göre ölüyor. Davutpaşa'da, Karadon'da, OSTİM'de, Dursunbey'de, Afşin'de, Erzurum'da, Tuzla'da ve her yerde. Ülkemizin dört bir yanından işçilerin ölüm haberleri geliyor. Savrularak, yanarak, boğularak, göçük altında kalarak, ezilerek her gün en az 4 işçi hayatını kaybediyor.

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre 2010 yılında 1444 işçi, 2011 yılında ise 1563 işçi hayatını kaybetti. Bu gerçeklere rağmen AKP iktidarı işçi ölümlerini "kader", "vadeleri dolmuş", "ölüm bu işin doğasında" diye değerlendiriyor. Oysa tüm iş kazaları ve meslek hastalıkları önlenabilir. Bizler önlenabilir oldukları halde gerçekleştiği için yaşananları "iş cinayeti" olarak tanımlıyoruz.

Sevgili Arkadaşlar,

Ülkemizde bazı bölgeler veya şehirler artık eskisi gibi yöresel oyunları, kıyafetleri, şiveleri ya da meşhur olmuş meyve ve sebzeleri ile anılmıyor artık. Ülkemizde anımsanacak yeni referans kotları- kriterler oluştu belleklerimizde.

Karadon ve Elbistan göçük altında kalan kömür madeni işçileri ile, Adana Kozan baraj suları altında kalan, yine Erzurum Aşkale deniz bisikletinden düşerek baraj gölünde donarak, boğularak ölen enerji işçileri ile, Esenyurt alışveriş merkezleri inşaatında çadırlarda yanan inşaat işçileri ile, Davutpaşa ve OSTİM güvencesiz ve denetimsizce ilkel koşullarda sürdürülen üretimlerin sonucunda canların yok olduğu toplu felaketlerle anılıyor artık.

Çok fazla geriye gitmeye de gerek yok aslında. Sadece 2012 yılının başından buyana geçen son 5 ayda yaşanan "iş kazaları" ve ölümlere ait resmi rakamlar bile nasıl bir çalışma yaşamından bahsettiğimizi anlatmaya yetiyor. 2012 yılında Ocak ayında 62, Şubat ayında 42, Mart ayında 59, Nisan ayında 87 ve Mayıs ayında 69 olmak üzere son 5 ayda 319 emekçi bugün aramızda değil.

Sözünü ettiğim soğuk rakamlar ve istatistikler ile yaşanan öyküler ve acılar arasındaki insani olmayan uçurumun farkındayım değerli arkadaşlar. Yaşananlar sermaye cephesinden nasıl izah edilmek istenirse istensin bu iş bu kadar basit değil. Kârlarına ve büyüme istatistiklerine kadın erkek demeden kurban verdiğimiz insanların ödedikleri bedelin karşılığı AKP iktidarı tarafından Türkiye'nin Çin ve Arjantin'den sonra dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi olduğu müjdesiyle sunuluyor.

Değerli Katılımcılar,

Ülkemizde, inşaat, maden, enerji ve hizmet sektörü en fazla can kaybının da yaşandığı alanlar. Yaralanmalara baktığımızda da yine inşaat, tekstil, hizmet, gıda, metal, maden, gemi inşa ve enerji sektörlerini görüyoruz. Bir yandan teşvik kapsamına alınan sanayilerin yine bu sektörlerde yoğunlaştığı da açık. Hükümetin teşvik verdiği bölge ve sektörlerde üretimin artması beklenen bir durum. Ancak bu sürecin daha fazla iş kazalarına yol açmaması için var olan tüzük ve yönetmeliklerin harfi harfine uygulanması ve daha önce gerçekleşen iş cinayetleri için açılmış davaların da hızla daha fazla mağduriyet yaratmayacak şekilde sonuçlanması gerekiyor.

İnşaat sektörü için Türkiye ekonomisinin lokomotifi denmektedir. İnşaat sektörü büyürken, ölümler de katlanarak artmaktadır. İnşaat sektörü ölümlü kazalarda ilk sıraya yerleşmiştir ve bu konumunu değiştireceğine dair bir umut görünmemektedir. İnşaat sektörünün şaha kalktığı söylenen yıllarda, iş cinayetleri de şaha kalkmıştır. 2010 yılı verilerine bakıldığında iş kazaları sonucu meydana gelen 1.434 ölümün 475'inin yani her 3 ölümden birinin inşaat sektöründe olduğu görülecektir. Bu uzun yılların en yüksek sayısı ve oranıdır.

Değerli Konuklar,

İşçi ölümlerinin altında yatan neden, sağlıklı ve güvenli çalışmanın bir "maliyet" olarak görülmesidir. Sermaye bu yüzden "işçi sağlığı" yerine "iş sağlığı" kavramını kullanıyor. Yani işçilerin değil işin sağlığı, işletmenin verimliliği ön planda tutuluyor. AKP iktidarı da işçilerin can güvenliğini sağlayacak düzenleme ve denetimleri yerine getireceğine; küresel rekabeti yani işletmelerin kârlılığını gerekçe göstererek emekçileri koruyan mevcut düzenlemeleri dahi ortadan kaldırıyor ve denetim görevini gerektiği gibi yerine getirmiyor. Zaten piyasaya açılmış bulunan işçi sağlığı ve güvenliği alanı, şu an Meclis'te görülecek olan "İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısı" ile tamamen sermayenin ellerine bırakılıyor.

Değerli Arkadaşlar,

Sonuçta; bizler bu çalıştayı düzenlerken esas vurgumuz, başta Esenyurt, OSTİM, Davutpaşa olmak üzere yaşanan ve toplu katliamlara dönüşen olayları, yine her hafta HES inşaatlarından gelen ölüm haberlerini kanıksamayacağımızı ifade etmektir. Taşeron sistemine dayalı üretim yapısı, uzun ve yorucu çalışma

saatleri, geçici ve esnek istihdamın iş cinayetlerinde belirleyici olduğunu biliyoruz.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin kısıntıya gidilecek ilk maliyet kalemi olarak görüldüğünü, Devletin işçi sağlığı ve iş güvenliği denetiminden tamamen çekildiğini, Tüm bunlarla birlikte en basit iş güvenliği önlemlerinin bile alınmamasının, tekil ölümler değil artık toplu ölümler doğurduğunun farkındayız.

Değerli Katılımcılar,

Sözlerime; bu konularda son dönemlerde yaşanan acılar karşısında toplumsal bir bilinç ve örgütlü bir hak arama mücadelesi geliştiren İşçi Sağlığı ve Güvenliği Meclislerinin, artık Cumartesi anneleri gibi sokakta farkındalık yaratmaya çalışan ve gelenekselleşen eylemliliklerindeki son açıklamalarını paylaşarak son vermek istiyorum.

Her köşe başında, inşaat çadırında, baraj gölünde, maden ocağında, tersanede, çağrı merkezinde, hastanede, plaza ofisinde, dershanede bizi bekleyen acı ve cinayetlere karşı mezarlarımızdan kalkıp kendi ellerimizle yazmalıyız mezar taşlarımıza:

İş kazaları ve meslek hastalıklarında kaybettiğimiz emekçiler ve onların aileleri, merhamet değil, adalet istiyor.

Çalıştayımıza başarılar diliyorum. Hepimize kolay gelsin.

NURHAN PARLAK
EMO İşçi Sağlığı ve Güvenliği Komisyonu

Hepinize hoş geldiniz diyerek sözlerime başlamak istiyorum.

Aslında burada söyleyeceklerim, bu konuda TMMOB'nin görüşlerinden yapılan alıntılar ve bizim bu olaya nasıl baktığımızı açıklayacak bir iki hatırlatma.

İş kazası ve meslek hastalıkları, az önceki slaytlarda da gördüğünüz gibi, ülkemizde yaygın olarak görülen, çalışma hayatımızın en önemli riskleridir. Sadece iş kazası olarak bakmamak lazım, meslek hastalıkları da bu risklerin başında yer almaktadır.

Evrensel Beyannamenin 22. ve 25. maddelerine göz attığımızda, sosyal yaşam içerisinde sosyal güvenlik hakkı tüm bireylerin temel hakkıdır, bunu hiçbir zaman unutmamak lazım. Bunu sağlayacak olgu ve kurum ise devlettir. İşçi sağlığı ve güvenliğinin temel olarak üç tane ana tarafı var diyoruz. Bunlardan bir tanesi işverenler/sermaye; bunların çalıştırdığı emekçiler -yani bizler- ve yasa ve yönetmelikleri düzenlemek Anayasal görevi olan devlet, iş sağlığı ve güvenliğinin üç ana temel unsurudur. Ancak, bu temel unsurlar görevlerini yaparken ve yapmaları gerekenleri düzenli olarak yapmalarını sağlamak için, mutlaka yardımcı unsurlara ihtiyaç duyarlar. Bunlar, meslek örgütleri, sendikalar ve sivil toplum örgütleridir. Bizler bu görevi yerine getirirken, birçok engelle karşılaşyoruz; gerek sermaye tarafından yönlendirilen hükümet,

gerekse hükümetin bizzat kendisinden. Şu dönemde AKP Hükümetinin yapmış olduğu; kendi atını rahat rahat oynatabilmek, istediği tarafa dönebilmek için, istediği yasayı istediği gibi değiştirip, torba yasalarla veya düzensiz, yasaya aykırı yönetmelikler çıkararak bu işi yürütmeye çalışmaktadır.

Hatırlayacağımız gibi bu süreç 2003 yılında başlamış, bununla ilgili yönetmelik ve 4857 sayılı Kanun'la birlikte birçok şey yapılmaya çalışılmıştır. 4857 sayılı İş Kanunu temel alınarak bazı yönetmelikler çıkartılmıştır. (Yanılmıyorsam, bu yönetmeliklerin sayısı toplam 23 taneydi.) Bunlardan bir tanesi de, işçi sağlığı ve güvenliği mühendislerinin çalışmalarına esas bir yönetmelikti. Bu yönetmelikte bazı uygunsuzlukların olması, hukuksuzlukların olmasıyla, Türk Tabipleri Birliği ve TMMOB dava açmış ve bu davalar sonucunda verilen kararlar neticesinde bu yönetmelikler iptal edilmiştir. Arkasından, bazı değişiklikler yapılarak, bu yönetmelik tekrar çıkartılmış ve yine dirençle karşılaşınca, bu sefer Bakanlığın Çalışma Yasası'nda ve bazı kanun maddelerinde değişiklikler yapılarak, kendilerini haklı duruma getirip, açılan davaların önünü kesmek için, torba yasayla bazı uygulamalar yapılmıştır. Bundan da netice alamayan hükümet, bu sefer de karşımıza yeni bir kanun tasarısıyla gelmiş ve işçi sağlığı ve güvenliğinin ruhuna aykırı olacak bir şekilde, daha önceden de yapmış olduğu gibi, işi ticarileştirmeye özen göstererek, yasayı önümüze sunmuştur. Yasa, şu anda görüşülmektedir, Meclise sunulacaktır. Buradaki toplantımızın amacı da, bu hazırlanan yasanın işçi sağlığı ve güvenliğine neler getireceğini, ondan neler götüreceğini, çalışma hayatımızın neler kaybedeceğini, sosyal güvenlik haklarımızda nelerden feragat edebileceğimizi açıkça göstermektir. Uzmanlarımız da az sonra bu konuları dile getirecektir.

Sözü daha fazla uzatmadan, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İşçi Sağlığı ve Güvenliği Komisyonu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum efendim.

I. OTURUM
İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ YASA TASARISI

Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

Dr. Celal EMİROĞLU
Ankara İşçi Sağlığı Meclisi Üyesi

Av. Nurten ÇAĞLAR YAKIŞ
TMMOB Hukuk Danışmanı

FATİH KAYMAKÇIOĞLU
Oturum Başkanı

Sayın katılımcılar,

Öncelikle hoş geldiniz.

Ben, uzun bir açılış yapmayacağım; birkaç cümlem var. Ülkemizde, her 6 dakikada bir iş kazası olmakta ve 6 saatte bir işçimiz hayatını kaybetmekte. Diğer bir söylemle, günlük 4 işçimiz, akşamları evlerine değil; mezara gidiyor. Diğer bir söyleyeceğim şu: 2,5 saatte bir işçimiz iş göremez hale geliyor. Bir yıl önce bu günlük 3 işçiydi, 4 işçiye çıktı. Somut olarak, yeni Yasayla, mezara gidecek olan 4 işçiye acaba evine gönderebilecek miyiz?

Yasa Tasarısında tartışma konusu yaptığımız şu mekânda, konunun uzmanlarına bırakıyorum sözü. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Sayın hocam Gürhan Fişek'i, Sayın Celal Emiroğlu'nu ve Sayın Nurten Çağlar Yakış'ı kürsüye davet ediyorum.

Bir telgrafımız var; onu okuyayım, ondan sonra başlayalım.

Düzenlemiş olduğunuz İşçi Sağlığı ve Güvenliği Çalıştayına nazik davetiniz için teşekkür ederiz. 27 Mayıs – 20 Haziran 2012 tarihleri arasında, Mersin Silifke Eğitim Tesislerimizde düzenlediğimiz yönetici, baş temsilci ve temsilci eğitimleri nedeniyle Ankara dışında olmamız nedeniyle çalıştaya katılamayacağımızı bildirir, tüm katılımcılara selamlarımızı bildirir, çalıştayın başarılı geçmesini dileriz.

Yol-İş Sendikası

İlk konuşmacı olarak, Sayın hocam Gürhan Fişek'e sözü veriyorum.

Prof. Dr. A. GÜRHAN FİŞEK

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

Teşekkürler Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlar; hoş geldiniz. İyi ki geldiniz. Çünkü ülkemizde çalışma yaşamı çok zor günler geçiriyor. Dolayısıyla, yalnızlığımızı ve karamsarlığımızı ancak birlikte aşabiliriz. Tek başımıza kaldığımız zaman, iyice karamsarlığın ve yalnızlığı dibine düşeriz. Dolayısıyla, bir arada olmak, bunları konuşmak büyük bir nimet. Onun için, sizlere ve bu çalıştayı düzenyenlere teşekkür ediyorum.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunu tek başına ele almadan önce şuna bakmak gerekir diye düşünüyorum: Çalışma yaşamında neler oluyor? Şimdiye kadar hiç görülmemiş bir şey çıktı ortaya. Hava işkolunda grev yasağı konuldu. Hızla TBMM'den bu konuda bir yasa çıkarıldı. Bakanlıktaki Sosyal Güvenlik Kurumu müfettişleri dışında, bütün müfettişler iş müfettişi yapıldı; yani o güne kadar İŞKUR bünyesinde faaliyet gösteren müfettişler bundan sonra sizin çalışma yaşamınızla ilgili her konuyla ilgilenebilir; çünkü adı iş müfettişi. Bu arada, sayıları az, görevleri çok olmasına karşın, iş müfettişlerine bir de kayıt dışı istihdamla ve sigortasız çalıştırmayla ilgili görevler yüklendi. İşyerlerindeki çalışma koşullarına bakmaya mı koşacaklar, yoksa kayıt dışı ekonominin peşine mi düşecekler?

Tiyatro ve senfoni orkestralarına olan sevgilerinden (!) ötürü, hükümet onları da özelleştirme ve taşeronlaştırma kararı aldı. Özelleştirme o hale geldi ki, işsizlikle mücadele konusunda hükümetin elinde silah kalmadı. Nasıl baş edeceksin işsizlikle? Söze bakarsanız, müthiş mücadeleler var, aktif işgücü programları var. Ne kadar aktifse, ne kadar aktif olabilirse. Öte yandan bakıyorsunuz, artık 10 yaşında çıraklar göreceksiniz işyerlerinizde; çünkü 4+4+4'le bu iş giderse, ilk 4'ün sonunda çocukları, çırak adı altında üretim alanına sokarsınız. Artık pırpıplar mısınız, çalıştırır mısınız? Takıldım ustalara, "Haydi, gözün aydın, 10 yaşında çırakların olacak." dedim. "Olur mu hocam öyle şey!" dedi. Olacak işte. "Sen almasan başkası alacak, hiç olmazsa sen al. Sen vicdanlı bir adamsın, ezmezsın çocuğu." dedim. Sen almazsan, o almazsa, ben almazsam, ne olacak? En hunhar olanlar alacak, en vahşi olanlar çırakları alacak, daha da ezecek. Yani çözüm, benim almamam, senin alman değil. Çözüm, bu yaşta çocuk eğitimden koparılıp çırak olur mu? Öğrenimini en yüksek basamaklara kadar sürdürebilmesi için elinden geleni yapacaksın. Destek olacaksın.

Çok ayrıntısına girmiyorum. Tabii, 4+4+4'e ilişkin söylenecek çok şey var. Ama öte yandan başka bir şey var. Her şeyden önce adalet diyoruz ya, çocuk suçluluğu üzerine biraz çalıştım, kafa yordum. Bu çocukları şöyle adlandırıyorlar: "Suça sürüklenen çocuklar." Ben, öyle demiyorum, "Suçlanan çocuklar" diyorum. Çünkü şu anda hapishanelerde tutuklu bulunan çocukların yüzde 90'ı henüz hüküm giymemiş, tutuklu; yani suçu işlemiş mi, işlememiş mi; ceza alacak mı, almayacak mı, belli değil. Yüzde 90 bu. Yani çocuğun yaşamını karartıyorsunuz, çocukluğu geçiyor, sonra "Özür dileriz" filan diyorsun.

Niye bu kadar dağıttım konuyu? Şunun için: Biz, işçi sağlığı ve iş güvenliğinden konuşacağız da ne olacak? Memlekette bunlar varken, bunu mu kurtaracağız tek başına? Bizim en büyük hatamız, tek başına kurtarma merakı; yani bizim için kendi konumuz neyse, onu kurtaralım, öbürleri sonra kurtarılır. Yok böyle bir şey, hepsini beraber kurtarmamız lazım.

Eğer şu anda gerçekleştirdiğimiz bir panel olmasaydı da bir konferans olsaydı; benim konuşmama bir başlık atmak gerekirdi. Ben şöyle başlık attım kendi kendime: Samimiyet testi. Çalışma Bakanlığı bu konuda samimi mi? Şimdiye kadar saydıklarımızda bir samimiyet göremiyorum ben, ama acaba işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda bir samimiyet var mı? Başkan, ilk dakikadan golü attı, samimiyeti sorguladı. Dedi ki, "Bu iş sağlığı mı, işçi sağlığı mı?"

Çalışma Bakanlığı niye böyle bir yasa çıkarmaya kalktı? Daha önce de Çalışma Bakanlığı 1993 yılında bu konuda bir yasa çıkarmayı düşündü, bizleri çağırdı, konuşuldu, bir taslak çıktı ortaya. Taslak elimde. Adı, Mesleki Sağlık ve Güvenlik Yasa Tasarısı. Ondan sonra Bakanlığın “Sırf bu yüzden yasa çıkarıyoruz.” dediği 89/391 sayılı Çerçeve Direktifinin adı şöyle: İşçilerin Sağlık ve Güvenliğinin Geliştirilmesini Desteklemek İçin Önlemler Hakkında Çerçeve Direktif. Kim için yapıyormuş bunu; işçiler için yapıyormuş. Bakanlığın Yasa Tasarısına bakıyoruz, İş Sağlığı ve Güvenliği. Üçünün yaklaşımları arasındaki farka bakın. Var mı bir samimiyet?

Konuşma boyunca üç metni birbiriyle karşılaştıracamız, Bunlar:

- 1- Mesleki Sağlık ve Güvenlik Yasa Tasarısı (1995)
- 2- Avrupa Birliği’nin 89/391 sayılı Çerçeve Direktifi
- 3- İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısı (2012)

Onların arasından bir yol bulmaya çalışacağız kendimize; ama samimiyeti deneyelim önce.

2003 yılında Avrupa Birliği Çalışma Bakanlığına dedi ki, “Ben, iki tane konuya çok önem veriyorum. Bunun için sana para vereyim. Bir, istihdam benim için önemli; iki, işçi sağlığı ve iş güvenliği benim için önemli.” Niye? İkisi de ekonomik konular. Siz, işçi sağlığı ve iş güvenliğini sosyal bir konu mu sanıyorsunuz; hayır. Avrupa Birliğinin Tek Senedinde bu konu şöyle bağlandı: İşçi sağlığı ve iş güvenliği ekonomik bir konudur. Sosyal olsa, oy birliği gerekiyor. Hâlbuki ekonomik olduğu zaman, nitelikli çoğunlukla karar alabiliyor. Bir tanesi çıkmış, “Ben, işçimi ezmek istiyorum.”, öbürleri ezmek istemiyor, Avrupa Birliğinin ortak politikası çıkmıyor ortaya. Ezmek kelimesini şöyle değiştirelim: “Şu sektördeki çalışmalarda benim çıkarım bakımından biraz gevşetilmesinde fayda var. Niye; ben kuvvetliyim bu sektörde, onun için.” Olmaz diyorlar. Bunu neye bağlıyorlar; rekabet eşitsizliği. “Avrupa Birliğindeki her ülke aynı koşullarda üretsinsin ve rekabet etsin.” diyorlar. İşte, işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgilenmelerinin, dünyanın ilgilenmesinin esas nedeni bu. Bizimki başka, ama bize kulak veren kim? Biz, sosyal konularla uğraşır gibi uğraşıyoruz, onlar ekonomik konuyla uğraşır gibi uğraşıyor.

Avrupa Birliği dedi ki, “İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda size destek vereceğim.” Çok iyi, iyi yaparsın. “Araç gereç vereceğim, laboratuvarlarını

güçlendireceğim, personelini eğiteceğim, şunu yapacağım, bunu yapacağım. Sen de benim Çerçeve Direktifimi benimseyeceksin, buna uygun yönetmelikler çıkaracaksın. Yapar mısınız?” Yaparım. “Haydi, yap!” Bir türlü yapamadı. Arkadaşlar açıkladılar. Önce yönetmelik çıkardı, Danıştay çevirdi, bir daha yönetmelik çıkardı, Danıştay çevirdi. Sonunda mecbur kaldı, yasa çıkaralım bari dedi. Demek ki, Çalışma Bakanlığı bu yasaı Avrupa Birliğinin Çerçeve Direktifini Türkçeye kazandırabilmek amacıyla çıkarttığını söylüyor. Samimi mi acaba; hayır, samimi değil. Nereden anlıyoruz; maddeleri karşılaştırdığımız zaman bütün çıplaklığıyla ortaya çıkıyor. Çünkü Çalışma Bakanlığının bir hastalığı var. Bu, 1978’de de böyleydi. Yalnızca bugünkü Bakanlığın hastalığı değil bu; demek ki, bürokrasinin bir hastalığı. Birinin istediği şeyleri öne koyup size sunarken, arkadan kendi istediklerini araya koymaya çalışıyor. Hiç gerekmezken araya giriyor. Sözgelimi, bu Yasada en çok tartışma yaratan konulardan biri, bu konudaki eğitim kurumlarının oluşturulması, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ve Türk Tabipleri Birliğinin bu alandaki çalışmalarının hiçe sayılması. Ne ilgisi var Direktifle bunun? Direktif böyle bir şey mi söylüyor? Hayır. Direktife baktığınız zaman, ne iş güvenliği uzmanı, ne işyeri hekiminin istihdamından söz ediyor. Çünkü zaten bunlar kabul edilmiş yükümlülükler Avrupa’da, bir de bu yasaya konulmasına gerek duyulmuyor. Ama neyi koyuyor? Çerçeve Direktif, daha çok işçilerin bilgilendirilmesi, bilgi edinme hakkı, bunların iş bırakmalarının yetkilendirilmesi, işçi temsilcilerinin katılımının örgütlenmesi... Yasa Tasarısında var mı böyle bir şey? Bir iki satırla geçiyor belki. Çerçeve Direktifin ana eksenini bu, Yasanın ana eksenini ise eğitim kurumları ve ortak sağlık güvenlik birimleri.

1995 Yasa Tasarısının ne? 1995 Yasa Tasarısı gerçekten güzel, ilginç bir yasa tasarısı. Tabii, üstünde çalışılabilecek şeyler var, ama o da şu konuların üstünde duruyor: İşyeri örgütlenmeleri; iş güvenliği temsilcileri, görevleri, hakları; çalışanların sorumlulukları ve hakları, ulusal konsey. Avrupa Birliği ulusal düzeyde kurullarla uğraşmıyor, Uluslararası Konseyle uğraşıyor o. Ama 1995 Yasa Tasarısı ulusal konseyle de uğraşıyor. Bu yeni Tasarıda da var. Ama çok ilginç bir farklılık var; 1995 Yasa Tasarısında Yürütme Kurulu demiş. Yürütme Kurulunda 3 tane bürokrat, 4 tane hükümet dışı temsilci var. Bakın, 3’e 4. Kurulları incelerken önce bileşimine bakmak gerek. Örneğin, Sosyal Güvenlik Kurumu Yönetim Kurulu. Prim ödenen bir kurum bu, değil mi? Kim yönetmeli burayı? Kimin parasını kullanıyorsun; prim ödeyenlerin. O zaman,

prim ödeyenlerin oranı ne acaba? 5'te 2 midir, 7'de 2 midir? Buna karşın 1995 Yasa Tasarısının öngördüğü ulusal konseyin yürütme kurulunda; 3'e 4. Çerçeve Direktifinde Avrupa Birliği; uluslararası bir komite kuruyor, "Başkan, oy kullanmamalıdır." diyor. Çalışma Bakanlığı, getirdiği her yönetmelikte başkana 2 oy veriyor. Eşitlik durumunda... Sanıyorsunuz, böyle bir şey olmaz, değil mi? Yaşadığım için, biraz sonra anlatacağım. Eşitlik durumunda, Çalışma Bakanlığı Müsteşarı oyunu kullandı, 9'a 8 kazandı. Demek ki, bu çok önemli bir madde. Ama bizimkiler samimi olmadıkları için, bunu herhalde göremiyorlar.

Bir gün, Çalışma Bakanlığı İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürlüğü bir toplantı düzenlemişti. Orada arkadaşlar, bu yönetmeliklerle uğraşan arkadaşlar homurdanıyorlardı. "Ne oldu?" dedim, "Avrupa Birliği uzmanı geldi, bir de bize fırça attı" dediler. "Niye fırça attı?" dedim, "Bunu Türkçeye çevirirken, 'vesaire'yi unutmamız" dedi. "Şu görevleri vardır vs." şeklinde. "Bir 'vesaire' için bu kadar fırça atılır mı?" dedi. "Vesaire işin özü, yani konunun açılımını veriyor." dedim. Sen daraltmışsın bunu; "Şunları şunları yapar, o kadar, başkasını yapamaz." Hâlbuki vesaireyi koyduğun zaman önü açılıyor. Siz yorumlayın gerisini.

Gerçekten, bu üç metin birbirinden büyük ayrılıklar gösteriyor. Örneğin, ortak sağlık güvenlik birimi kavramı her üçünde de var. Bakın, bu da bir samimiyet göstergesi. Yani Avrupa Birliği Direktifi de diyor ki, "Evet, ortak sağlık güvenlik birimleri kurulmalıdır." Mesleki Sağlık Güvenlik Yasa Tasarısı (1995) da kurulmalıdır diyor, bugünkü de kurulmalıdır diyor; ama arada bir fark var. İlk ikisi, "Küçük işyerlerinin güçleri buna yetmez, onlar için kurulmalıdır" diyor. Yeni Yasa Tasarısı ve uygulama ne diyor; "Küçükleri bırak, 50'nin üstü için bak." diyor. Tek tek irdelediğimiz zaman, küçükler için ortak sağlık güvenlik birimi kurmak son derece masraflı şu anda; yani o yapıya girerse o, aynı büyük muamelesi görüyor. Yetkilendirme Daire Başkanı diyor ki, "Arkadaşlarla uzun uzun tartıştık. Biz, her işyeri için işyeri hekimine 15 saat asgari süre koyduk." Azamisi de 20 saat filan, fazla değişmiyor, 15-20 saat olarak düşünün. 5 işçi çalıştırıyorsa yine 15 saat, 200 işçi çalıştırıyorsa yine 15 saat. Bir samimiyet var mı bu işte? Yani diyor ki, "50'nin altındakine bakmayacağız, üstündekine bakacağız." O zaman, olayın boyutları değişmeye başlıyor.

Bu ortak sağlık güvenlik birimlerine karşı tepki var. Deniyor ki, "Bu ticari." Tabii, 50'nin üstüne bu işi bağlarsa, onların yükümlülüklerini hafifletme yolunda tedbirler getirirse, tabii ticarete girer; işyerleri işyeri hekimlerini ya da iş

güvenliği uzmanlarını çekerler, “Bak, şu kadar para veriyorum sana. Dışarıdan, ortak birimden daha ucuz teklifler geldi, daha ucuza çalıştırayım.” der tabii. Ama küçüğün böyle bir şansı yok; küçük, ortaklaşa yararlanmak zorunda, başka çaresi yok zaten. Bir sokakta ya da bir sitede, OSTİM’de... OSTİM’deki dükkânları düşünün. Kaç metrekafe? Bodrumunu, asma katını da düşünsen, 80 mıdır, 160 midir? Bu kadar mekânda bir de doktor odası mı kuracaksın, bir de hemşire mi tutacaksın? Ama gözüne çapak kaçtı, elini bilmem ne kesti, gönder polikliniğe, ver 25 lira. Neredeyse 25 lira verse ortak sağlık güvenlik birimine... İşçi sayısına bağlı, değişir; ama 25 fena bir para değil ortak sağlık güvenlik birimi girdisi için.

İlkeler konusunda herkes aynı şeyi söylüyor. Üç yasa tasarısını yan yana koydum, hepsi benzeri ilkeleri öne sürüyor. Ama tanımlar maddesi çok enteresan. Mesleki Sağlık Güvenlik Yasa Tasarısı 1995 8 tane ilke koymuş. Bir de o dönemin özelliği, çalışan çocuktuk, çocuk çalışandı, bunlara değinmiş. Avrupa Birliği 4 tane tanım maddesi koymuş; işçi, işveren, özel olarak işçilerin sağlık ve güvenliğinden sorumlu işçi temsilcisi, önleme. 4 tane tanımlama yapmış. Bugünkü Yasa Tasarısına bakıyoruz, 22 tane tanım var, yani her şeyi yeniden tanımlıyor, yani “Bütün bildiklerinizi unutun, bundan sonra bu böyle olacak.” diyor. Bu bir keyfilik kokusu veriyor mu size? Versin, çünkü bütün uygulamalarda keyfiliğin daha ön plana geçtiğini göreceksiniz.

Keyfiliğe bakın ya da samimiyetsizliğe bakın. İşyerlerinde çalıştırılacak elemanların meslek eğitimi görmüş olmaları yükümlülüğü geldi, değil mi? İşyerlerinizden durmadan kaynakçıyı eğitime gönderiyorsunuz vesaire. Hepsinin belgesi olacak, değil mi? Niye çıktı bu, nereden icat oldu? Bu, tersane ölümleri dolayısıyla icat oldu. Tersanede işçiler düşüyordu. Biz farkında değiliz, ama meğer bilgisizliklerinden düşüyorlarmış! Bilseler düşmeyecekler sanki. Bakanlık kendini kurtarmak için dedi ki, “Bunlar cehaletlerinden düşüyorlar. Bunları topluyorsunuz, topluyorsunuz, iç göçlerle getiriyorsunuz, tersaneye yığıyorsunuz. Bunları eğitseydiniz, bu olmayacaktı.” Kendini kurtaracak şimdi, yani bir kazada hemen diyecek ki müfettiş arkadaşımız, “Eğitimi var mı?” “Tam yollamak üzereydik.” filan. Bitti, sorumlu sensin. Niye; eğitimi yok. Nerede en çok iş kazası oluyor; inşaat sektöründe, değil mi? Yeni bir uygulama. Eğer 10 lira verirsiniz İl Çevre Müdürlüğüne ve dilekçe verirsiniz, 5 yıl geçici çalışma belgesi veriyormuş. Böyle bir şey olabilir mi? Hangi sektörden söz ediyoruz; inşaat sektörü ve şantiyeler. Diyeceksin ki, şantiye uygulamalarına bir kolaylık getirdi mi; hakikaten getirdi, müteahhitler bir nefes aldılar. Çünkü adam,

bilmem hangi şantiyede sıvacıymış, kalıpçıymış, buraya gelmiş, “Belgen nerede?” deniliyor; yok. “O zaman çalıştıramam seni.” Kimi çalıştıracam ben? Git İl Çevre Müdürlüğüne, ver dilekçeni, yatır 10 lirayı, al 5 yıllık geçici çalışma iznini, gel, bende çalış. Böyle bir şey kabul edilebilir mi?

SALONDAN- Bu sizin söylediğinize kısmen katılmıyorum. Şundan dolayı: Mesleki eğitimi olan insanlar olunca, hakikaten bir nevi kaza önlenabiliyor. Neden? Boya bilmeyen insanla, hakikaten eğitim almış, boya bilen insan karşılaştırılmaz. Ancak, şu yanlış yapılıyor: Bir defa, eğitim veren firma denetlenmeli. Mesleki eğitim kesinlikle kazayı önler. Mesleki eğitimin önemi kesinlikle çok yüksek.

Prof. Dr. A. GÜRHAN FİŞEK- Düzeltelim. Kimse “Eğitim gereksizdir.” diyemez. O zaman, size iki tane araştırmadan söz edeyim. Kaza nedenleri üzerine bir araştırma yapmışlar. Birinci araştırma demiş ki, “Kazaların nedeni yüzde 85 insan hatası; geri kalan yüzde 15’i önlem alınmamasından, çalışma koşullarından filan.” Bir başka araştırma demiş ki, “Böyle bir şey olur mu?” O da aynı veriler üzerinden bir araştırma yapmış. “Yüzde 95’i ortak; yani hem çalışma koşullarından, hem insan hatasından, yani güvensiz davranış ve güvensiz donanım. Yüzde 3’ü sırf işçi kusurundan, yüzde 2’si sırf işveren kusurundan.” demiş. Bunu niye anlattım? Şundan: Çok önemli bir politika farkını ortaya koyuyor bu iki araştırma sonucu. Yüzde 85’i insan davranışına bağlarsanız, bunu eğitmek lazım, kafasını düzeltmeden bunu önleyemezsin demektir. Öteki diyor ki, “Yüzde 95 insan faktörü de var, ama donanım faktörü de var.” O zaman, eğitim önemlidir, ama her şey değildir diyorsun. Burada, mesleki eğitim önemlidir diyorsunuz. Katılıyorum, çok önemlidir; ama İl Çevre Müdürlüğüne 10 lira verirken, unuttum! Olabilir mi, samimi mi? Ben, samimiyeti irdeliyorum burada. Bu davranışı normal buluyor musunuz siz? İl Çevre Müdürlüğüne 10 lira ver, kurtar! Konu o zaten. Yoksa “Mesleki eğitim önemsizdir, yapmayalım.” gibi bir şey olabilir mi? İşçinin eğitim hakkı, bilgilendirilme hakkı diye yırtıyoruz burada, tabii önemli; ama tek başına kazayı önlemekte yeterli değil.

Konuşuruz, yine devam ederiz. Zaten konuşmayı tadında bırakmak lazım. Fazla uzatırsam, bir daha çağırmazsınız beni. Onun için, benden bu kadar.

Dr. CELAL EMİROĞLU
Ankara İşçi Sağlığı Meclisi Üyesi

Merhaba arkadaşlar.

Bu konu, yani İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kanunu tartışması huzura çıktığından bu yana 9 sene geçti de, bir de daha eskisi var tabii ki. Konuyla ilgili ilk defa geniş katılımlı bir etkinlik düzenleniyor. Bu anlamda EMO Yönetimine teşekkür ediyorum. Bu tartışma ilgili tarafların katılımıyla çok daha geniş kapsamlı olmalıydı.

Sunumumu tekrarlara girmeden, biraz da tartışmaya zaman kalması için özetleyerek geçmek istiyorum.

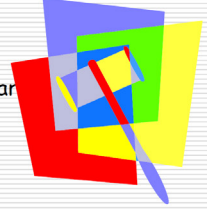
Uygulanan neoliberal politikaların sonucu ortaya çıkan *“Yasal düzenleme süreci bilimin-teknikğin değişiminin sonucudur.”* diyorlar; ama artık bilimin, teknikğin tamamen ideolojik çıkarlar için kullanıldığı bir dönemi de yaşıyoruz. Yasanın gelişim hikâyesine baktığımızda da, kapitalist hegemonyanın işçi sağlığına etkilerini; “işyeri” tanımının ve çalışma ilişkilerinin esnekleşmesi (geçici iş ilişkisi, kısmi süreli iş sözleşmesi, çağrı üzerine çalışma), “işçi” yerine “iş” kavramının geçmesi, taşeronlaşma, işçi sağlığı güvenliği hizmetlerinin ve eğitimlerinin piyasalaşması süreci üzerinden görebiliyoruz. Çalışma yaşamındaki “esnekleşme” sürecinde; sırasıyla İş Yasası, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası, torba yasalar ve nihayet İş Sağlığı Güvenliği Kanunu Tasarısı gündeme geldi.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

2003 Üç Yönetmelik

- İş Sağlığı ve Güvenliği
- İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimleri
- İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Elemanlar

2005 İlk Taslak;

- "İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Tasarısı"

2006 - 2008 - 2008 - 2010 - 2011 - 2012

- "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Tasarısı"

Son düzenlemelerin ilham kaynağı neoliberal politikalar

4

Yasal Düzenlemeler

'yaz-boz' tahtasında bıkmadan usanmadan...

5763 sayılı "**Torba Yasa**" (26 Mayıs 2008) "İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hk. Kanun" (*İstihdam Paketi*)

- sermayeye sadakati belgelediler

6009 sayılı "**Torba Yasa**" (23 Temmuz 2010) "Gelir Vergisi Kanunu"

- Danıştay'ın iptal ettiği yönetmelik hükümleri yasalarda
- işçi sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile eğitimler taşeronlaştı
- eğitimlerinde meslek örgütleri devre dışı

6111 sayılı "**Torba Yasa**" (25 Şubat 2011) "Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile SSGSS Kanunu ve Bazı Kanun ve KHK'de Değişiklik Yapılması Hk. Kanun"

işçinin hakları işverenin 'adaletine ve himayesine' !...

Önceki konuşmacılar tarafından panel konusuna girildi, Tasarının hikâyesi anlatıldı, "2003'ten bu yana, 9 sene" denildi, ama konunun daha da eski bir tarihi var. Bu tarih, Gürhan hocanın söylediği gibi, ekonomik birtakım sebeplerle ortaya çıkan anlayışlar üzerinden şekillendi. Örneğin; Avrupa Birliğine girme

arzumuzun depreştiği dönemde, 90'lı yıllarda huzura çıkan çalışmalar var. 2003'te başlatılan sürecin uluslararası düzeydeki neoliberal politikalardan kaynaklandığını söylüyoruz. Torba yasalar yazıldı, yazboz tahtası gibi bıkıp usanmadan düzenlemeler yapıldı. Bu düzenlemelerle nihayetinde "işçinin haklarını işverenin 'adaletine ve himayesine' alarak amaçlarına ulaştılar" diyebiliriz.

işçi sağlığı ve iş güvenliği AB "uyum" çalışmaları

- ❑ AB'ne tam üyelik için başvuru: **3 Ekim 2005**
- ❑ Çalışma Bakanlığı ve müzakere süreci:
 - AB ve ILO normlarına "**uyum**" sağlama zorunluluğu
 - tüm çalışanları kapsayan "**müstakil**" düzenlemeler
- ❑ **AB Çerçeve Direktifi** (12.6.1989 Tarih ve 391/EEC)
 - "İşte Çalışanların Sağlık ve Güvenliklerini İyileştirmeye Yönelik Tedbirler Alınmasına İlişkin"
 - ❑ Madde 19- Bu Direktif **üye ülkeleri ilgilendirir**.
- ❑ **ILO sözleşmeleri:**
 - "*İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin*" (155)
 - "*İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin*" (161)

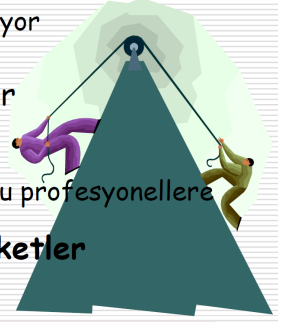
2005'te ne oldu da bu Tasarı ile huzura çıktılar? Şöyle izah edebiliriz: 3 Ekim 2005'te Türkiye Avrupa Birliğine girmek için resmen başvurdu, başlatılan müzakere sürecinde "uyumun sağlanması" için "iş sağlığı güvenliği" konusunda "müstakil" bir yasanın yapılması gerektiği söylendi. AB, 89'da yazılan Çerçeve Direktif ile birlikte 155 ve 161 sayılı ILO sözleşmelerinin gereğinin yerine getirilmesini istedi. Bu Çerçeve Direktifi ulusal, uluslararası düzeyde tartıştığımızda şunu söylüyorlar: "adı üstünde biz bir 'çerçeve' hazırlarız, çerçevenin altını doldurmayı ülkelerin kendi dinamikleri belirler. İç hukukunuza karışmayız, 'bu direktif üye ülkeleri ilgilendirir' diye yönergemizde yayınlamışız." diyorlar. Bu sebeple hukuk Türkiye'de başka, Avrupa ülkelerinde başka belirleniyor. Çerçeve Direktifin birebir çevirisi olan bu Kanun Tasarısından "genel bir anlayış" çıkıyor. Nasıl ki Anayasada her şeyi genel kavramlarla yazıyorsunuz; özele indiğiniz zaman, açılımı yoksa uygulamayabiliyorsunuz, bu Çerçeve Direktif de böyle bir şey.

Çalışma Bakanlığı

"torba" olmadı "kanun"

İSG Kanun Tasarısı

- ☐ Mevcut yasa maddelerini yeniden "gözden geçirme"
 - Yürürlükteki maddelerinin "müstakil" yeni bir metinde tekrarı
- ☐ Tasarı'da "yeni" olan bir düzenleme yok
 - Eskisinden daha olumlu düzenlemeler içermiyor
- ☐ Korunmaya ilişkin yaptırımlar yok
- ☐ Siyasi irade tazminci bir yaptırım istiyor
- ☐ İşyeri sağlık ve güvenlik hizmetleri;
- ☐ İşverenin asli sorumluluğu
 - işyeri sağlık ve güvenlik hizmetinden sorumlu profesyonellere
 - çalışanlara yükleniyor
- ☐ Türk Ticaret Kanununa göre kurulan şirketler
 - Devlet denetiminde piyasada...

Yeni Kanun Tasarısında "yeni bir düzenleme" yok arkadaşlar. Tüm maddeler 2003'ten bu yana bahsettiğimiz yasa, yönetmelikler, torba yasalar vesaire içerisinde var. Çalışanların sağlığını koruyacak ve iyileştirecek hizmet organizasyonuna ilişkin; Tasarı, eskisinden daha olumlu düzenlemeler içermiyor ve korunmaya ilişkin yaptırımlar yok. Siyasi irade tazminci bir yaptırım istiyor.

Hedef nedir? İSG Kanun Tasarısı; İSG alanında mevcut yasa maddelerini yeniden "gözden geçirip" AB müktesebatına "uygun" olarak işverenin asli sorumluluğunu işyeri sağlık ve güvenlik hizmetinden sorumlu profesyoneller ile birlikte çalışanlara yüklüyor.

Kanun Tasarısı, işverenleri "Çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliği sağlamak, mesleki risklerin önlenmesi (eğitim ve bilgi verilmesi dâhil), her türlü sağlık ve güvenlik tedbirinin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, mevcut durumun iyileştirilmesi" konularında sorumluluk altına sokuyor.

Politikanın özü ise Tasarı gerekçesinde gizli; "Genel önleme ve koruma politikalarının son prensibi çalışanlara talimat verilmesidir. Bu talimatlar ile öngörülen işe ilişkin riskler tanımlanarak ve alınması gereken önlemlerden

bahsedilerek, çalışanların işi güvenli bir şekilde yapmaları sağlanacaktır.”

Tasarı “risklerden kaçınılmasını” öneriyor. Ve bir başka kapı açıyor; “tehlike kaynağının ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığı durumlarda” (kaçınılmazlık ilkesi) işverenin “risk değerlendirmesi” (“yapar veya yaptırır”) sonrasında; görevli profesyoneller aracılığıyla önce eğitim, sonra talimatlar vermesini ve işçiye tehlikeye özel görevlendirmesini istiyor. Bundan sonrasını işçiye bırakıyor!

İşverenlerin sorumluluğu İş Yasası’nda da vardı, 4857’de vardı, 1475’te de vardı. Yeni Tasarı; bu sorumluluğa ilaveten caydırıcılığı olmayan para cezası vesaire gibi mali yükümlülükler getiriyor. Ama bu yükümlülükleri getirirken, eski İş Yasası’nda olmayan yeni bir anlayışı da getiriyor. Eski yasalar işçiye korurken, bugünkü Yasa doğrudan doğruya sermayeyi/işvereni koruyor. Tasarı diyor ki: “Tamam, sana sorumlulukları yüklüyorum, ama bunun bir çıkışı da var.” Nedir çıkışı; “İşyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı gibi profesyonelleri istihdam edersin, sorumluluğu onlara yüklersin.” Tabii, burada sanki profesyonelleri zor duruma sokan bir hadise var gibi algılıyorsunuz ilk önce; ama Yasanın devamını incelediğinizde, bu profesyonellerin de sorumluluğu çalışanlara doğrudan yıkabileceğine dair ifadeleri görüyorsunuz. Yani sonuçta, bütün sorumluluk işçinin/emekçinin üzerine biniyor. Bunu nasıl yapacaklar? Tabii, Gürhan hocam katılmıyor; ama ticari şirketlerle, Türk Ticaret Kanunu’na tabii şirketlerle, devlet denetiminde, piyasada yapacaklar. Başka seçenekler de var tabii ki, ama önerilen seçenek budur.

Tasarı, işverenleri “iş sağlığı ve güvenliği hizmetini sunmak için” işyerlerinde “iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi ile diğer sağlık personeli” gibi profesyonelleri görevlendirmekle yükümlü kılıyor. Tasarı “işyeri ortak sağlık ve güvenlik birimi” tanımından işyerlerinin ortaklaşa kurdukları birimleri değil “Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketleri” anlamak istiyor. Kamu kurum ve kuruluşları (4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındakiler) işyeri sağlık hizmetini Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermayeli kuruluşlardan, iş güvenliği hizmetlerini ise 4734 sayılı Kanun hükümlerine göre “ihale” yoluyla alacaklar. Anlaşıldığı kadarıyla bu hizmet ya piyasa koşullarında sunulacak ya da kamuyu (Kurum Hekimliği veya Toplum Sağlığı Merkezi) tercih eden hekimlere angarya olarak havale edilecek.

Yeni Tasarıda işverenin iki sorumluluğu var; ‘asli’ sorumluluk “işçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlamak” olarak gösterilirken; ‘gizli’ sorumluluk olarak işçinin

korunması adına "işyerindeki araç ve gereçlerin korunması ile birlikte verimliliğin artırılması" olarak tasarının her maddesinde kendisini gösteriyor.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

TASARISI

□ Amaç:

"işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının sürekli olarak iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemek" (m.1)

□ Kapsam:

"Bu kanun; kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, ... tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır." (m.2)

tüm faaliyet alanlarındaki çalışanlar "iş sağlığı ve güvenliği" hakkına sahip olacaklar mı?

Kamu'da

"iş sağlığı ve güvenliği" hakkı

SSGSS Kanunu:

- kamu çalışanlarını GSS kapsamına aldı,
 - emekliliğe esas aylık üzerinden %36 prim;
 - hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası
- iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamına almadı
 - kamu çalışanları adına "prim" ödenmiyor
 - iş kazası ve meslek hastalığı kapsamında sigortalı sayılmıyor
 - devlet memurları adına iş kazası ve meslek hastalığı primi (%1-6,5) ödemiyor
- memurların "iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hakkı" yok

Devlet Memurları Kanunu:

- "kaza ve mesleki hastalık halleri" tanımlı (m.188)
 - mağdur olanlar haklarını alamıyor
- Devlet memurlarının 47 yıldır "iş kazası ve MH sigortası hakkı" var
- mağdur olanlar 47 yıldır haklarını alamıyor
 - iş kazası geçirdiğinde "kaza",
 - meslek hastalığı geçirdiğinde "hastalık" geçirmiş gibi
- devlet çalışanlarının sağlığı ve güvenliği üzerinden tasarruf (!) yapıyor

İSG Kanunu Tasarısı ILO sözleşmeleri ile uyumlu mu?

Yasanın bir “amaç” maddesi var. Amacı okuduğunuzda, katılmamak mümkün değil; ama kapsamla ilgili bir hadisedir amaç. Kapsama baktığınızda, “Bu kanun; kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır.” diyor. Tasarısı gerekçesi; AB Çerçeve Direktifi ile ILO 155 ve 161 sayılı sözleşmelere “uygun” düzenleme yapıldığını söylüyor. Söz konusu belgelerde yazıldığı gibi “tüm faaliyet alanlarındaki çalışanlar ‘iş sağlığı ve güvenliği’ hakkına sahip olacaklar mı?” diye baktığınızda, soru işaretleri ile karşılaşıyorsunuz. Örneğin, Tasarı kamuyu kapsam dışına atıyor. Nasıl kapsam dışına atıyor? Çünkü Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası kamu çalışanlarını GSS kapsamına alıyor, iş kazası ve meslek hastalıkları kapsamına almıyor. Neden almıyor? Çünkü devletin, kamu çalışanlarıyla ilgili prim ödeme zorunluluğunu kaldırdılar. Prim ödenmediği zaman da, eski Devlet Memurları Kanununa dönüş yapıyoruz. Orada da “kaza ve mesleki hastalık” halleri tanımlanmıştı; ama bununla ilgili “özel sigorta yasası” çıkartılmadığı için, 47 yıldır bu hakkı alamadık. Yani bugünkü SSGSS kamu çalışanlarını, 1965’te çıkan Devlet Memurları Kanunuyla aynı pozisyona getiriyor.

Kendi hesabına çalışanlar: “iş sağlığı ve güvenliği” hakkı

- ❑ **SSGSS Kanunu;**
 - kendi hesabına çalışan “iş kazası ve meslek hastalığı sigortası” kapsamında
 - Sigortalı; riskin derecesine göre %1-6,5 oranında **prim** ödüyor
- ❑ **Sigortalı İK / MH geçirir ve işgöremez hale gelirse;**
 - Sigortalılar, riske karşı iş kazası ve meslek hastalığı primi ödemediğinden mağdur olma durumunda doğal olarak hak iddiasında bulunacaklar...
 - SGK müfettiş göndererek durum ve sorumluluk tespiti yapıyor
 - ❑ “İK ve MH, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ... **işverene** ödettilir”
 - kendi hesabına bağımsız olarak çalışanlar her durumda **kendi sağlık ve güvenliğinden sorumlu**
- ❑ **İSG Kanun Tasarısı**
 - kendi nam ve hesabına çalışanlar “**istisnalar**” içerisinde
 - “**Bu Kanun hükümleri; kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar hakkında, uygulanmaz**” (m.2/ç)

Bir başka kesim olan kendi nam ve hesabına çalışanları SSGSS ile “iş kazası ve meslek hastalığı sigortası” kapsamına aldılar. Kendi hesabına çalışan sigortalı; riskin derecesine göre %1–6,5 oranında prim ödüyor. Ancak, İş Sağlığı Güvenliği Yasa Tasarısı bu hakkı kapsamdan çıkartıyor. Neden? SSGSS Yasası, kendi hesabına veya tarımda çalışan için diyor ki, “İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kasti veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler işverene ödettilir”. Yani Yasa, “iş kazası, meslek hastalığı gelişmişse, önce işvereni sorgularım” diyor. Kendi hesabına çalışan hak sahipleri hem çalışan, hem de işveren. Ne olacak? Önce kendisi (işveren) sorgulanacak ve iş kazası ya da meslek hastalığının hesabını verecek. İşveren olarak sorumlu olacağından, bir hak kazanımı da olmayacak. Bu durumu geç fark ettiler ve Kanun Tasarısı’nın “istisnalar” maddesinde, Bağ-Kur’lu ya da tarımda çalışan dediğimiz kendi nam ve hesabına çalışan kesimi tekrar kapsam dışına attılar.

kayıtdışı çalışanlar iş kazası veya meslek hastalığı

- ❑ Kayıtdışı çalışanların da bir işyerinde ve işverenin sorumluluğunda iş kazası veya meslek hastalığı geçirebileceği gerçeği
 - kayıt altına alınamayan işyerilerindeki mağdurlar
 - devletin denetim zafiyeti
 - mağduriyetin bedeli çalışanlara
- ❑ Bedeli kimler ödemeli?
 - SGK zararı tazmin etmeli
 - çıkabilecek maliyetler kayıtdışını denetlemekle görevli kişi ve kurumlara

Kayıtdışı nasıl azalır?

Diğer tarafta “kayıt dışı çalışanlar” var; bunların geçirdiği iş kazası, meslek hastalığı ne olacak? Mevzuat, “sigortalının” iş kazası ve meslek hastalığını hukuk kapsamında değerlendiriyor. Sigortasızsanız, geçirdiğiniz iş kazası da meslek

hastalığı da hukuken kabul görmez. Buradaki “sigortalının” lafı, sigortasızların kaza ya da hastalık bedelinin çalışanlara ödettirilmesini gerektiriyor. Bu bedeli kim ödemeli? Tabii ki, “sosyal devlet” var diyorsak ve devletin bir “sigorta kurumu” varsa, SGK ödemeli... Bedelin rücu mekanizması, yani bedelin kime havale edileceği ayrı bir tartışma konusudur.

İşçi Sağlığı ve Güvenliği hizmetleri İşverenlerin yükümlülükleri

- ❑ Tasarısı işverenlere yaptırımları artırıyor ve yükümlülük altına sokuyor (m.5/1)
 - ancak yerine getirilmeyen yaptırımlar için caydırıcı cezaları öngörüyor
- ❑ cezaların getirdiği maliyetler uygulamanın getirdiği maliyetlerin hep altında
 - denetlenemezliğinin koşulları
- ❑ *"Genel önleme ve koruma politikalarının son prensibi çalışanlara talimat verilmesidir. Bu talimatlar ile öngörülen işe ilişkin riskler tanımlanarak ve alınması gereken önlemlerden bahsedilerek, çalışanların işi güvenli bir şekilde yapmaları sağlanacaktır."*
- ❑ Tasarısı "işverenin profesyoneller aracılığıyla önce eğitim, sonra talimatlar vermesini ve işçiyi tehlikeye özel görevlendirmesini istiyor.
 - bundan sonrasını işçiye bırakıyor (5.madde gerekçesi)
- ❑ işverenler "işyerlerinde **"iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi ile diğer sağlık personeli"** gibi profesyonelleri görevlendirmekle yükümlü
- ❑ **Asli sorumluluk:** "işçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlamak"
- ❑ **Gizli sorumluluk:** işçinin korunması adına işyerindeki araç ve gereçlerin korunması ile birlikte işyerinde verimliliğin artırılması

İşçi Sağlığı ve Güvenliği hizmetleri İşçi sayısı ölçütü

Bakanlık yetkilileri: *"Bir çalışanı olsa da tüm işçileri kapsayacak"*

- ❑ 50'den fazla işçisi olan işyerlerinde "İSGB hizmeti ile işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı istihdamı" zorunluluğunun sınırları 10 işçi sınırına indiriliyor. (m.6/11)
- ❑ Kamu kurum ve kuruluşları hariç **10'dan az işçisi olan "çok tehlikeli işler"** için yeni düzenleme
- ❑ 10'dan az çalışanı olan "çok tehlikeli olmayan" işyerleri kapsam dışına
- ❑ 1-9 işçi çalıştıran işyerlerindeki hizmeti kamu adına SGK aracılığıyla iş kazası ve meslek hastalıkları priminden finanse etmek
- ❑ 10 ve üzeri işçi çalıştıran tüm işyerlerinde ise işverenlerin isteğine bağlı olarak (isteyen, işyerinde işyeri sağlık hizmeti verebilir) hizmetin tamamının piyasa koşullarında OSGB aracılığıyla verilmesi

Tasarı, 50'den fazla işçisi olan işyerlerinde "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi hizmeti ile işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı istihdamı" zorunluluğunu 10 işçi sınırına indiriliyor. Kamu kurum ve kuruluşları hariç 10'dan az işçisi olan "çok tehlikeli işler" için yeni düzenleme vadeden Bakanlık, bu düzenlemenin nasıl olacağını Tasarı'da belirtmiyor. Ayrıca Bakanlık yetkililerinin "Bir çalışanı olsa da tüm işçileri kapsayacak" söylemlerinden sonra Tasarı'da "Gerektiğinde bu desteği ondan az çalışanı bulunan işyerlerinden tehlikeli ve az tehlikeli sınıfta yer alanlara da yaygınlaştırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir" şeklindeki yaptırımsız hüküm ile 10'dan az çalışanı olan "çok tehlikeli olmayan" işyerlerini kapsam dışına itiliyor. Geçmişte nasıl işyerleri 50'nin altına, yani 49'a inme becerisini gösterdiyse, bugün de 9'a inme becerisini gösterecek. Ayrıca 9'un altında da ayrı bir tartışma var.

Beklenti şudur ki; 1-9 işçi çalıştıran işyerlerindeki hizmeti kamu adına SGK aracılığıyla iş kazası ve meslek hastalıkları priminden finanse etmek (SGK, işçinin parasını 9'un altına düşme becerisini gösterenlere aktaracak); 10 ve üzeri işçi çalıştıran tüm işyerlerinde ise işverenlerin isteğine bağlı olarak (isteyen, işyerinde işyeri sağlık hizmeti verebilir) hizmetin tamamının piyasa koşullarında OSGB aracılığıyla verilmesi.

İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının yükümlülükleri

- ❑ Tasarı, işverenleri *iş sağlığı ve güvenliği hizmetini sunmak için işyerlerinde iş güvenliği uzmanı ile işyeri hekimi* görevlendirmekle yükümlü kılıyor. (m.6/1)
- ❑ Ancak, "işyerleri, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet olarak" yerine getirilebilecekler.
- ❑ Hizmet sunan kuruluşlar ile iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi hizmetlerindeki ihmallerinden dolayı hizmetin verildiği işyerindeki işverene karşı sorumlu olacaklar (m.7)
 - üstlendikleri görevleri ile ilgili ihmâl ve kusurlu davranışlarından dolayı yetkileri ellerinden alınacak (madde gerekçesinden)
- ❑ İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı alınması gereken tedbirleri *işverene yazılı* bildirecek
 - işverenin gereğini yerine getirmemesi durumunda para cezası (şikâyet konusu olursa) uygulanacak.
 - Hayati tehlike arz eden durumların yerine getirilmemesi halinde iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi durumu Bakanlığa bildirecek.
- ❑ *Bu bildirimin yapılmasının koşulları var mı? Ya da bildirim yapılmaz ise ne olur? Bildirim yapılır ise ne olur? Sorularının karşılığı Tasarıda bulunmuyor.*
 - Bu soruların yanıtı *iş güvencesi* olduğu ve olmadığı durumlar için ayrı ayrı verilebilir...
- ❑ "tasarruf" politikalarına yönelik bu uygulamanın varacağı yer;
 - bireysel olarak işyeri hekimi ya da iş güvenliği uzmanı olarak çalışmanın imkânsızlaşması
 - hizmet ya piyasa koşullarında dışarıdan verilecek
 - taşeron şirketlerin işyerlerinde işyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturması
 - hekim ve mühendisler taşeron sorumluluğunda dışarıdan gelen elemanlar olarak işyerine girebilecek

Tasarı, işverenleri “iş sağlığı ve güvenliği hizmetini sunmak için işyerlerinde iş güvenliği uzmanı ile işyeri hekimi görevlendirmekle yükümlü” kılıyor ve işverenler tarafından verilmesi zorunlu olan “iş sağlığı ve güvenliği hizmeti” konusunda iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi gibi profesyonellerin sorumluluklarını tanımlıyor. Ancak, “Bünyesinde bu vasıflara sahip personel bulunmayan işyerleri, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak” yerine getirilebilecekler. Tasarı böylece yüzünü döndüğü tarafı işaret ediyor. Hizmet sunan kuruluşlar ile iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi; hizmetlerindeki ihmallerinden dolayı hizmetin verildiği işyerindeki işverene karşı sorumlu olacaklar, ihmal ve kusurlu davranışlarından dolayı yetkileri ellerinden alınacak (madde gerekçesinden).

İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı alınması gereken tedbirleri işverene yazılı olarak bildirecek. Bildirim sonrası işverenin hayati tehlike arz eden durumları yerine getirilmemesi halinde; iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi durumu Bakanlığa bildirecek. İşverene para cezası (şikâyet konusu ise) uygulanacak!

Özetle “tasarruf” politikalarına yönelik bu uygulamanın varacağı yer; bireysel olarak işyeri hekimi ya da iş güvenliği uzmanı olarak çalışmanın imkânsızlaşmasıdır. Tasarrufu da taşeronlaşma ile beraber düşünmek gerekiyor. Bu da şu anlama geliyor; hizmet ya piyasa koşullarında ‘dışarıdan’ verilecek ya da taşeron şirketlerin işyerlerinde işyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmasıyla hekim ve mühendisler taşeron sorumluluğunda ‘dışarıdan’ gelen elemanlar olarak işyerine girebilecekler.

İşçi Sağlığı ve Güvenliği hizmetleri Çalışanların yükümlülükleri

- ❑ “Çalışanlar, ... aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdürler.
- ❑ Çalışanlar, işveren tarafından kendilerine verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda;
 - a) işyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmekle,
 - b) Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumakla,
 - c) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalardaki sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcisine derhal haber vermekle,
 - ç) İşyerinde, teftişe yetkili makam tarafından tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesinde, işverenle ve iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcisi ile sağlık ve güvenliğin korunması için işbirliği yapmakla, yükümlüdür.” (m.15)
- ❑ kurallara (işverenin talimatlarına) uymak çalışanların görevlerinden:
 - “Çalışanların sağlık ve güvenlik kurallarına uymaları kendi görevlerinin yanında diğer çalışanların sağlık ve güvenliği ile işyerinin güvenliğini de tehlikeye atacaktır. Bu nedenle, işverenin talimatı gereği kendi sağlık ve güvenliklerinden sorumlu oldukları gibi hareketlerinden diğer çalışanların etkilenmesinden de sorumlu olacaklar” (gerekçeden).
- ❑ işverenler çalışanları;
 - hem kendi sağlıklarından,
 - hem diğer işçilerin sağlıklarından,
 - hem de işyerindeki üretim araçları ile kişisel koruyucu donanımın zarar görmesinden sorumlu tutulabilecek.

Asıl mesele çalışanların yükümlülüğüyle ilgilidir. Tasarıya göre; “Çalışanlar, aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlü”. “Çalışanlar, işveren tarafından kendilerine verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda; işyerindeki makine, cihaz, araç, gereçler, kişisel koruyucu donanımdan sorumlular”. İşyerinde “ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcisine derhal haber vermekle” yükümlüler.

Tasarıya göre kurallara (işverenin talimatlarına) uymak çalışanların görevi; “Çalışanların sağlık ve güvenlik kurallarına uymamaları kendi görevlerinin yanında diğer çalışanların sağlık ve güvenliği ile işyerinin güvenliğini de tehlikeye atacaktır. Bu nedenle, işverenin talimatı gereği kendi sağlık ve güvenliklerinden sorumlu oldukları gibi hareketlerinden diğer çalışanların etkilenmesinden de sorumlu olacaklar” (gerekçeden).

Çalışanların yükümlülüğünün özü şudur: Tasarı; “Ey işveren, çalışanı eğitirsin, talimatları da verirsin, bundan sonrası işçiye ait” diyor. Eski düzenlemelerde böyle bir yaklaşım yoktu. Eğer işçi bir hata yapmışsa, işveren bundan sorumluydu; ama bugün böyle değil; işveren, çalışanları hem kendi sağlıklarından, hem diğer işçilerin sağlıklarından, hem de işyerindeki üretim araçları ile kişisel koruyucu donanımın zarar görmesinden sorumlu tutabilecek. Yani işveren sorumluluğu tamamen işçiye yıkıyor. Sonuçta, işverenin sorumluluğu da profesyonellerin sorumluluğu da ortadan kalkabiliyor; ama çalışanların sorumluluğu asla bir yere havale edilemiyor. Ya canıyla ödeyecek, ya parasıyla ödeyecek, ya işten atılacak.

Tasarıda “Çalışmaktan kaçınma hakkı” başlıklı madde ile işten atılma hakkını tarif ediyorlar. İş Kanunu’nda mevcut olan madde Tasarı içerisinde yeniden düzenlendi: “Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kuruluna, kurulun zorunlu olmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul kararını acilen toplanarak, işveren ise kararını derhal verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar, çalışana ve varsa iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcisine yazılı olarak bildirilir. Kurul veya işverenin, çalışanın talebi yönünde karar vermesi halinde çalışan, gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbiri alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir. Çalışanlar, ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk ederek güvenli yere gider. Çalışanlar talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, *tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshedebilirler*”.

ölümle karşılaşana "Çalışmaktan kaçınma hakkı" ya da "işçinin işten atılma hakkı"

- ❑ İş Kanunu'ndaki (m.83) "Çalışmaktan kaçınma hakkı" İSG Kanun Tasarısı içinde (m.10)
- ❑ (1) **Ciddi ve yakın tehlike** ile karşı karşıya kalan çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kuruluna, kurulun zorunlu olmadığı işyerlerinde ise **işveren e başvurarak** durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. **Kurul kararını acilen toplanarak, işveren ise kararını derhal verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar, çalışana yazılı olarak bildirilir**
- ❑ (2) Kurul veya işveren in, çalışanın talebi yönünde karar vermesi halinde çalışan, gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbiri alınincaya kadar çalışmaktan kaçınabilir.
- ❑ (3) "Çalışanlar, ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda ... işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk ederek güvenli yere gider. Çalışanların bu davranışları nedeniyle hakları kısıtlanamaz"
- ❑ (4) "İş sözleşmesiyle çalışanlar talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre **iş sözleşmelerini feshedebilirler**".
- ❑ "ciddi ve yakın tehlike" aynı zamanda "önlenemez" olursa yani işçi "ölümle karşılaşır" söz konusu "hak" kullanılabilir
- ❑ Çalışan, ölüm tehlikesini görecekt ve işverene başvuracak, işveren durumu derhal inceleyerek karar verecek, karar yazılacak, çalışana bildirilecek...
- ❑ **Tasarı: çalışan isterse çalışmaktan kaçınabilir, isterse bölgeyi terk edebilir veya isterse iş sözleşmesini feshedebilir.**
- ❑ "Çalışmaktan kaçınma hakkı" tersanelerde ne kadar kullanıldı?

Söz konusu madde 4857 sayılı İş Kanunu'nda mevcut ve 9 yıldır yürürlükte. Eğer bu madde bir hak olsaydı hükümetin tüm kurumlarıyla gündeme aldığı Tuzla tersaneleri sorunları çözüme kavuşur, ölümler olmazdı.

Tasarıya göre bir tehlikenin sadece "ciddi" olması, ya da sadece "tehlikeli" olması yetmiyor! Her iki durumun birlikteliğine ilaveten "önlenemez" olduğu durumda yani işçi "ölümle karşılaşır" söz konusu "hak" kullanılabilir. Yani çalışan ölüm tehlikesini görerek işverene başvuracak, işveren durumu derhal inceleyerek karar verecek, karar yazılacak, çalışana bildirilecek... Tasarıya göre; çalışan isterse çalışmaktan kaçınabilir, isterse bölgeyi terk edebilir veya isterse iş sözleşmesini feshedebilir. Bu bir "hak" olmaktan ziyade; iş güvencesi sorununun çözülemediği, haksız işten çıkartmaların önlenemediği, fazla çalıştırmaya sınır konamadığı bir ortamda işçi ölmez sağ kalırsa, olsa olsa "işçinin işten atılma hakkı" olabilir.

Söz konusu madde 4857 sayılı İş Kanunu'nda "İşçilerin hakları" (m.83) adı altında mevcut ve 9 yıldır yürürlükte. Nedendir bilinmez(!); Taslak 83 üncü maddeyi yürürlükten kaldırırken yeniden bir "hak" tanımı yapıyor. Eğer bu madde bir "hak" olsaydı hükümetin tüm kurumlarıyla gündeme aldığı Tuzla tersaneleri sorunları çözüme kavuşur, ölümler olmazdı. Sormak gerekir 2003'ten bugüne "Çalışmaktan kaçınma hakkı" tersanelerde ne kadar kullanıldı?

Tasarı "Ciddi ve yakın, hatta önlenemez bir tehlikeyle karşılaşsan, yani ölümü görürsen, o zaman çalışmayabilirsin." diyor. Nasıl çalışmayacak? "Her durumda,

her koşulda çalışmaya razıyım.” diyor işçi. “Biz, modern, çağdaş düzenlemeler yaptık.” diyorlar. Nasıl? Örneğin, Aşkale’de, TEDAŞ işçilerinin ölümü meselesi. Bindirmişsin bir alamete, gidiyor bir yerlere, diyorsun ki, “Gölün ortasında ölümü gördüğünde çalışmama, işten çıkma hakkını kullanabilirsin.” Nasıl? Diyecekler ki işverene, “Toplantı istiyoruz.” İşveren, kurulunu toplayacak, Kurul bir karar alacak, o kararı işçilere yazılı olarak tebliğ edecek, işçiler duruma bakacak, işlerine gelmiyorsa çalışmayacaklar. Tabii bu arada soğuktan donmazlarsa!

İş Kanunu tasarı halindeyken cümledeki bağlaçlar “veya” idi. “Veya” dediğinizde, ciddi olur, yakın olur, önlenemez olur; yani herhangi biri olur. Nasıl yaptılarsa, bunu “ve” ifadesine dönüştürdüler. “Ve” bağlacına dönüştüğünde de, “Hepsini bir arada görürsen, yani ölümü görürsen bu hakkı kullanabilirsin.” gibi bir ifade ortaya çıkıyor.

Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması

- Tasarı 14. maddeden:
- (1) “İşveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda çalışanların ve/veya temsilcilerinin görüşlerini alır, bunlara teklif getirme hakkı tanır ve bu konulardaki görüşmelerde yer almalarını ve katılımlarını sağlar.”
- (2) “İşveren, yeni teknolojilerin uygulanmasında, seçilecek iş ekipmanının, çalışma ortam ve şartlarının çalışanların sağlık ve güvenliğine etkisi konusunda çalışanların ve/veya temsilcilerinin görüşlerinin alınmasını sağlar.”
- (3) “İşveren, iş sağlığı ve güvenliği konusunda özel görevi bulunan sağlık ve güvenlik destek elemanları ile iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcilerinin;
 - a) ...işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer personel ile ilkyardım, yangınla mücadele ve tahliye işleri için kişilerin görevlendirilmesi,
 - b) ...koruyucu tedbirlerin ve koruyucu ekipmanın belirlenmesi,
 - c) sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve koruyucu hizmetlerin yürütülmesi,
 - ç) çalışanların bilgilendirilmesi,
 - d) çalışanlara verilecek eğitimlerin planlanması konularında önceden görüşlerinin alınmasını sağlar.”
- (4) Çalışanların veya temsilcilerinin işyerinde iş sağlığı ve güvenliği için alınan önlemlerin yetersiz olduğu durumlarda veya tetkik sırasında yetkili makama başvurmalarından dolayı hakları kısıtlanamaz.”

İşveren çalışanların önceden görüşünü almazsa ne olur?

Yanıt: doğruluğu kanıtlanırsa işveren 200 TL para cezası öder (m.22/9)

Gerçekten öyle mi olur?

Tasarıda başka “haklar” da tanımlanmış. “Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması” başlıklı maddeye göre: “İşveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda çalışanların ve/veya temsilcilerinin görüşlerini alır, bunlara teklif getirme hakkı tanır ve bu konulardaki görüşmelerde yer almalarını ve katılımlarını sağlar.” “İşveren, yeni teknolojilerin uygulanmasında, seçilecek iş

ekipmanının, çalışma ortam ve şartlarının çalışanların sağlık ve güvenliğine etkisi konusunda çalışanların ve/veya temsilcilerinin görüşlerinin alınmasını sağlar.”
“İşveren, iş sağlığı ve güvenliği konusunda özel görevi bulunan sağlık ve güvenlik destek elemanları ile iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcilerinin; a) işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer personel ile ilkyardım, yangınla mücadele ve tahliye işleri için kişilerin görevlendirilmesi, b) koruyucu tedbirlerin ve koruyucu ekipmanın belirlenmesi, c) sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve koruyucu hizmetlerin yürütülmesi, ç) çalışanların bilgilendirilmesi, d) çalışanlara verilecek eğitimlerin planlanması konularında önceden görüşlerinin alınmasını sağlar.”

İşçilerin görüşleri alınacak, katılımları sağlanacak! Nerede gördünüz? Hepiniz üretim alanındasınız. Hangi işçinin hangi konuda fikri alınıyor? Ağzını açsın bakalım, lafı ağzına nasıl sokuyorlar, onu kapının önüne nasıl koyuyorlar. Bu, mühendis için de geçerli, hekim için de geçerli. Hekim, çalışma ortamıyla ilgili, işyeri kurulurken görüşlerini bildirecekmiş... Peki, işveren bu hakkı kullandırmadı diyelim, ne olacak? Şikâyet olursa işveren 200 lira para cezasıyla kurtulabiliyor.

Çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi

- ❑ Tasarı, çalışanların işyerinde karşılaşacakları sağlık ve güvenlik konularıyla birlikte “yasal hak ve sorumlulukları” hakkında gerekli bilgiyi almalarının sağlanmasını öngörüyor.
- ❑ **“bilgilendirme ve eğitim”**
 - Tasarı bütün olarak değerlendirildiğinde;
 - talimatlarla sorumluluğun alt kademelere yüklenmesinin ön şartı

“Çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi” konusu: Tasarı, çalışanların işyerinde karşılaşacakları sağlık ve güvenlik konularıyla ilgili “yasal hak ve sorumluluklar” hakkında gerekli bilgiyi almalarının sağlanmasını öngörüyor. Tasarı bütün olarak değerlendirildiğinde; “bilgilendirme ve eğitim”, talimatlarla sorumluluğun alt kademelere yüklenmesinin ön şartı olarak kabul ediliyor. Bilgilendirme ve mesleki eğitimin ticari bir yanı var, ayrıca sorumluluğun alt kademelere yüklenmesi için hazırlanan hukuki bir tuzak... Sorumluluk, işverenden profesyonellere, profesyonellerden de çalışana geçerken, sorumluluğu üstünden atmanın tek aracı “bilgilendirme ve eğitim”. Madalyonun bir yüzü iyi de, diğer yüzünde de başka gerçekler var. İşveren olarak, hekim olarak, mühendis olarak “bilgilendirme ve eğitim” görevini yaparsan, “talimatları” da verirsen iş kazası ya da meslek hastalığı durumunda sorumluluğun yok. “Ben, eğitimimi yaptım, bilgileri yazılı olarak işçinin eline verdim, altına imzasını attırdım, hiçbir sorumluluğum yok, işte belgesi” diyebilirsiniz. Eskiden bunları diyemiyordunuz. “Ne yaparsanız yapın, eğitememişsin.” diyordu mahkeme; “Öğretememişsin, anlatamamışsın, o zaman, sen sorumlusun.”

İş sağlığı ve iş güvenliği çalışan temsilcisi

- ❑ İşyerlerinde “iş sağlığı ve güvenliği konularında çalışanları temsil etmeye yetkili çalışan” (m.4/g)
- ❑ Temsilci seçiminin kuralı:(m.16)
 - “bütün çalışanların katılımı ile yapılacak seçim” (önceki tasarlarda)
 - “seçim veya atama yoluyla görevlendirilir” (son Tasarı’da)
- ❑ Demokrasinin olmadığı toplumlarda toplumu hiçe sayan her türlü temsiliyeti belirleyen egemen anlayış:
 - hegemonyacı seçim sistemi çalışma yaşamına

İşyerlerinde “iş sağlığı ve iş güvenliği çalışan temsilcisi” tanımını “iş sağlığı ve güvenliği konularında çalışanları temsil etmeye yetkili” çalışan olarak yapan Tasarı “temsilci” seçiminin kuralını da belirliyor. Önceki tasarlardaki “bütün çalışanların katılımı ile yapılacak seçim” yoluyla belirlenen “temsilci” seçimindeki kural değiştirilerek “seçim veya atama yoluyla görevlendirilir” şekline dönüştürüldü. “seçim veya atama” arasında tercih yaptırdığınız zaman,

işveren nasıl bir seçim yapar? Elbette ki atama yapacak. Cümlelerin sonunda da “seçilir” yerine “görevlendirir” diyor. Uygulamada “temsilci” işverenin doğrudan doğruya görevlendireceği bir işçi olacak.

İş güvencesi

- ❑ Tasarı, iş güvencesinin yaptırımının olmadığı bir ülkede işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve çalışanlara işvereni Bakanlığa şikâyet etmesi “hakkını” veriyor
- ❑ Tasarı’da geçen çalışanların “Çalışmaktan kaçınma hakkı” ve “Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması” gibi “haklar” iş güvencesinin yasal güvence altına alınması halinde üzerinde konuşulabilir,
- ❑ aksi halde “**işten atılma hakkı**” tanımlanmış

Demokrasi olmadığında, toplumu hiçe sayan ve her türlü temsiliyeti belirleyen anlayış sonunda özüne döndü. Yaşatılan egemen anlayışa uygun hegemonyacı siyasi yapılaşmayı işyerlerine/çalışma yaşamına kural olarak getirdiler. Temsilci işçiyi bile siyasi hegemonya belirleyecek. Hangi işçi ona daha iyi hizmet edecekse, o işyerinin temsilcisi olacak, işçiye hizmet eden işçi değil. Tabii, tüm bunlar iş güvencesinin olduğu ortamda konuşulabilir, iş güvencesiz taşeronlaşan ortamlarda da konuşulabilir; her iki durumda başka sonuçlar çıkar.

İş Kazası ve Meslek Hastalıkları

- ❑ Tasarı iş kazalarındaki vahşeti sergileyen SSK/SGK verilerine göndermelerle ironi yapıyor.
 - İş Kanunu yürürlükte olduğu dönemde iş sözleşmesine tabi olan çalışanlar için azalmayan iş kazaları ve artan ölümlerle ilgili rakamlar yıllardır arsızca tekrarlanıyor.
- ❑ Tasarı, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konusunda ciddi iddialara ortaya çıktı.
 - ❑ yasanın çıkması halinde iş kazaları ve meslek hastalıklarının azalacağı söyleniyor
- ❑ Meslek hastalıklarıyla ilgili olarak ise suskunluk devam ediyor.
- ❑ Anlaşılan odur ki iş kazalarının iş cinayetlerine dönüştüğü çalışma ortamında herhangi bir iyileşme olmayacak.
- ❑ Tasarı gerekçesinde: “*İş kazalarının veya ortaya çıkan meslek hastalıklarının işyerinden mi yoksa çalışanların kurallara uymadaki ihmallerinden mi kaynaklandığının tespiti yapılacak ve buna göre gerekli tedbirlerin alınması sağlanmış olacak.*”
 - Yani ‘günahkar(lar)’ aranacak,
- ❑ işveren “eğitim ve talimat” yükümlülüğünü yerine getirmişse, işyerinde profesyonel çalışanlar ve kazaya uğrayanlar olayın sorumlusu olarak tanımlanacak

Tasarı, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konusunda ciddi iddialarla ortaya çıktı. Tasarı, iş kazalarındaki vahşeti sergileyen SSK/SGK verilerine göndermelerle ironi yapıyor. İş Kanunu yürürlükte olduğu dönemde iş sözleşmesine tabi olan çalışanlar için azalmayan iş kazaları ve artan ölümlerle ilgili rakamlar yıllardır arsızca tekrarlanıyor. Tasarı gerekçesinde; kapsam dışı ve kayıt dışı çalışanlara işaret ederek yasanın çıkması halinde iş kazaları ve meslek hastalıklarının azalacağı söyleniyor. Aynı zamanda iş kazası ve meslek hastalıkları sonucu kaybedilen 44 milyar TL'nin azalacağı ve GSYİH'nin artacağı belirtiliyor.

İş Kanunu ve SSGSS Kanunu'nda bulunanlara ek bir düzenleme getirmemesine rağmen, Tasarının Çalışma Bakanı tarafından tanıtımı sırasında her fırsatta *"iş kazalarının ve işçi ölümlerinin azalacağı"* mesajları verildi. Hep bir ağızdan gerçeklere vurgu yaptılar; "İş kazaları çok arttı". Ki, biliyorsunuz, artık tek tek değil; toplu ölümlere, toplu iş cinayetlerine dönüştü bu vahşet. Böyle bir ortamda, "Kanun bu durumu düzeltecek." diyorlar. "Hop!" diyeceksin. 9 senedir Tasarı ile getirdiğiniz bütün maddeler bir şekilde yürürlükteydi; neden düzeltemediniz? İktidardasın, tek başına iktidardasın; neden düzeltemedin? "Müstakil bir yasa olunca, bütün sorunu çözeceğim." diyor. Yani maddeleri ayrı ayrı serpiştirince olmuyor da, müstakil olunca mı olacak? Bu ironik yaklaşım, can alıcı bir noktadan vurarak, Tasarının taraftar bulmasını sağladı. Bugün birçok kuruluş, siyasi parti, meslek örgütü, sendika bu cümlelerin arkasına takıldı. "Haydi, artık çıkartın da yasayı şu kazalar bitsin." Bugünkü tarihi yazın, Tasarı dün Komisyondan geçti. Bundan sonra neler olacak göreceksiniz. Gerçekten kazalar azalacak mı, yoksa toplu cinayetler devam mı edecek?

Anlaşılan odur ki iş kazalarının iş cinayetlerine dönüştüğü çalışma ortamında herhangi bir iyileşme olmayacak. Tasarı gerekçesinde ifade edildiği gibi *"iş kazalarının veya ortaya çıkan meslek hastalıklarının iş yerinden mi yoksa çalışanların kurallara uymadaki ihmallerinden mi kaynaklandığının tespiti yapılacak ve buna göre gerekli tedbirlerin alınması sağlanmış olacak."* Yani 'günahkâr(lar)' aranacak, işveren *"bilgilendirme ve eğitim ile talimat"* yükümlülüğünü yerine getirmişse, iş yerinde profesyonel çalışanlar ve kazaya uğrayanlar olayın sorumlusu olarak tanımlanacak ve ondan hesap sorulacak. Önleme, koruma, iyileştirme adına bir düzenleme yok.

Meslek hastalıklarıyla ilgili olarak ise suskunluk devam ediyor. Meslek

hastalıkları konusunda Tasarı içerisinde ne anlama geldiği belirsiz “tanım” ile “bildirim” konusunda bir madde var. Meslek hastalığı umurlarında değil; çünkü meslek hastalığı tespiti yapılamadığından “dünyanın en iyi ülkesinden yüz kat daha iyi bir ülke” konumundayız! Bu gerçek konuşulmuyor, konuşulmadığı zaman da meslek hastalıkları gündeme gelmiyor.

İşyeri Hekimi ve İş Güvenliği Uzmanı Eğitimleri

- ❑ “işyeri hekimi”;
 - “iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş işyeri hekimliği belgesine sahip hekimi”
- ❑ “iş güvenliği uzmanı”;
 - “iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip mühendis, mimar veya teknik elemanı” (m.4/e,i)
- ❑ “Eğitim Kurumu”;
 - “İşyeri hekimliği, iş güvenliği uzmanlığı ve işyeri hekimi dışında diğer sağlık personelinin eğitimlerini vermek üzere Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşlarını, üniversiteleri ve Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından kurulan birimi” (m.4/c)
- ❑ son Tasarı bu düzenlemelerin yönetmeliklerle yapılmasını uygun görmüş (m.6/10/d)
 - eğitim anlayışının günübirlik düzenlemeleri zorunlu hale geldi
 - Bakanlık yönetmelik üzerinden alanı düzenleme tercihini kullanacak

İşyeri hekimi eğitimleri

❑ TTB-Üniversite işbirliği Protokolü:

- Gözde 19 üniversite rektörlüğü:
 - ❑ Akdeniz, Cumhuriyet, Çukurova, Dicle, Ege, Erciyes, Gazi, Gaziantep, Hacettepe, İstanbul, Karadeniz Teknik, Kocaeli, Kocatepe, Maltepe, Marmara, Mersin, Ondokuzmayıs, Trakya ve Uludağ
- üniversitelerde konu daha da önemsendi ve eğitim müfredatına alındı
- ÇSGB bu buluşmanın tabanına dinamit koydu

İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitimleri

Üniversiteler ve meslek örgütleri neden devre dışı?

- ☐ Eğitimler bireysel açıdan yatırım
- ☐ Eğitimde ticarileşme
 - ☐ Sermaye için faydacı örgütlenme
- ☐ Sermaye-hükümet-devlet için;
 - ☒ ideolojik ve parasal yatırım/kârlılık alanı
- ☐ Eğitim hizmetleri meta olarak algılanıyor
 - ☒ alanın üretilmesi, alınıp satılması...
- ☐ Bilimsellik yerine piyasa kuralları/dinamikleri

Tasarıda bir de “İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitimleri” meselesi var. Örnek alınan ILO ve AB belgelerinde Tasarıdaki eğitim kurgusu yok. Ancak, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitimlerini maalesef inanılmaz kötü bir yere getirdiler. Önceki tasarının neredeyse tamamı eğitimleri düzenliyordu, hepsini yeni Tasarıdan çıkarttılar, “Bunları yönetmelikle hallederiz.” dediler. Çünkü piyasalaşan eğitimler konusunda sorunlar had safhada ve işin içinden çıkamıyorlar. Son Tasarıda sadece “işyeri hekimi”, “iş güvenliği uzmanı” ve “eğitim kurumu” tanımları var; şeytani bir yaklaşımla tanımlar dışındaki tüm düzenlemeleri yönetmeliklere bıraktılar. Çünkü günlük değişen politikalar nedeniyle yasayla bu alanı düzenlemek zor oluyor! Tekrar tekrar sorunlu maddeleri Meclise getireceksin, komisyona sokacaksın... Yönetmeliği akşam yazıyorsun, sabahleyin onaylatıyorsun, hadise bitiyor.

Bu eğitimlerle ilgili yaramız büyük; Türk Tabipleri Birliği olarak 19 üniversitenin rektörünü bir araya getirip protokoller imzaladık, bu protokollerle bilimsel eğitimler yaptık. İktidar bu birikimi yok etti, yasakladı.

Ülke genelinde “iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili politika ve stratejilerin belirlenmesi için” kurulan “tavsiyelerde bulunmak” gibi bir görevi üstlenen “Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi” meselesi var. Ağırlıklı olarak hükümet temsilcileri ve atanmış bürokratlardan oluşacak, seçilmişlerin bazıları da işveren örgütü ya da hükümet güdümlü örgütlenmeler adına katılacak ve siyasi irade

“sosyal diyalog” adına kararlar alarak alanla ilgili “tavsiyelerde” bulunacak!
Sosyal diyalog bu mu?

Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi 'Sosyal diyalog' bu mu?

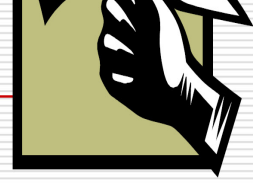
- ❑ "Ülke genelinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili politika ve stratejilerin belirlenmesi için" kurulan
- ❑ "tavsiyelerde bulunmak" gibi bir görevi üstlenen
- ❑ ağırlıklı olarak hükümet temsilcileri ve atanmış bürokratlardan oluşacak (salt çoğunluk)
 - seçilmişlerin bazıları da işveren örgütü ya da hükümet güdümlü örgütlenmeler adına katılacak (m.17)

siyasi irade "sosyal diyalog" adına kararlar alarak alanla ilgili "tavsiyelerde" bulunacak! ...

Yürürlükten Kaldırılan ve Değiştirilen Hükümler

- ❑ 4857 sayılı **İş Kanunu**'nda bulunan işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tüm maddeler yürürlükten kaldırılıyor
 - Kimi maddeler Taslakta benzer veya değişik ifadelerle yer alıyor
 - kimi maddeler ise Taslakta hiç yer almıyor.
- ❑ Kaldırılan ya da değiştirilen maddelerden bazıları:
 - Yer ve su altında çalıştırma yasağı (m.72),
 - İşverenlerin ve işçilerin yükümlülükleri (m.77),
 - İş sağlığı ve güvenliği yönetmelikleri (m.78)
 - İşin durdurulması veya işyerinin kapatılması (m.79)
 - İş sağlığı ve güvenliği kurulu (m.80),
 - İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri (m.81)
 - İşçilerin hakları (m.83)
 - Ağır ve tehlikeli işler (m.85, 86),
 - On sekiz yaşından küçük işçiler için rapor (m.87),
 - Gebe veya çocuk emziren kadınlar için yönetmelik (m.88).
- ❑ çalışanların sağlık raporu alma zorunluluğu "tehlikeli" ve "çok tehlikeli" işyerleri ile sınırlı
- ❑ Tasarı, İş Kanunu'nda geçen "işin kapatılması" yaptırımını yasa metninden çıkartıyor
- ❑ İş Kanunu'ndaki iptal edilen düzenlemeler:
 - çocuk ve genç işçiler için alınması zorunlu sağlık raporları ile gece çalışanlara verilecek sağlık raporları (m.69)
 - çıraklara tanınan iş sağlığı ve güvenliği hakkı (m.4/f),
 - "Sağlık kuralları bakımından günde ancak yedibuçuk saat ve daha az çalışması gereken işler" (m.63)
 - İptal edilen düzenlemeler için ne yapılacağı belirsizliğini koruyor.

Yürürlük

- Kanun 1 yıl sonra yürürlüğe girecek
- 10'dan az işçisi olan işyerlerinden
 - çok tehlikeli işyerlerinde 2 yıl sonra
 - tehlikeli ve az tehlikeli işyerlerinde 3 yıl sonra yürürlüğe girecek (m.28)

Sürecin dinamik gücü sermaye cephesi: DTÖ, DB, AB... TİSK, TOBB...

- DTÖ ile "*Hizmet Ticareti Genel Anlaşması*" (GATS) 1995
- Avrupa Birliği "*uyum*" süreci
 - AB'nin hizmetler ve eğitim politikaları da **liberalleşme** yönünde
 - piyasanın talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda
 - özel girişimciliğin desteklenmesi piyasanın taleplerine uyarlandı

Hizmetlerin piyasalaşması

- İşyeri sağlık hizmetleri ve eğitimler
 - değer kazanan **meta** ve **kâr** sağlayan sektör

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği hizmetlerinin piyasalaşması

ILO ve AB kaynaklı piyasa tanımları

- AB önerileri:
 - "iş sağlığı hizmetleri, halk sağlığının ve temel sağlık sistemlerinin değil, özel sağlık piyasasının içindedir"
 - "işyerinde iş sağlığı ve güvenliği ile işletmenin verimliliğini artırmak"
 - "işçilerin çalışma kapasitesini ... işletmenin üretkenliğini artırmak"
- Avrupa ülkelerinde uygulama
- Hedef işçi sağlığı ve güvenliği hizmetinin asgari maliyetle gerçekleştirilmesi
- İşletmeler %90'a varan oranlarda dışarıdan hizmet satın alıyor

Günümüzde gelişimin anlamı?

Emeğin değer(sizleştirme) süreci:

- EMEK; toplumsal, kültürel, politik, sosyal işlevler için tercih edilmiyor
 - üretim için kullanılan bir sermaye malına dönüştürüldü...
 - hep daha fazla kâr sağlamak için araç oldu...

Hükümette hangi parti olduğu önemli değil!

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Kanun Tasarısı üzerine yapılan "bilimsel ve teknik" denilen hazırlık gerçekte ideolojiktir, ekonomiktir. AB ve ILO'nun önerileri ile piyasanın talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda özel girişimciliğin desteklenmesi taleplerine uyarlanan işyeri sağlık hizmetleri ve eğitimler değer sağlayan meta ve kâr sağlayan sektör olarak algılandı. Yaşananlar; Dünya Ticaret Örgütü ile yapılan "Hizmet Ticareti Genel Anlaşması" ve Avrupa Birliği ile "uyum" sürecinin sonuçlarıdır.

Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi'nde bu tür değerlendirmeleri görebilirsiniz; Avrupa'da ve Türkiye'deki uygulamalar nedir, bunları karşılaştırabilirsiniz. Uygulamalara baktığımızda, bu sürecin ne anlama geldiğini, yani emeğin değersizleştirilme sürecini anlayabiliyoruz. Emek; toplumsal, kültürel, politik, sosyal işlevler için değil, üretim için kullanılan bir sermaye malı olarak tercih ediliyor. Bu anlamda da gelişmeler sadece bugünkü hükümetle sağlanmadı. 12-13 sene önce planlanan bir hedefin, yazılan bir senaryonun bugüne nasıl geldiğini görebiliyoruz.

Sabrınız için teşekkür ediyorum.

Av. NURTEN ÇAĞLAR YAKIŞ
TMMOB Hukuk Danışmanı

Hocam ve Celal Beyin yasanın tümü üzerinde yaptıkları sunumları benim konuşmamı kolaylaştırdığından kısa tutacağım. Zaten öyle de söz vermiştim. Celal Beye de, hocama da, “Benim süremi kullanabilirsiniz.” demiştim. Sunumları için teşekkür ediyorum kendilerine.

2003 tarihli İş Yasası’nın yürürlüğe girmesinden sonra, söz konusu edilen iş güvenliği mühendislerine ilişkin yönetmelik çalışmalarında yer aldım. İş Yasası’nın 82. Maddesi mühendisleri ilgilendiren bir maddeydi. Yasanın 5. Bölümü işçi sağlığı ve iş güvenliğine ayrılmıştı; bu maddeler işletilseydi eğer, bugün bunları tartışıyor olmayacaktık. Hocamın da belirttiği gibi, konuekonomik olunca yani işverenler için maliyet unsuru olunca, işçi sağlığı ve güvenliği konusunda uygulamada sorunlar yaşanacağı geçtiğimiz 10 yıllık dönemde iyice anlaşıldı. Kanunun amacına aykırı çıkarılan yönetmelikler yargıdan döndü. Hükümet, yargıdan dönen yönetmelikleri kanunlara ve Anayasaya uygun biçimde değiştirmek yerine, yasaları değiştirerek yönetmeliklere uydurdu. Böylece, hukuk devleti ilkesi dediğimiz şey yaşama geçmedi, hükümet hep kanuna karşı hile yöntemiyle bugüne kadar toplumu oyaladı. 89/391/EEC sayılı Avrupa Birliği Direktifi kabul edildiğinde, Avrupa Birliği bu direktifin yerine getirilmesi için Çalışma Bakanlığına hatırı sayılır bir hibe yardımıyla bulunmuştur. Bakanlık bu hibeyi nereye harcadı bilemiyoruz. Bu Yasa Tasarısı da o alınan bedel için çıkarılmış bir yasadır; yani işçiler için ya da sağlıklı bir

ortamda üretimin yapılması için çıkarılmış bir yasa değildir aslında. Benim bu 10 yıllık süreçte anladığım, yükümlülüğün şekli yönünün kotarılmasından ibarettir. Yani hükümetin ve işverenlerin çok da birincil, asli görevleri arasında saydıkları bir konu değil, insan haklarıyla özdeşleştirdikleri bir konu da değil. İşçi sağlığı ve güvenliği konusunu siyasal iktidar, ne sosyal güvenlik kavramıyla, ne insan hakkıyla, ne de çalışma hakkıyla ilintilendirmektedir. Bunun somut verisi, yaşanan iş kazalarında Avrupa birincisi olmamızdır.

İşin tuhaf tarafı, işçi sendikaları da bu konuda gereken çabayı göstermediler. DİSK'i bunun dışında tutarsak, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ gibi büyük sendikalar gerçekten ilgi göstermediler, bu çalışma süreçlerinde ısrarlı olmadılar; bu da işçi sendikalarının durumunu ortaya koyuyor. TMMOB ve Türk Tabipleri Birliği olmasaydı, işçi sağlığı ve güvenliği konusu bu kadar çok gündemde olmazdı.

Bakanlık bugüne kadar yönetmelikler hakkında açılan davaları, yaşanan her iş kazasının günahını TMMOB ve Türk Tabipleri Birliğine yıkmak için kullanmıştır. Çünkü, yasayı uygulama niyeti olmayınca, yasaya aykırı yönetmelikler yayımlandı. Doğal olarak bu yönetmelikler de dava konusu edildi. Bakanlık ise kendisini, "Bu yönetmelikler bir türlü yaşamda karşılık bulmadı; çünkü bunlar hep dava açtılar, yürütmeyi durdurma ve iptal davaları nedeniyle yasa emrini uygulayamadık." diyerek savunmaya geçti. Oysa, yasal olarak 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde iş güvenliği mühendisi ve işyeri hekimi istihdam etme yükümlülüğü vardı. Yönetmelik alt düzenleyici bir işlem olduğundan, uygulanması gereken Yasaydı. Ancak Bakanlık, hukuka aykırı işlemlere karşı dava açmak suçmuş gibi mühendisleri ve hekimleri kendi odaları ile karşı karşıya getirerek çatışmalı bir ortam yarattı.

Bugün ben bir mühendis olsam, gerçekten iş güvenliği mühendisliği görevini üstlenmem. Çünkü, bu görevi nasıl yerine getireceğinize ilişkin yasada bir ölçüt yoksa, yarın işyerinde ne yapacağınızı bilemezsiniz ve bütün sorumluluk da size kalır. Kanunda, kavramlar ete kemiğe büründürülmemiş, ilişkiler somutlaştırılmamış, sadece genel yükümlülük sayılmakla yetinilmiştir. Bu yasada sistem ve kurum bulunmamaktadır ve uygulama normları yönetmelik ve tebliğlere bırakılmıştır. Yönetmelikler her gün değişebilir ve size ne getirip ne götüreceği de belli değildir. Yasal koruyucu normlara sahip değilsiniz. Devamlı değişen yönetmeliklerde ise neyin hak, yetki, sorumluluk olduğunu anlamak mümkün olmayacaktır. Oysa hukuk devleti ilkesi ve Anayasal olarak hak, yetki ve sorumluluk yasayla düzenlenir ve yasayla kaldırılır.

Kanımca, yasa iş kazalarının en aza indirilmesine ilişkin bir amaçtan yoksundur. Yasa yalnızca iş kazası olduğunda hukuki ve cezai olarak sorumlu tutacağı muhatabı tespit etmektedir. Muhatap olarak da iş güvenliği uzmanı bulunmuştur. Devletin ve işverenin sorumluluğu iş güvenliği uzmanına yüklenmiş ve işçiye de ciddi ve yakın bir tehlike durumunda iş sözleşmelerini feshedecekleri yönünde işi bırakma bir hak olarak tanınmıştır. İş bırakma bir hak ise, bu hak zaten iş yasasında mevcuttu ve bugüne kadar işçiler bu hakkı kullanmamışlar ve ölümüne çalışmışlardır. Zaten işsizliğin olduğu ülkemizde, insanlar sosyal güvenlik hakkından yoksun ölümüne çalışmayı göze alıyolar. AVM inşaatında sigortasız çalışan, yevmiyeli işçiler çadırdan yanmışsa ve öldükten sonra sigortalanmışlarsa, burada iş akdini feshetme bir hak değildir artık. Burada hem yaşama hem de çalışma hakkından söz etmek mümkün değildir.

Yasanın amaç maddesinde, *“Sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için, işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülükleri düzenlenmektedir.”* diyor. Burada bu işi yürütecek olan mühendis ve hekimlerin adı yoktur. Yani burada mühendis ve hekimler özne değil. Özne olmayan mühendis ve hekimlere yasa 8. madde ile yükümlülük ve sorumluluk yüklemiştir. Hukuki ve cezai sorumluluk yükleyen yasa, işverenle ilişkiyi de belirlememiştir.

Avrupa ülkelerinde iş güvenliği mühendislerinin üç şekilde istihdam edildiğini görmekteyiz. Tam gün, kısmi süreli iş akdi ve istisna akdi.

Birincisi; işveren, bünyesinde çalışan bir kişiyi iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirebilir ya da dışarıdan yeni bir işçi olarak alabilir, yani bir iş sözleşmesine bağlı olarak istihdam edebilir. Avrupa’da işçi olarak iş akdiyle istihdam edildiğinizde, yalnızca o işi yani iş güvenliği hizmetini yürütürsünüz, bunun dışında işyerinde başka görev üstlenemezsiniz. İşyerinde çalışana emir ve talimat vermezsiniz, işçi temsilcisiyle ve işyeri hekimiyle işbirliği içerisinde çalışırsınız. Bu Yasada, işçi ve hekimle çalışılacak işbirliğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

İkincisi, iş akdi olarak, siz serbest meslek mensubusunuzdur, kısmi süreli sözleşme imzalayabilirsiniz. Burada sizin hukuki ve cezai sorumluluğunuz yok; çünkü kısmi süreli iş sözleşmesine bağlı olarak çalışıyorsunuz. Siz, ne yapılacağına ilişkin raporlarınızı düzenlersiniz, işçi temsilcileriyle ve hatta işçilerle yüz yüze görüşebilirsiniz. Eğer işveren, sizin talebinizi reddetmişse, onları

bilgilendirmekle yükümlüsünüz, temsilciyi bilgilendirmekle yükümlüsünüz. Sözü ettiğimiz Yasada ise böyle bir iş ilişkisinden de söz edilmiyor.

Yasada yalnızca, tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde ve 500'ün üzerinde istihdam sağlayan işyerlerinde tam gün çalıştırılacak bir iş güvenliği mühendisinden söz ediliyor. Yönetmelikle belirleneceği ifade edilen bu istihdam şekli bu üç işyeri için geçerli. Bu sayının altında kalan tüm işyerleri için asıl istihdam şekli danışmalık hizmeti düzeyinde ele alınmıştır. Bu danışmanlık hizmetinin de, ortak iş sağlığı ve güvenlik birimleri olarak örgütlenmiş şirketlerden alınması zorunlu hale getirilmiştir. Yani siz, kurulmuş olan bir ortak iş sağlığı ve güvenliği biriminde iş güvenliği uzmanı olarak, o şirketin çalışanı olarak görüneceksiniz, o şirket sahibi de talep halinde sizi talep edilen işyerinde görevlendirecek; yani mühendisler bir nevi kiralık işçidir. Birden fazla işyerinde görevlendirme yapılacaktır. Bir işyerinde ne kadar çalışacağınız yine yönetmeliklere bırakılmıştır. Diyelim ki, işçi başına yılda 2,5 saat işyerine gideceksiniz; ne var ne yok, rapor edeceksiniz, aslında işverenin sekreterliğini yapacaksınız. Yapılacak işler, yapılmayan işler gibi. Yani Çalışma Bakanlığı gelip orada teftiş yaptığında, evrak eksik olmasın diye, o süreci götüreceksiniz gibi duruyor. Çünkü Yasanın bu iş dışında bir işlev yüklediğini göremiyoruz.

Bu işi yapacaksınız; ama eğer orada bir iş kazası olmuşsa, iş hekimleri biraz daha avantajlı. Meslek hastalığı 5 yıl sonra çıkabilir, 10 yıl sonra çıkabilir; ama siz, kazanın olduğu anda sorumlusunuz. İhmalden dolayı, sizin ihmalinizden dolayı bir kaza ortaya çıkmışsa, siz, hizmet sunduğunuz işverene karşı sorumlusunuz. Sizin iki işvereniniz var; bir ortak iş sağlığı ve güvenliği birimi, bir de gidip işyerinde danışmanlık yapmış olduğunuz işyeri.

Yasanın 8. maddesinin 3. fıkrasını okuyayım: *“Hizmet sunan kuruluşlar ile işyeri hekim ve iş güvenliği uzmanları, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesindeki ihmallerinden dolayı, hizmet sundukları işverene karşı sorumludur.”*

Hizmet sunan kuruluş sizi bir yerde görevlendirdi; eğer sizin ağır kusurunuz olmasa dahi “ihmal” kavramı ile hizmet sunan kuruluşla beraber sorumlu olacaksınız, ama hizmet sunan kuruluş dediğimiz ortak sağlık ve güvenlik birimi, sizin ihmalinizden dolayı bir tazminat ödemiş ise, bu ödemeyi size rücu edebilecek. Danışmanlık düzeyinde sunulan hizmette neler ihmal suçuna konu olacaktır, bunlar açık olmadığından ucu açık bir sorumlulukla karşı karşıyasınız.

Bu koşullarda hakikaten iş güvenliği uzmanlığı görevinin üstlenilmesinin mühendislik hizmetlerine bir yararı var mıdır, asıl bundan sonra tartışılması gereken bu nokta. Eğer iş güvenliği uzmanları mühendislik etiğine uygun olmayan bu istihdam biçimini reddederlerse, mühendis camiası bunu tartışıp bir sonuca varırsa, en önemli kazanç bu olacaktır. Bu yasada işçi korunmuyor zaten, işçi öznesi değil. Yasadan benim anladığım, işverenin iş kazalarından en az maliyetle nasıl kurtulacağına ilişkin bir kurgu var. Sorumluluk iş güvenliği mühendisine yüklendiği için tepkiler denetimi yapacak olan Bakanlığa değil mühendise yönelecektir. Bu Yasa ile hem Bakanlık hem de işveren rahatlatılmıştır. Eğer bunun dışında amaçlanan bir şey varsa, bunu yaşam gösterecek zaten.

Yasada bir tehlike daha var. Eğer bir işyerinde işveren vekiliyseniz ya da kısmi müdürlük yapıyorsanız, sizin işçiye talimat verme hak ve yetkiniz var demektir. Yasada bu konumdaki kişilerin iş güvenliği mühendisliği yapamayacağına ilişkin bir yasak bulunmamaktadır. İşveren vekili sıfatıyla, müdür, müdür yardımcısı hatta usta gibi, yönetici kadrosunda bulunuyorsanız, iş güvenliği uzmanlığı hizmetini yürütememeniz gerekir. Şantiye şefinin de işin organizasyonunda ve o şantiyede çalışan işçilere emir ve talimat verme hakkı vardır ve işveren vekilidir. Buna karşın, Çalışma Bakanlığıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı arasında imzalanan bir protokolde, şantiye şefleri iş güvenliği eğitimini almakla yükümlendirildiler. Bir müddet sonra göreceksiniz, şantiye şefleri şantiyelerde iş güvenliği mühendisliği görevini de üstlenecek; çünkü işveren maliyeti azaltmak için bunu yapacaktır. Oysa işveren vekilliği ve iş güvenliği uzmanlığı aynı kişide birleşemez, birleşir ise işverene karşı bağımsızlık ilkesi ortadan kalkar. Şantiye şefleri, iş güvenliği görevini üstlenmeye razı olurlarsa, o şantiye şeflerinin akıbetini kestirmek oldukça zordur. Büyük bir kısmı cezaevine girecektir. Şu andaki iş kazalarından dolayı cezaevinde olanların sayısı yabana atılır bir sayı değildir. Bir de iş güvenliği sorumluluğunu aldığı anda, şantiye şeflerinin durumunu düşünemiyoruz. Bunun birkaç kez yaşanması durumunda, mühendisler “Biz ne yaptık?” diye düşünmeye başlayacaklar. Çünkü bu süreç iş güvenliği uzmanı belgesi almış mühendisler çok fazla katkı koymadılar. Bu işsizlik ortamında, mühendislerin yüzde 30'lara varan açık işsizlik konumunda ya da başka işlerde çalıştığı bir ortamda insanların yapabileceği bir şey var mı, yönünde haklı bir soru gelebilir ancak, yarın öbür gün meydana gelecek iş kazalarından dolayı muhatap olunacak tazminat davalarında -hukuki

sorumlulukta-, yüz binlerle ifade edilen tazminatları ödeyemeyecekler. Sigortalılık olsa, belki bir nebze o karşılayabilir; ama hizmetin öznesi olan insan önemli, konu insan hakkıyla ilintili, sizin çalışma hakkınızla ilintili. Bu nedenle, mühendislerin işi zor diyorum.

Başkabirtoplantıdabunlartektekirdelenebilir.Şöyletartışılabilir:Görevlendirme ölçütlerini buralarda tespit ederek çalışma yaşamına çıkıldığında, mühendis sınırlarını bilsin, bilmeden gitmesin; işverenin hem vekili, hem de iş güvenliği uzmanı görevini üstlenmesin. Buraları açmak lazım, bilgilendirmek lazım diyorum ve bu konuda da tabii ki odalara görev düşüyor.

Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

SORU – YANIT BÖLÜMÜ

FATİH KAYMAKÇIOĞLU (Oturum Başkanı)- Soru-yanıt bölümüne geçiyoruz. Soruları bütün olarak alacağım. Ama önce, Çalışma Bakanlığının internet sitesinde gördüğüm, Bakanın konuşmasından bir alıntıyı aktarmak istiyorum.

Çalışma Bakanı, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun yapmış olduğu bir toplantıda şunu söylüyor: “Burada eğer sendikacılık oynayacaksak, burada eğer bakancılık oynayacaksak, bunların, bizim endüstriyel ilişkilerimize hiçbir katkısı yok. Bir iş kazası meydana geliyor; meydana gelen iş kazası, size samimiyetimle söylüyorum, çalışma hayatından sorumlu bir bakan olarak yüreğimi titretiyor. Omuzlarıma öyle bir yük biniyor ki, o gün yerin altına geçmek istiyorum. Benim suçum mu bireysel olarak; değil.” Gerçek anlamda yorumu sizlere bırakıyorum. Kısacası, suçu kendisinde görmeyen bir bakanla karşı karşıyayız.

Hocam çok güzel ortaya koydu, samimiyet dedi. Burada ciddiyet de yok. Çalışma Bakanlığından sorumlu bir bakan, “Ölümlerden ben sorumlu değilim” diyor! Söyleyecek sözüm yok.

Soruları bekliyorum.

Buyurun.

ENGİN KAYA (Gemi Mühendisleri Odası)- Hocam çok güzel açıkladı

aslında; şu andaki Kanun Taslağı, iş güvenliği mühendislerini hukuksal açıdan hakikaten çok zor duruma düşürmekte ve sadece işvereni korumakta. Ben, özellikle 8. Maddede şu konulmalı diye düşünüyorum: Mademki iş güvenliği uzmanları herhangi bir işyerindeki eksiklikleri bildirip, yapılmazsa Bakanlığa bildirecekse, eğer işveren bir yaptırım uygulayacaksa uzmana, en azından maddi bir tazminat konulması lazım. Sözelimi, eğer 100 bin TL bir yaptırım uygulanacaksa uzmana, “İşverene karşı maddi tazminat açabilir.” demesi lazım. Çünkü uzmanı burada güçlendirmesi lazım. Diyelim ki hayati bir tehlikeyi bildirdik; müfettiş geldi, kapattı; işveren bizi işten çıkarttı. Buna karşı hiçbir şey yok burada. 4857 sayılı İş Kanunu’nda, “İşçi, herhangi bir hayati tehlikeyle karşı karşıya kaldığı zaman, İş Sağlığı Güvenliği Kuruluna başvurur.” deniliyor. Başvurdu, dikkate almadı diyelim, orada da bir tazminat konulması lazım. Eğer bunlar konulursa herkes görevini net yapar; konulmazsa korkar herkes, kimse yapamaz.

OTURUM BAŞKANI- Forum bölümümüzde uzun uzun görüşlerinizi alacağız. Direkt konuşmalarımıza yönelik sorularınız varsa, o şekilde zamanı daha verimli kullanırız.

MURAT KOCAMAN (EMO İzmir Şubesi)- Gürhan hocam çok güzel bir giriş yaptı, yani toplumdaki hiçbir yapı birbirinden bağımsız değil. Dolayısıyla, güçlü sendikalarımızın olamayışı, yani böylesi yapıların olamayışı, bizi bu Yasa Tasarısı konusunda biraz yarım bırakıyor, güçsüz bırakıyor dolayısıyla.

Celal hocam, “Bir işçi bir işi yapmaktan kaçındığı zaman, bu işi yapmamak üzere işverene başvurur. İşveren eğer isterse, kurulu toplar, yazılı başvuruyu değerlendirir, ‘tamam, yapmayabilirsin’ ya da ‘yapacaksın’ der.” dedi. İşverenin bunun hepsini yaptığını ve cevap verdiğini varsaydığımızda, bile bile, işçinin istemediği halde göreve göndermesi söz konusu. Çünkü sonuçta, dışarıdaki işsizlik hâlihazırda hepimiz tarafından biliniyor, yakıcılığı biliniyor. Burada işçiye çok güzel bir hak verilmiş: İş bırakabilirsin! Başka da bir hakkı yok. Bu noktada neler yapılabilir? Mücadele tek bir yasa üzerinden değil elbette. Çünkü her zaman bunun temel bir felsefesi vardır. Herhangi bir panelist bunu cevaplayabilir. Bu, hukukun diğer bileşenleriyle, Anayasa hukukuyla ya da ILO sözleşmeleriyle ne kadar bağdaşıyor? Bunun üzerinden acaba nasıl bir tepki, mücadele hattı örülebilir, neler yapılabilir?

HÜSEYİN TEKİN- Bu Yasa, işçi sınıfında olmayıp da, örneğin kamuda çalışan

personeli, yani memurları da kapsayacak mı?

Dr. NADİR SEVİNÇ (Ankara Tabip Odası)- Anlatıldığı kadarıyla, TMMOB ve TTB dışında, bu Yasa Taslağıyla ilgili fazla bir kurumsal çalışma olmamış gibi bir anlam çıktı konuşmalardan. DİSK var, KESK var, benzerleri var. Acaba bu yöneticiler bu yapmadıklarından dolayı herhangi bir sorumluluk taşıyorlar mı?

İkincisi, buna bağlı olarak, bunun üyelerine diğer kitle örgütleri tarafından, TTB tarafından ya da TMMOB tarafından, “Sizin amirleriniz bu işi yapmıyor kardeşim.” demek doğru mudur, değil midir?

ALAATTİN ALİ YOLCU (EMO İSG Komisyonu)- Gürhan hocama sormak istiyorum. Çocuk işçilerden bahsetti; 4+4+4 eğitim sisteminin getirilmesiyle ileride çocuk işçilerin çok artacağı, sermayeye daha ucuz emek sağlanacağından söz etti. Bu eğitim sistemi de bunu sağlamaya çalışıyor. Gerçek amaç bu mu, gerçekten emek gücünün düşürülmesi mi amaçlanıyor? Bunun için bizim ne yapmamız gerekiyor? Bu çocuk işçilerle ileride karşılaşmamak için ne yapılması gerekiyor?

Celal hocama da bir soru sormak istiyorum. Bu Kanun maddesinde, çalışmaktan kaçınma hakkından bahsediliyor. Tanımlamada zaten çalışan demiyor, sigortalıları kapsıyor sadece. İstanbul’da ölen işçiler öldükten sonra sigortalandı. Çalışmaktan kaçınma hakkı aslında iyi bir madde değil mi? Erzurum’daki olayı düşündüğümüzde, bu işçiler eğer sorgulasaydı, “Oraya gitmemiz güvenli değil.” diye o maddeyi çalıştırsalardı, sonra işten kaçınırsalardı, işveren zorlasaydı, bu süreç işleseydi daha iyi olmaz mıydı? Hayatta kalmak, işsiz kalmaktan daha iyi değil mi?

Teşekkür ediyorum.

Ö. KAMİL KARTAL- Hocamdan esinlenerek soruyorum. İşçiler aylardır maaşını alamadan çalışıyor ve maaşlarını talep ettiler diye kapının önüne konuyorsa, Erzurum’da “İşe gitmeyeceğim.” diyecek bir cesaretli işçi bulmak mümkün değildir. Kaldı ki, Erzurum’da o 4 tane arkadaşın, “Biz, işe gitmek istemiyoruz.” diye yazılı beyanı vardır. Ona rağmen gitmişlerdir.

Bir başka önemli şey, mesele sadece teorik boyutta tartışılıyor. Mesele, aslında çalışma alanının topyekûn güvencesizleştirilmesi ve çalışanların toptan bir güvencesizlik sarmalı içerisinde statü farklılaştırılmasını gündeme getiriyor. Doğal olarak, böyle bir statü farklılığının alabildiğine yoğunlaştırıldığı bir

ortamda, 50 tane yasa çıksın, 1000 tane yasa çıksın, hele hele piyasalaştırılmaya çalışıldığı -ki, zaten Yasanın özü odur- bu kadar mühendis arkadaşımızın, işsiz olanların neredeyse tamamının iş güvenliği uzmanı olarak kurslara ve sertifika almaya müdahale ettikleri bir ortamda, başka bir düzlemde de değerlendirmekte fayda olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

EMİRALİ KARADOĞAN (Liman-İş)- Liman-İş Sendikası uzmanıyım. Buraya sendikacı olarak geldim.

Bir şey öğrenmek istiyorum işin açıkçası. Bu herhalde konuyla ilgili katıldığım üçüncü ya da dördüncü panel. Konuyla ilgili sürekli dile getirilen, iş sağlığı ve güvenliğinin piyasalaştırıldığı oluyor. Bu da özellikle ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hareketle söyleniyor. Avukat arkadaşımız da bunu söylüyor, diğer konuşmacılar da bunu söylüyor. 2008’de bunlar 4857 sayılı İş Kanununa girdi zaten. 4857 sayılı İş Kanununun 81. Maddesinde işverenin gerektiğinde bunu dışarıdan da satın alabileceğiyle ilgili bir hüküm konmuş zaten. Bunun üstünden yaklaşık 4 yıl geçmiş. 4 yıldır bununla ilgili ne sendikalardan, ne odalardan herhangi bir tepki gelmedi. Şimdiye kadar, 2008’den önceki dönemde ve 2008’den sonra kaç tane ortak sağlık güvenlik birimi kuruldu ve bununla ilgili bir çalışmanız oldu mu?

Teşekkür ederim.

SALONDAN- Tersanelerdeki işçilerin belgelendirilmesiyle ilgili, kazaların azaltılması açısından neler söyleyebilirsiniz?

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyorum.

Toplantımız başlayalı 1,5 saat oldu. Bu 1,5 saat içerisinde, Türkiye’de 15 tane işçimiz şu anda kaza geçirdi. Çalıştay süremiz yaklaşık 6 saat. Çalıştayımızın bitiminde, biz şuradan çıkarken, bir işçimiz daha mezara gidecek, evine gidemeyecek, ekmek alamayacak, çocuğuna kavuşamayacak. Ne yapılıyor, bu örgütler neler yapıyor? Bazı eylemlilikler topyekûn yapılmadığı zaman hiçbir amaca ulaşamıyor. İşçiyi sürükleyemiyorsa, çalışanı sürükleyemiyorsa, sembolik olarak 15-20 yöneticiyle, basın açıklamalarıyla, bu iş sadece geçirtiliyor, başka hiçbir şey yapamıyoruz. Arkadaşımıza yanıt oldu mu, bilemiyorum; ama maalesef bir şey yapamıyoruz.

Buyurun hocam.

Prof. Dr. A. GÜRHAN FİŞEK- Aslında çok ilginç. Bizim yönetmeliklerimiz, örneğin işçinin maruz kalabileceği en yüksek gürültü sınırını koyar. Ne için koyar; günlük 7,5 saat için koyar. Bunun üstünde çalıştığı zaman, o sınır aynı kalır mı? Kimyasallarda “Hangi sınırın üstünde solursa hasta olacak” diye bir liste yayınlar, ama ne için; 7,5 saat için. Bir de cumartesi yarım gün çalışacak filan hesabı. Bunlara uyulmadığı için, kimyasallardan da zehirlenirler. Sanki yasal olarak zehirleniyormuş gibi, ama aslında yasadışı. Tabii, samimiyetsizlik ve ciddiyetsizlik had safhada.

İş Sağlığı Güvenliği Yasa Tasarısı komisyonlarda görüşülürken, arada bir radyolardan haber duyuyorum; “Bu Yasa Tasarısı işçiye işten kaçınma hakkını da verecek.” Kendi kendime düşünüyorum, “Niye tek başına bunu söylediler?” diye. Yani bayram değil, seyran değil; bu niye söylendi şimdi? Yasa Tasarısıyla ilgili söylenecek çok şey var, ama haberde sadece bu satırı veriyor. Bu da bir samimiyetsizlik. Niye? Tribüne oynuyor. Yani diyor ki işçiye, “Bak, sana işten kaçınma hakkı verdim.” Bu, 2003 yılında zaten verilmiş. 1967 yılında ILO’nun kabul ettiğimiz makine koruyucuları hakkındaki sözleşmede de var, 67’de de vardı bu. O zaman niye bunu ortaya sürüyorsun? Bu, tamamen tribüne oynamak. Yani Yasa Tasarısı çıksın ya da çıkmasın, uygulansın ya da uygulanmasın, bu önemli değil, “Bak, ben senin için bir şey yaptım iktidar olarak.” diyor, mesaj veriyor. Dolayısıyla, bu çalışmadan kaçınma hakkı komik bir şey.

Tersaneden gelen arkadaşımız, iş güvenliği uzmanına güvence istedi. “İşvereni Bakanlığa şikâyet ederse sorun olur.” dedi. Şikâyet etme, 3 nüshalı deftere yaz da, ben seni göreyim. 3 nüshalı deftere işverenin istemediği bir şeyi yazabiliyor muyuz? Ama Bakanlık kendisini şöyle kurtarıyor: “Bak, senin için şunu yaptım.” Eğer sorumluluktan kurtulmak istiyorsa yazsın deftere, “Ben, işverene söyledim, o yapmadı.” desin. Ama yazamazsın. Dedikleri gibi, iş güvencesi konusu önemli bir konu, ama sadece onun iş güvencesi mi; hayır. İşçi temsilcisinin de iş güvencesi çok önemli. İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kuruluna girdi. Haydi bakalım, konuş. Ben böyle işçiler tanıdım. Sendika temsilcisi, canavar gibi İş Sağlığı Güvenliği Kurulunda çalışıyordu. Öneriler getiriyor, rahatsız ediyor işvereni. Kızıyor işveren buna. Ama sendika temsilcisi. Güvencesi var. Ama işveren sabırlı, bekledi, 2 yıl sonra sendika temsilciliği sona erdi, ertesi gün çıkarttı.

Çocuk işçiler sorununu düşünelim. Niye çocuk çalıştırılıyor? “Ucuz” dediniz.

Ucuz, artı uysal, ne dersin yapıyor. Çay getirip götürüyormuş. Diyor ki işveren, “Ben kime çay getirtip götürteyim, kime yaptırayım bu işi?” Eğitim mi bu? Hani, mesleki eğitim diyorlar, ağaç yaşken eğilir diyorlar. Kimi eğitiyorsun bu şekilde?

4+4+4 denilen Yeni Eğitim Yasası, çocuk işçi yaşını düşürmesinin yanı sıra, kadının evlendirme yaşını da düşürecek. Kızlar niye çalışma yaşamına gider, erkekler niye çalışma yaşamına gider, bunu düşüneceğiz. Pek çok faktör var. Bunun içinde bir de toplumsal, kültürel etmenler var. Yani toplumumuz, çocuğun çalışmasından rahatsız oluyor mu? 1992’den beri ILO’nun çocuk işçiliğinin sona erdirilmesi projesi kapsamında TÜRK-İŞ çalışmalar yaptı, HAK-İŞ, DİSK, TİSK çalışmalar yaptı. Ben, TÜRK-İŞ sendikalarının genel sekreterlerinin katıldığı bir toplantıda konuştum; sordum, “Sizin işçileriniz bu konuda ne düşünüyor, yani onlar çocuklarını çalıştırıyorlar mı?”. Çalıştırıyorlar. Sen sendika olarak kendi işçine bu bilinci aşılamazsan, o çocuğunu çalıştırmak isterse, bunu nasıl önleyeceğiz?

Çocuk işçilik konusu da bir tribüne oynama aslında. Kendi deneyimlerimden biliyorum, en çok çocuk işçiyi daha çok bu mütedeyyin dediğimiz insanlar çalıştırıyor; yani din gündemlerinde daha ön planda olan insanlar çocuğu daha çok çalıştırıyor. Hayretle bakıyorum. Yani onların ahlak anlayışlarıyla bu nasıl bağdaşıyor diye de düşünüyorum. Onun için tribüne oynama diyorum buna. Tabii, çok büyük bir rahatsızlık kaynağı. Türkiye’nin kabul ettiği sözleşmelere aykırı, yasalara aykırı. Nasıl böyle bir şey yapabilecekler, bilemiyorum; ama 4+4+4 de bir tribüne oynama aslında.

Tersaneler için yapılabilecekler konusunda bir sorunuz vardı. Eğitim gereksizdir demiyorum, ama bence tersanelerdeki en önemli sorun taşeronlaşma uygulamaları. Taşeron uygulamasıyla ucuza işçi çalıştırma, işi ucuza mal etme gayretleri son safhada. Bunu aştığı söylenen işyerleri var; orada daha uygun koşullarda çalıştırıldığı, taşeronları denetim altına aldığı söylenen tersaneler var. Tersaneler konusu son derece önemli bir konu. Sanıyorum, Devlet Denetleme Kurulunun bir raporu vardı. Çok ayrıntılı bir rapor hatırlıyorum. Titizlikle irdelenen bir konu. Bugünlerde üretim düştüğü için, belki gündemden düşüyor kaza sayıları da otomatikman düştüğü için. Ama ben, konunun üzerinde yeterince fikir olgunlaştırılmadığı kanısındayım ve her konuda olduğu gibi, sosyal diyalogun orada yeterince sağlanmadığı görüşündeyim. Artı, bir şey daha söyleyeyim: Bölgedeki yetkili sendikanın da görevini yeterince yapmadığı

kanısındayım. Yani işçi örgütsüz olduğu sürece, burada ne kadar konuşsak da, işçi kendi hakkını savunmadığı sürece bir şey sağlanamaz diye düşünüyorum.

Size bir hazır reçete, doktor reçetesi verecek durumda değiliz; ama bir sosyal diyalog ortamının yaratılması gerektiğini düşünüyorum.

Çok haklı olarak, arkadaşlarımızdan biri, “Öneriniz ne?” diye sordu. O zaman size şunu anlatarak bitireyim konuşmamı. Gerçekten önerimiz vardı. Çalışma Bakanlığı, bu İş Sağlığı Güvenliği Yasa Tasarısını olgunlaştırmaya çalışırken, daha doğrusu toplumsal kesimlerden onay almaya çalışırken, İş Sağlığı Güvenliği Konseyi bünyesinde bir hazırlık komisyonu kurdu, alt komisyon oluşturdu. O alt komisyona TMMOB katıldı, TTB katıldı, sivil toplum kuruluşu temsilcisi olarak Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı katıldı -ki, ben temsilcileri olarak gittim oraya- TÜRK-İŞ katıldı. TİSK katıldı. O arada, bir türlü uyuşum sağlanamadığı için, sonunda dediler ki, “Kendi aranızda toplanın, ne getirirseniz tartışalım.” Ne getirirseniz kabulümüz demediler, ama iş oraya doğru gidiyordu. Bunun üzerine, TTB, TMMOB, KESK, TÜRK-İŞ, DİSK, Fişek Enstitüsü -ilk başlarda KAMU-SEN de gelmişti, ama onlar çekildi- 5-6 kuruluş bir araya geldik ve şu öneriyi geliştirdik. Bu, çok uzun süredir Türkiye’de olgunlaştırılan bir süreçti; kurumsallaşma. Konseyde yer alan, konunun hükümet ve hükümet dışı taraflarının bir araya geldiği, “İdari ve mali yönden özerk bir kurum olması gerek.” fikri. Bu, 1978’lerde başlamıştı, 2000 yılında Devlet Planlama Teşkilatının Özel İhtisas Komisyonu raporuna girdi, ondan sonra 2007 yılında da bu ortak öneriyle Konseye getirildi ve kıyamet koptu. Çok kızdı Çalışma Bakanlığı, “Bu hayallerle bizi uğraştırıyorsunuz.” dedi. Hayal değildi. Çünkü bu süreç, uzlaşmayla aşılması gereken bir süreç. “İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı istihdamında sınır 10 işçiye mi inecek? 1-9 arası ne olacak? Nasıl uygulama olanağı bulunacak? Nasıl denetlenecek?”. Tüm bu soruların yanıtı ancak uzlaşmayla bulunabilir ve uygulanabilir.

Çalışma Bakanlığı, işyerlerinin ancak yüzde 5’ini denetliyor. Kapsam genişledikçe, tüm çalışanları kapsadıkça -Yasaya bakarsak, tarım dâhil bu işe, “tüm çalışanlar” diyor- nasıl denetleyecekler bunu? Var mı bunun bir samimiyeti? Bu, ancak bütün sosyal kesimlerin uzlaşısıyla, bir program dâhilinde yapılabilir. Hayır, Çalışma Bakanlığı diyor ki, “Yumruğumu masaya vuracağım, herkes bana itaat edecek.” Buna polis devleti derler. Öyle olmaz, yürümez bu iş. Biz sosyal devleti savunuyoruz. Onun için, bu alanda kurumsallaşma şart. Kurumsallaşma neye

yarıyor?

Bugün konuşmadığımız başka bir konuyu ortaya atayım; iş sağlığı güvenliği alanında bilirkişilik. Bilirkişi uygulamaları ne durumda arkadaşlar? Bence felaket. Kim disiplin altına alacak bunu? Bütün kesimlerin katıldığı, çok bilimli, çok kesimli bir yapının müdahale etmesi lazım.

SALONDAN- Branşlaşmadan olmaz.

Prof. Dr. A. GÜRHAN FİŞEK- Ama bütün bunlar o yapı içerisinde olacak. Branşlaşma diyorsunuz. Çalışma Bakanlığı iş müfettişlerine bakıyorum, her branştan mühendis geliyor. Gıda mühendisini madene gönder bakalım, denetim yapabilir mi? Elektrikten ne anlar gıda mühendisi. Onun için, bütün bu sağduyulu fikirlere değer veren bir kurumsallaşma gerekiyor. Bu olmadan olmayacak. İstedikleri kadar yasa çıkarsınlar, yasayı da uygulayamayacaklar. Zaten herkes biliyor; Türkiye’de yasalar vardır, uygulama başkadır.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın hocamıza çok teşekkür ederiz.

Buyurun Celal Bey.

Dr. CELAL EMİROĞLU- Murat arkadaşımın “Neler yapılabilir?” sorusuyla başlamak istiyorum. “Neler yapılabilir” derken, arkadaşımız, çözümü de ILO’da, Avrupa Birliğinde arayan bir yaklaşım da sundu. Çözümü eğer ILO’da, Avrupa Birliğinde ararsanız, bunu tartışmanız lazım. Gerek ILO, gerek Avrupa Birliği optimal düzeyde bir sağlamlık, güvenlik arıyor. Ne için; işçi ertesi gün işe gelebilsin diye, sağlam gelsin ve üretime devam etsin diye. ILO’nun ve Avrupa Birliğinin yaklaşımı budur. Zaten ILO, 1917 Ekim Devrimi’nden sonra kurulmuş bir yapılanma. Avrupa Birliği de Avrupa Topluluğu olarak, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra patlayan sosyalist ülkelere karşı bir supap olarak bu düzenlemeleri yapmış. Anlayış değişmedi, ne istedikleri bellidir; işçinin sağlığı belirli (yani optimal) bir seviyenin üzerinde olsun. Bu yaklaşımın mantığı da, ekonomi, verimlilik vesaire ile ilgilidir.

Başkan, açılış konuşmasında “İş kazaları, meslek hastalıkları önlenabilir.” dedi. Doğru bir söylem, ancak kapitalist sistemde iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleyemezsiniz. Neden? Kapitalizmin mantığına aykırıdır. Neden? Kapitalizm, işçinin sağlığı ve güvenliği üzerinden haksız kazanç sağlama, rekabet etme,

artı değeri arttırma gibi bir kurgu içerisinde. Malzemenin, hammaddenin, enerjinin fiyatı belirlidir, daha aşağıya çekemiyorlar. Bir tek maliyeti aşağı çekiyorlar; o da işçinin emeğinin, işçinin canının değeri... İşçinin sağlığı ve güvenliği için harcayacakları paralardan 'tasarruf' edebiliyorlar. O nedenledir ki kapitalist sistemde iş kazaları ve meslek hastalıkları önlenemez. O halde ne yapmak gerekiyor? Kapitalizmi ve sistemin mantığını deşifre etmekten başka çaremiz yok. Eğer biz kapitalizmin nasıl insanı öldürdüğünü deşifre edebilirsek, yanımıza daha fazla kişiyi alabiliriz.

"Fazla iş kazası oluyor, Avrupa'da şampiyonuz, dünyada üçüncüyüz." vesaire dediler, gündemi belirlediler ve bu ironik cümleler üzerinden yasa çıkartılıyor. Peki, söylenenlerin gereği yerine getiriliyor mu; getirilmiyor.

"Kürtaj cinayettir, sezaryen cinayettir." örneğinde olduğu gibi gündemi istedikleri gibi belirliyorlar, değiştiriyorlar ve tartışıyorlar. Yarın, "Prezervatif soykırımıdır." derlerse, prezervatifi de yasaklayabilirler, biz de birkaç ay daha tartışırız.

O zaman biz de iş cinayetleri üzerinde yoğunlaşıp, gündemi belirleyerek emeğin nasıl sağlıklı olabileceğini konuşabiliriz.

Türkiye'ye geldiler Avrupa Birliği İş Sağlığı Ajansı'nın uzmanlarıyla Avrupa Sendikaları Konfederasyonundan sendikacılar, verileri aktardılar. Mesleki Sağlık Güvenlik Dergisi'nde bu verileri yayımladık. Avrupa'da işçi sağlığı ve güvenliğiyle ilgili tüm parametreler aşağıya doğru yönelmiş durumda. Biz hangi Avrupa Birliğine giriyoruz?! Son 9 yıla (yasa maddelerine rağmen) bu verilerle baktığımızda farklı yerlere varıyoruz. Demek ki, konuyu başka bir açıdan tartışmamız lazım.

Bir başka soru, "Yasa, memurları kapsıyor mu?" Kamu çalışanlarını Tasarı kapsamına alan maddeler var, ancak bu yaptırımlar 1965'teki Devlet Memurları Yasası'nda da vardı. Tasarıdaki maddeler sigorta yaklaşımıyla yeni bir şey sağlamıyor. Hangi açıdan sağlamıyor? Eğer kamu çalışanı olarak siz, iş kazası, meslek hastalığı geçirirseniz, bunun sigorta hakkı olarak karşılığı olması lazım. Şöyle örnek vereyim: Kamuda 9 yıl çalışmışsınız, 10 yılı doldurmanıza bir gün kalmış, iş kazası geçirmişsiniz diyelim; bu durum sadece 'kaza' olarak değerlendirilir. Ama eğer iş kazası hakkına sahipseniz; işe başladığınız birinci günün birinci dakikasında iş kazası yaşarsanız dahi "iş kazası sigortası" haklarına sahip olabilirsiniz. Birçok örnek verilebilir.

Tasarıda bir aldatmaca var; kamu çalışanlarını kapsadığı söyleniyor, ancak nasıl uygulanacağı ve finansman kaynağının nereden bulunacağı belirtilmiyor. Kamu çalışanı adına sigorta primi ödenmiyor. Ayrıca SSGSS'de 21'inci madde diyor ki, *"İş kazası, meslek hastalığı kamuda meydana gelmişse, kamudaki amir bundan sorumlu tutulamaz."* Yani kamu çalışanının mağduriyeti işverenine sorulamayacak. Ayrıca, bütün kamu kurumları taşeron çalıştırıyor, kamuda taşeronların yaptığı faaliyetten kim sorumlu olacak?

Diğer bir soru "çalışmaktan kaçınma hakkı" iyi bir şey değil mi? Bu bir hak değil. Tasarı dese ki "Ciddi bir tehlike hissediyorsan, oraya girmeyebilirsin." anlaşılabilir. Yani bir kaçak varsa, illa oraya girip gazı solumak mı gerekiyor? Tehlikeyi hissedersen oraya girmeyebilirsin. Tasarının (biraz önce sıraladığım) gereğini yerine getirmediğinizde işten atılıyorsunuz. Bu "hak" 9 senedir yasada olmasına rağmen kullanılmadığını görüyorsunuz. İş güvencesiyle birlikte çalışmama hakkını tarif ederseniz, başka bir şey olabilir.

Diğer bir soru; artık devlet denetlemiyor ve denetimi özelleştirmek istiyorlar, yeminli mali müşavirlik büroları gibi. "Denetimsiz olmuyor, gelin, şunu çözelim, özelleştirelim." dediklerinde, yani denetimi özelleştirdikleri zaman, yeminli mali müşavirlik sisteminde sorunu ne kadar çözdülerse bu sorunu da o kadar çözecekler!

Geçenlerde bir işyerine gittik. Bir sendika götürdü. İşyerinde her türlü ölçüm yapılmış. İşveren sonuçları çıkarttı önümüze koydu. Döndük işçilere; "Her şey yapılmış, sonuçlar normal, gaz ölçümü, toz ölçümü, her şey yapılmış, tertemiz." dedik. İşçiler "Hocam, bu ölçümleri üretimin olmadığı saatte yaptılar." dediler. Üretimin olduğu saatte ölçüm yaparsanız ve normal sınırlarını aşan ölçümler tespit ederseniz, sizi bir daha o işyerine çağırmaabilirler, böyle bir olasılık var. Piyasalaşmayı doğru değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum.

Bu konularla ilgili olarak, Mesleki Güvenlik Sağlık Dergisi'ne abone olmak isteyen arkadaşlarımız ismini verirse, ücretsiz olarak abone yapabiliriz. Anlıyorum ki, araştırmak, öğrenmek isteyen bir heyet.

Sözü daha fazla uzatmak istemiyorum. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Son sözü Sayın Nurtan Çağlar Yakış'a veriyorum.

Av. NURTAN ÇAĞLAR YAKIŞ- "İş Yasası'nın 81. Maddesi 2008 yılında değiştirildi." diye bir soru geldi. 2003 yılındaki versiyonlar 2012'ye kadar 3 kez değişti, yani birtakım maddelerde. Bunların öngördüğü yönetmelikler dava konusu olduğu

için, yönetmelikler iptal oldu. Yönetmelikleri yasaya uygun hale getirmek yerine, yasaları değiştirme yöntemi benimsendi. İş güvenliği ve iş sağlığı kavramı, hocamın da dediği gibi, yüzyıllardır süren tartışmaların ürünü. Sanayi Devriminin yapıldığı günden bugüne kadar gelinen evrede yapılan anlaşmalar, sözleşmeler de dönemin diline uygun olarak hazırlanmış metinler. ILO Sözleşmesi daha çok Aydınlanma çağıının kavramlarıyla yola çıkmıştır. Direktif farklı bir kavramdır, başka bir oluşumdur. Yani bizim hükümetin anladığı farklı bir şey, çünkü bizim ülkede yaşanan farklı bir şey. Onun üzerine kurulan bir yasa. Burada da herkes zaten farkında; bu taşeronlaşma, esnek iş ilişkileri, bunlar mühendislerin hayatında da var, doktorların hayatında da, diğer insanların hayatında da... Yani iş güvenliği uzmanı bu Yasaya göre de işçi, İş Yasası'na göre de işçi; ama diğer işçinin güvenliğini korumakla görevlendirilirken, kendi hakkınız yok ortada, o yetkiyi nasıl kullanacağınıza ilişkin araçlar yok, hakkınıza nasıl sahip çıkacağınıza ilişkin araçlar yok; ne talep edeceksiniz, onlar yok. Dil farklı, farklı şeyler öngörülmüş ama uygulayıcılar açısından ya da yargı açısından bunun ölçütleri verilmek durumunda. Verilmediği takdirde, bu yönetmeliklerle uygulamanın nasıl şekilleneceğini hepimiz herhalde yaşayarak göreceğiz. Yani çok sorunlu bir Yasa. Mühendis olmanız vesilesiyle, ben yalnızca iş güvenliği uzmanlarına yönelik yönünü ele aldım. Burada sizin hakkınız, yetkiniz yok; sorumluluğunuz var. Burada sorumluluk ihmal kavramıyla açıklanmış. Bu ihmalden dolayı ölüme sebebiyet verdiyseniz, hem cezai, hem hukuki; ölüm olmadan gerçekleşmiş iş kazalarında ise mali yönden sorumlusunuz. Bunu hem ifa ettiğiniz hizmetin olduğu işverene karşı sorumlusunuz, hem de adına hizmet sunmuş olduğunuz ortak sağlık ve güvenlik birimine karşı sorumlusunuz. Çerçeve net; yetkileriniz yok, ama sorumluluğunuz var. Bu yetkileri de yönetmelikte nasıl belirleyecekler, hep birlikte göreceğiz.

Bir de odalarla ilişkiler koparılmış durumda. Mesela, eğer hatalı bir uygulama yapmışsanız, belgeniz askıya alınıyor. Belgeniz askıya alındığında, diğer mühendislik hizmetlerini ifa edecek misiniz, etmeyecek misiniz, belli değil. Eğer iş güvenliği bir mühendislik hizmetinin sunumu ise, eğer o mühendislik mesleğinin icra kurallarına aykırı hareket etmişseniz, sizin hiçbir iş yapmamanız gerekiyor, sizin diğer alanda da mühendislik hizmeti sunmamanız gerekiyor, Örneğin bir elektrik mühendisi olarak bir yapının elektrik tesisat projesini çizmemeniz gerekiyor; ama bu aradaki bağlantı da koparılmış bu Yasayla birlikte. Sizin belgeniz askıya alındığında, bu ilan edilecek mi, odanıza gönderilecek mi, bunlar da açık değil.

MUSA DEMİR- Askıya alan kim?

Av. NURTEN ÇAĞLAR YAKIŞ- Askıya alan Bakanlık.

MUSA DEMİR- Yetkili mi?

Av. NURTEN ÇAĞLAR YAKIŞ- Almaya yetkili.

ENGİN KAYA- Ama burada uzmanlık belgesi diyor, mühendislik diploması demiyor.

Av. NURTEN ÇAĞLAR YAKIŞ- Ama iş güvenliği mühendisi olarak eğitime katıldınız, “Ben, iş güvenliği uzmanı hizmeti sunacağım.” dediniz. Yüksek gerilim hattında almış olduğunuz bir belgelendirme var galiba; tıpkı onun gibi bir şey. O belgeye sahipsiz, işyerine gidip iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirileceksiniz. O belgeye sahip değilseniz, orada o işi yapamıyorsunuz. O belgeye sahipsiz ve işyerinde iş güvenliği uzmanı olarak çalışıyorsunuz ve sizin belgeniz kendi kusurunuzdan kaynaklı olarak askıya alındı diyelim. Bu, disiplin cezası gibi bir şey sonuçta. Çünkü meslek mevzuatı açısından disiplin cezasını gerektirecek bir eylemde bulunmuşsunuz demektir.

ENGİN KAYA- Mesela, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından tersane bölgesinde kurulan uzmanlık biriminde Ankara’dan bir kişi vardı, onun uzmanlık belgesi iptal oldu. Kişi profesördü, kimya mühendisiydi, eğitim veriyordu; onun profesörlüğü elinden alınmadı, sadece uzmanlık belgesini iptal ettiler.

Av. NURTEN ÇAĞLAR YAKIŞ- İki şeyi birbirine karıştırmayalım. Uzmanlık belgesinin iptali bir idari yaptırımdır. O, niçin iptal edilmiştir; o hizmeti sunmaya ehil ve yeterli olmadığınız kanısına varılmıştır, yani bu alandaki mühendislik hizmetinde uzman değilsiniz ya da bu uzmanlığınızı farklı nitelikte kullandınız, üçüncü kişilerin hak ve yetkilerine zarar verdiniz, yetkinizi üçüncü kişiye ya da halka karşı bir davranışla zarar verdiniz. Bu durumda, hem belgenizin iptal edilmesi gerekiyor, hem de disiplin kovuşturmasına tabi olmanız gerekiyor. Çünkü burada meslek etik ve ahlakının çiğnendiği bir durumun olması gerekiyor. Durup dururken o belge askıya alınmaz. O, belki daha sonra yönetmelikle açacakları bir konu. Hangi hallerde belge iptal edilecek ya da askıya alınacak, bunları da göreceğiz. Yani bunların hepsi karanlık noktalar ve odayla üye arasındaki bağı koparan alanlar. Onlara parmak basmaya çalışıyorum, dikkatinizi çekmeye çalışıyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Oldukça uzun bir oturum oldu. 15 dakika sonra ikinci oturuma başlayacağız.

Konuşmacıların her birine tek tek teşekkür ederim.

II. OTURUM

İŞ KAZALARININ ÖNLENMESİ ve İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLIĞI

HİZMETLERİNDEN BEKLENTİLER

Musa DEMİR

İş Müfettişleri Derneği

Ö. Kamil KARTAL

Enerji-Sen Genel Başkanı

Mehmet TÜRKUÇAR

Avukat - Elektrik Yüksek Mühendisi

Rahmi İNAN

İş Müfettişleri Derneği

HANSEL ÖZGÜMÜŞ
Oturum Başkanı

Merhaba sayın katılımcılar.

İlk oturumda biraz daha işin genel çerçevesini çizip, daha genel bir yaklaşım biçimi oluşturmaya çalıştık; biraz hukuki boyutuyla, biraz arka planıyla, işin teorik boyutunu ele almaya çalıştık. Şimdi bunu biraz daha somuta indirgemeye çalışacağız; biraz daha işin alanından insanlarla, işin pratiğinden insanlarla bu süreci tartışıp, biraz daha olgunlaştırmaya çalışacağız. Bu şekilde, hem genel bir çerçeve çizip, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na yaklaşım ve bunun somutta ne olacağı veya ne olmayacağı konusuna değineceğiz. Çünkü çok yanlış bir algı var; kanun çıkacak ve her şey yoluna girecek gibi bir algı var. Sanki şimdiye kadar bu ülkede hiçbir kanun yokmuş, işçi sağlığı ve güvenliği alanını düzenleyen hiçbir hukuki düzenleme yokmuş da, kanun çıkınca bütün her şey yoluna girecekmiş gibi. Hatta bu, kimi emek örgütlerinde veya TMMOB'ye bağlı kimi odalarda da benzer bir şekilde değerlendiriliyor. Geçen, yanılmıyorsam Maden Mühendisleri Odasının bir açıklaması vardı, "Kanun bir an önce çıkmalıdır." gibi. Yine sanırım KESK'in benzer bir açıklaması vardı. Yani böyle bir algı oluşuyor. Maalesef, biz bu alanın profesyonelleri, bu alanda çalışan, çaba gösteren, emek harcayan insanlar, demek ki yeteri kadar aydınlatamamışız, yeteri kadar sesimizi duyuramamışız ki; kanunun çıkmasını, sorunun çözümüyle denkleştiren bir algı oluşabiliyor. Umarız, bu tür faaliyetler biraz bu algıyı değiştirebilir ve bunun, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının sadece basit bir hukuki düzenlemeyle değil, daha kapsamlı bir pratik sürecin parçası olarak düzenlenebileceği kurgusu hâkim olur bu alanda.

İlk olarak sözü İş Müfettişleri Derneğinden Musa Demir'e veriyorum.

MUSA DEMİR
İş Müfettişleri Derneği

Teşekkür ederim.

Ben iş müfettişiyim, aynı zamanda İş Müfettişleri Derneğinde eski Yönetim Kurulunda görevliydim. Derneği temsilen burada bulunuyorum. 20 senedir iş güvenliği konusunda denetimler yapıyoruz

Stres aslında çalışmak motivasyonu artırır; korku, tedirginlik, insanı korur. Ama kötümserlik insana zarar verir. Birinci oturumda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olumsuz gelişmelerin bizlerin işimizi yaparken panik, telaş, korku kötümserliğe dönüşmesine izin vermememiz gerekir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği, yaşayan bir olgu. Bunu çözmek durumundayız, bundan sorumluyuz ve taşın altına elimizi koymaktan kesinlikle kaçınmamamız gerekiyor. İş güvenliğinden kaynaklanan sorumlulukları sanki elimizde bir kor var gibi birbirimizin üzerine atarsak geçici olarak sorunu çözmüş oluruz. İş sağlığı ve güvenliği sorunlarını çözmek için elimizde mevzuat var, teknolojik bilgi var, istatistikler var; dünya istatistikleri var ve Türkiye istatistikleri var. Bu elimizdeki bilgileri kullanarak işyerindeki riskleri bertaraf etmemiz çok da zor olmasa gerek...

2011 istatistiklerine göre, kömür ve linyit çıkartılması işinde 8 bin kaza meydana gelmiş. En fazla bu. 8 bin küsur kaza meydana gelmiş. Bakıyorsunuz, ondan sonra 6800 kaza var şurada; fabrika, metal ürünler üretimi, mekanik teçhizat.

4500 kaza, ana metal sanayi. Yani maden birinci sırada, ondan sonra metal geliyor. Bina inşaatı 3056. Bizim mühendis olarak, medyayı takip etmekten çok, elimizdeki sağlam verilere bakarak bunun üzerinde çalışmamızda fayda var. Sorunu çözmek istiyorsak tabii. Az önce Fatih Bey'in söylediği gibi, birileri hâlâ ölüyor. Ölüyor ve bunlar önlenabilir kazalar.

Zaman zaman iş kazaları meydana gelmektedir. Dünyanın her yerinde olduğu gibi bizim ülkemizde de kazalardan sorumlu olanlar sorumlulukları ölçüsünde cezalandırılmaktadırlar. Zararla sonuçlanan yaralanma veya ölümlerle sonuçlanan bir olay sonucunda ihmali olanlar cezalandırılmak durumunda.

ENGİN KAYA- Bir şey sorabilir miyim?

MUSA DEMİR- Buyurun.

ENGİN KAYA- Elektrik iş müfettişleri bizim tersane bölgesinde iş yapıyorlar, iyi de paralar alıyorlar, ama danışmanlık yapıyorlar; neden sorumluluk almıyorlar, onu sorabilir miyim?

MUSA DEMİR- Özelleştirmeyelim isterseniz. Bu, kişilere has bir şeydir. Ben, 20 senedir sorumluluktan kaçmıyorum. Ha, üstatlarıma da saygım vardır, bilgilerine de saygım vardır, gerçekten bu işi bilenlerden birileridir. Diğer taraftan, bu piyasalaştırma beni biraz rahatsız ediyor. Ama aslında bunun başka da bir çaresi yok ki. Yani ben başka bir çözüm bulamıyorum. Bu iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı müessesesinin ticari faaliyet dışında bir faaliyet olarak yürütülmesi çok daha sakıncalı olur. Burayı geçelim isterseniz; çünkü sanki Bakanlığı savunur pozisyona düşüyor gibi oluyorum.

Bizim eğitim sistemimizde bir şeyler eksik gibi geliyor bana. Çünkü biz, matematik veriyoruz, fizik veriyoruz; ama onun felsefesini vermiyoruz. İş güvenliğinden bahsediyoruz; ama onun felsefesine inemiyoruz ve o felsefe, aslında işi bütünleştirecek olan şey. Okullarda verdiğimiz bilgi, ruhsuz bir bedene benziyor gibi geliyor bana. İnsan ruhsuz yaşayamıyorsa, bilgi de ruhsuz uzun süre yaşayamıyor ve çok kısa zamanda zihinden kayboluyor. Öğrencilerimizin okulu sevmemesinin sebebini de ben buna bağlıyorum. O yüzden, felsefe derslerine, felsefe konularına daha fazla eğilmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bunu iş güvenliğine de uygulayabiliriz.

Bizim hizmet içi eğitimde bir hocamızın, Hüseyin Başar hocamızın söylediği bir söz vardı; "Yetişkin insanlara bilgi vermeyin, bilgiyi ihtiyaç haline getirin." derdi.

Aslında ben o yüzden de çok fazla derinlemesine bilgiye girmiyorum.

Gelelim iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığına.

İş güvenliği, tek bir kişinin sorumluluğunda, tek bir kişinin yapabileceği bir şey olamaz. Bu bir ekip işidir. Çalışma ortamında temizlikçisinden, güvenlik görevlisinden tutun da Cumhurbaşkanına kadar bir sürü sorumluluklar var. Fatih Bey'in söylediği gibi, Çalışma Bakanlığının da sorumluluğu var. Çünkü politika oluşturmak işin aslı; strateji oluşturmak, işin aslı. Bizim iş güvenliği konusunda da stratejik düşünmemiz gerekir. Araştırmalar yapmamız gerekiyor. İş güvenliği birçok bilim dalından yardım alıyor. Bu nedenle iş güvenliği uzmanı işyeri hekimi, sağlık memuru, laborant, istatistikçi, mühendislik hizmetleri gibi birçok konuda desteklenmesi gerekiyor. Bu disiplinlerinin uyumlu çalışması sonucunda iş sağlığı ve güvenliğini sağlayabiliriz. Bu arada işçiyi yani çalışanı da unutmamamız gerekir. Getirdiğimiz bir uygulamayı işçi kabul etmiyorsa, işinde uygulamıyorsa, bizlerin bir şeyleri yanlış yaptığımız anlamına geliyor olabilir. İşçinin fikrini almamız ve yeni bir uygulamada onları ikna etmemiz gerekir ki bu uygulama yerleşebilsin.

İşyerlerinde alt işverenlik uygulamaları işçilerin sosyal hakları ve örgütlenme dışında iş sağlığı ve güvenliği açısından zarar vermektedir. Bu sebeple taşeronlaşmaya karşı çıkmanın yanı sıra taşeronlaşmanın getirdiği olumsuz koşullarının yok edilmesi için de çalışmamız gerekir. Yani taşeronlaşmayı ehlileştirmemiz gerekiyor. Kuralları doğru koyup doğru işlettiğiniz zaman ve kurallara uyulmasını sağladığınız zaman ve zararını ortadan kaldırdığınız zaman, taşeronluk sadece bir idari tercih haline getirilmiş olur. Bir şirket, bir taşeron şirket bir parçayı yapıyor, bir işi yapıyor diyelim; o işle ilgili tüm ekipmanları, özellikleri, yetkileri, sorumlulukları, bilgileri üzerinde barındırması gerekiyor ki onu yapabilsin. Bu uygulama da uzmanlaşmaya götürür işletmeleri. Çünkü bir uygulamadan zarar gören yoksa, zarar da yoksa sorun da yok demektir.

SALONDAN- Ama şu anda taşeronlaşma mağduriyet üretiyor sonuçta.

MUSA DEMİR- Evet, tabii ki. Ama işte bu da kuralsızlıktan.

Gelişmiş ülkelerde de bu alt işverenlik uygulamaları var ama iş kazası ve meslek hastalığı istatistiklerine bakıyoruz yüzde 1'in altına düşüyor. Bunu nasıl açıklayacağız peki? Bizim taşeronluk ile ilgili kurallarımız oluşmadığı için zararları çok büyük. İş güvenliği insani olduğu kadar ekonomik bir konu

yani kaza sonuçları toplumsal, ruhsal ve maddi zararlara neden oluyor ve bu telafi edilemez boyutlarda oluyor. Bir işçinin gözlük takmasını ya da çalıştığı makinede koruyucuları etkisiz hale getirmesini önleyemiyorsak, ne yaparsak yasal sorumluluktan kaçamayız.

Şu son 3-4 aydır OSTİM'de denetim yapıyorum. Yaklaşık 50'nin üzerinde işyeri teftiş etmişimdir mart ayından beri. Orada şunu görüyoruz; 50'nin altında ya da belli bir sayının, 30'un, 40'ın altında işçi çalıştırılan işyerlerinde şöyle bir sorun var: "Kulaklık taktıracaksınız, gözlük taktıracaksınız, belli kuralları yerleştireceksiniz." dediğimiz zaman, işveren diyor ki, "O zaman işçi çeker gider. Ben bunu sağlayamam." Çünkü oradaki ilişkiler biraz daha işçi-işveren ilişkisinden öteye, biraz daha ailevi, biraz daha ağabey-kardeş ilişkisine benzer. Yani işyeri az önce Gürhan hocanın söylediği gibi kurumsal bir yapıya henüz kavuşmamış.

Ben, çok fazla ölümle sonuçlanan, yaralanmayla sonuçlanan, uzuv kayıplarıyla sonuçlanan kazalar inceledim. Kuralları uygulamakta esnek davrandığınızda kaza oranları artıyor. İşyerinde kuralları doğru olarak koyup uygulamasını sağlayamazsak ve işçinin inisiyatifine bırakırsak işçiye de kendimize de zarar verebiliriz. Bu gibi durumlarda disiplini sağlamak için sert davranmak gerekebilir. Kazalar genelde basit güvenlik kurallarına uyulmaması nedeniyle meydana geliyor ve biz acıdığımız için acınacak duruma geliyoruz. Sakat birisinin iş bulması daha zor, sağlam bir kişi daha kolay iş bulur. İşletmede işin gereği olan kuralları işveren "kural" olarak getirir, takip eder ve ödün vermezse işyerindeki risklerle mücadelede yol kat etmiş olur ve kurumsal bir yapıya kavuşmaya başlar. Ancak, uygun işe uygun işçiye çalıştırmayarak, disiplini bozan bir işçiye görmezlikten gelmekle kime zarar verirsiniz? Kendisine de, size de. Çünkü sonuçta sorumlu olan siz olacaksınız. Belli kuralları, uygun, doğru kuralları koyduktan sonra, o kuralları uygulatmak durumundayız. Çünkü kazaların idari hukuki ve cezai sorumlulukları devreye girdiğinde artık her şey için geç kalınmıştır. Sadece ders alabiliriz bu durumdan.

Risk değerlendirmesi, aslında birçok sorunumuzu çözecek bir uygulama. Sorunlarımız büyük, ama çözüm yollarımız var. Yetişmiş elemanlarımız var.

Az önce denetimin özelleştirilmesi denilmişti. Denetimin özelleştirilmesi değil; bu uygulamayla aslında biz belki denetimi genelleştirmiş oluyoruz. Buna da dikkat etmek gerekiyor. Çünkü sık sık denetim görmüş bir işyeri daha

derli toplu oluyor. Denetimler işyerlerine belli bir çekidüzen veriyor. Ama bu denetimi kamu eliyle yapmaya kalkarsak, Türkiye’de tüm işyerlerini denetim planına - programına almaya kalksak, 35 senede bitiyor. Genelde hedeflenen rakam denetime değer tüm işyerlerinin yüzde 5 ile 10’u arasındadır. Esas olan işyerlerinin risk değerlendirmesi kültürünü oluşturarak kendi riskleriyle mücadele etme yeteneğini geliştirmektir. Sistemi oturtmak; iş sağlığı ve güvenliği organizasyonunu, örgütlenmesini, kültürünü yerleştirmektir. Çünkü işveren 24 saat bir işletmeden sorumludur.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında çok iyi örnekler de karşımıza çıkıyor. Bu konuda çok iyi çalışan işletmeler de var.

Ancak bir işyerine gidiyoruz, bakıyoruz, 90-95 Desibel gürültü var. Hemen işçiye kulaklık vermekle sorunu çözdükleri zannediliyor.

Örnek olarak burada gürültüyü önlemek zorundayız. Nasıl?

Gürültüyü kaynağında önleyerek,

Gürültüyü hapsederek, izole ederek,

Gürültülü makineyi tamamen kapalı bir bölmeye alarak,

Ortamda yansımaları önleyerek,

Düzenli bakım ve onarım uygulayıp aşırı gürültü çıkartmasını önleyerek,

Daha az gürültülü makine ile değiştirerek,

Gürültüyü önleyemiyorsak insanın gürültüsüz bir ortamda çalışmasını sağlayarak,

İşçilerin gürültüye maruz kalma süresini ve maruz kalan işçi sayısını idari olarak azaltarak,

Bütün bu teknik önlemler uygulandığı halde yeterince azaltılamazsa kişisel koruyucu kullanmaya geçilebilir. Kişisel koruyucu ancak özel ve geçici durumlarda, olağanüstü hallerde ve kısa süreler için çözüm olabilir. Bir işçinin tüm mesai saatleri süresince kişisel koruyucu kullandırmaya zorlanması başarılı olasılığı çok az olan bir uygulamadır ve başka diğer sorunlar ve sakıncalar ortaya çıkartır.

Gebze’de bir denetimde gördüm: Şu seloteyp bantlar yaklaşık 1,5-2 metre çapında rulolar halinde, kalınlığı da yaklaşık 1,5 metre var, bunların açılması

sırasında öyle bir gürültü var ki, inanılmaz. Rulo tamamen ses izolasyonu olan bir dolabın içine alınmış, sadece bir yarıktan çıkış verilmiş. O bandı keserek küçük rulolara alıyorlar; ama o gürültüyü tamamen hapsetmiş ve kulak tıkacı veya kulaklık takmaya gerek olmayacak seviyede düşürülmüş.

Biz de gerekirse o makineyi tamamen kapatacağız, tecrit edeceğiz. En son yol bu. Bazen içten yapılacak bir izolasyon da önleyebilir. Kaynağındaki gürültüyü yok ettikten sonra sorunu çözeriz.

Risk değerlendirmesiyle biz işyeri ortamındaki önceliklerimizi belirleyerek en risklileri en hızlı bir biçimde önleyerek süreç içerisinde işyerindeki tüm riskleri değerlendirmeyi ve kontrol altında tutmayı hedefleriz. Bu çalışmalarda daha uzman kişilerden yardım almamız gerekebilir, benzer sektörlerdeki uygulamalardan faydalanabiliriz ve iş güvenliğinde paylaşım önemlidir. Tecrübelerin paylaşılması, bir makinede alınan önlem diğer makinelerde de uygulanmalı ve bu uygulama kural haline getirilerek risk değerlendirme raporunda ve iç yönetmelikte bulunmalıdır. Bu uygulamaların ayrıca makine kullanım talimatnamesi ve/veya uyarı levhası haline getirilmesi de gerekebilir.

İş güvenliği uzmanlığı işi severek yapılacak bir iştir. Yetkiden sertifikadan ve paradan önce bu işi hayat felsefesi haline getirmiş kişiler yapabilir ve başarılı olabilir.

SALONDAN- Bu konuda size tümüyle katılıyorum. Gönüllülük esas diyorsunuz yani.

MUSA DEMİR- Kesinlikle, hizmet vermek amacıyla bu işin içine girmek. Zaten sonrası geliyor.

Av. MURAT YILDIZ- Buradaki bir konuşmacının az önce bahsettiği bir hususla ilgili bir soru sormak istiyorum. Çok güncel bir konu. OSTİM'deki tüp patlaması davasını takip ediyorum mağdur aileler adına. Normal doğalgaz tüplerine oksijen gazı doldurduğundan dolayı yargılanan bir firma var. İş güvenliği tedbirlerini aldım diye getirdiği bir işçi var. Siz az evvel bahsettiniz ya, kontrol ettiğiniz işyerlerinde işçilerin kulaklık takmadığını, işverenin de, "Ne yapayım; takmıyor." dediği söylediniz, çok gürültü olduğunu söylediniz. İşveren bir çözüm bulmuş; ustayı sağır ve dilsiz almış. Tanıklığa geldi o; baktık, sağır ve dilsiz.

RAHMI İNAN- Tamam, mümkün.

Av. MURAT YILDIZ- Anlaşmalı sağlık kuruluşu bu firmaya her yıl sağlık testi, denetimi yapıyor; o denetimde de tespit yapmış, adam sağır ve dilsiz. Bunu iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında yeri nedir, onu merak ettim?

MUSA DEMİR- Gürültülü bir ortamda işitme kaybını tamamen kaybetmiş birisinin çalıştırılması isabetli bir uygulamadır. Gürültüden etkilenmeyeceği için tercih sebebi bile olabilir. Burada esas işitme kaybına uğramayı önlemektir. Çocuklukta ateşli bir hastalıktan veya başka sebeple işitme duyusunu kaybetmiş kişilerin gürültülü yerde çalışmasında sakınca yoktur. Başka sakıncalar söz konusu değilse tabii ki.

OTURUM BAŞKANI- Musa Bey'e çok teşekkür ediyoruz.

MUSA DEMİR- Ben teşekkür ederim.

Kusura bakmayın, ben ayrılmak durumundayım, artık bundan sonrası için Rahmi Bey'e bırakıyorum sözü.

MURAT KOCAMAN- Musa Bey gidiyor, ama kendisine sorularımız var, yanıtlarını bizzat kendisinden almak istediğimiz sorularımız var. Biraz daha kalıp sorularımıza yanıt verirse memnun oluruz. Bu kadar yalnızlaştırılan mühendisler, bu kadar yalnızlaştırılan işçiler söz konusuyken, daha 1980'de 5 milyon olan sendikalı işçi sayısı bugün 500 binlere inmişken, her taraftan bu kadar saldırı varken ve bu saldırılar bir siyasetin ürünüyken; 20-30 senesini buna vermiş bir teknik adamın, kalkıp da, bu kadar yalnız bırakılmış, bölünmüş, parçalanmış insanlar için kullandığı ifadeleri çok hoş bulmuyorum hocam.

OTURUM BAŞKANI- Hocam öyle bir şey kastetmediğini söylüyorsa, bunu daha fazla uzatmaya gerek yok sanırım.

MURAT KOCAMAN- Bir de taşeronlaşmaya karşı gelmenin anlamı olmadığını söyledi. Arkadaşımız burada, zaten bu tersanelerdeki sorunların temelinde yatan taşeronlaştırma değil mi?!

OTURUM BAŞKANI- İzinizle araya girmek durumundayım. Zaten şimdi yeni bir sunum yapılacak, Taşeron Enerji İşçileri Sendikası adına zaten bir sunum yapılacak, bu konuda daha ayrıntılı, kapsamlı bir bilgilendirme yapılacak.

MUSA DEMİR- İsterseniz çok kısaca cevap vereyim.

CELAL CEZİM- Arkadaş cevap vermeden önce ben de bir soru sormak istiyorum.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

CELAL CEZİM- Musa arkadaşımız İş Müfettişleri Derneğinden gelmiş.

Herhalde iş müfettişliği yapıyorsunuz, değil mi?

MUSA DEMİR- Evet.

CELAL CEZİM- Buradaki sunumuzu hem teknik, hem içerik, hem yaklaşım, hem üslup açısından yanlış buldum. Bu yüzden bu tür yerlerde şiddetle eleştirileceğinizi hatırlatmak isterim. Bundan sonra bu yaklaşımınızı değiştirmeye çalışın; şayet değiştirmezseniz, bu tür üslup, içerik ve yaklaşımlarda bulunduğunuzda benzeri tepki ve eleştirileri almaya devam edersiniz.

OTURUM BAŞKANI- Yalnız, şunu hatırlatayım: Komisyonumuzun davetlisi olarak burada bulunuyor kendisi.

CELAL CEZİM- Olabilir efendim, benim de bir izleyici olarak eleştirme hakkım var, eleştirimi dile getiriyorum.

OTURUM BAŞKANI- Eleştiriye biz Komisyon olarak üzerimize alıyoruz, onu söyleyeyim.

CELAL CEZİM- Olabilir, alabilirsiniz.

Aslında çok not aldım sizin için, ama gideceğiniz için uzatmayayım, başka arkadaşlarımın da belki soracakları vardır.

“Acırsan, acınacak hale gelirsin.” dediniz. Bu ifade de hoş değil. İşyerlerinde en ciddi, bilerek ve kasten hatalı olan işçiyi bile, “Sen iflah olmazsın.” diye kapıya koymak, ben ağır bir kelime kullanmayacağım, ama gerçekten insani bir yaklaşım değil. Her işyerinde işçilerin yeteneğine, durumuna ve kabiliyetine ya da işe yaklaşımına göre kaydırmalar yapılır. O kişi güvenlik açısından sakıncalı hareketlerde bulunuyorsa, ne kadar sakıncalı harekette bulunursa bulunsun, en azından başkalarının ve işyerinin sağlık ve güvenliğini tehlikeye sokmayacak şekilde başka bir yere kaydırılabilir. Yoksa o işçiyi kapıya atmak, onu ve ailesini aç sefil bırakmak, pek çok sıkıntı ve sorunun içine sokmak demektir.

Sonra, “Medya, iş kazası olmasını istiyor.” dediniz. Ben, medyacı falan değilim; ama bunu böyle getirirseniz siz, bundan şunu anlarım ben: Bir yerde basit bir kaza oluyor, medya koşup bunu görüntülüyor, haber yapıyor, bunu abartıyor, herkes günlerce bunu konuşuyor. Böyle bir şey yok. Kaldı ki, merak etmeyin;

onun gündemde kalması ancak bir saat sürüyor. Hemen arkasından, bir saat sonra onu kapatacak öyle bir şey çıkıyor ki, o olay ancak bir saat konuşuluyor, bitiyor. O açıdan çok da merak etmeyin, bu tür olaylar öyle günlerce de konuşulmuyor, onun üzerinde çok da durulmuyor. O tedbir almayan, o işçilerin ölmesine, sakatlanmasına, hayatının sönmesine neden olan kazanın baş sorumlusu işveren; ki defalarca uyarılmasına, hatırlatılmasına rağmen, bile bile, göre göre o kazanın bizzat sorumlusu olmasına rağmen, o işadamı bir-iki konuşmadan sonra unutuluyor ve hiçbir yaptırımla karşılaşmıyor. Maalesef, giden müfettişlerimiz, bilirkişilerimiz de hiç de o mağdur olan işçiden yana değil, tam da işverenin oradan en az sorumlulukla kurtulması doğrultusunda raporlar veriyorlar.

Neyse, uzatmayayım. Teşekkür ederim.

MUSA DEMİR- Bakın, benim demek istediğim şu: Öyle iş kazaları var ki, ihmalden öteye. Ben bunları kastettim. İhmalden öteye, neredeyse kasıt diyeceğimiz olaylar var. Tamamen gözlerini kapatıyorlar. İşletme körlüğü dediğimiz bir şey olabilir; ama...

SALONDAN- Uzman mı, işveren mi?

MUSA DEMİR- Uzman ya da işveren. Sorumlular diyelim o zaman, müdür pozisyonunda ya da uzman pozisyonunda yetkilendirilmiş olan. O kişinin işini tam olarak yapmaya yoğunlaşması gerekiyor, yani bunu çözmek üzere gelmesi gerekiyor.

Aslında bizim en büyük problemlerimizden birisi, “muş” gibi yapmak. Yani iş güvenliği uzmanıymış gibi davranmak ya da müfettişmiş gibi ya da mühendismiş gibi davranmak. Biz bürünelim, o mesleğe, mesleğin gereklerine bürünelim, profesyonel olalım. Demek istediğim o. Profesyonel olalım. Kazalar teknik arızalardan değil insan hatasından meydana gelmektedir. İnsan hatası içerisinde asıl büyük bölümü işyerinde iç denetime ve eğitime yönelik idari yapılanma eksikliği bulunmaktadır. Kazaları önlemek için işyerindeki tehlikeli durumları ortadan kaldırmak, işçilere sürekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vererek bilgilendirmek ve işyerinde disiplinsiz hareketleri ortadan kaldırmak gerekir. Disiplinsiz hareketler, talimatlara aykırı davranışlar zamanında önlenmezse tüm işçiler tarafından benimsenerek yaygın bir kural haline gelir. Bir yasağın yaygın bir kural haline gelmesini önlemek için sorumluların kullanacağı yöntemi yasal sınırları içerisinde eleştirme hakkımız yoktur. Bu tasarrufuna

karışmamız keyfi bir davranış olur. Müfettiş mevzuata aykırı hususlarda bir noksanlıktan bahsedebilir. Suç olmayan bir şeyi cezalandıramazsınız.

Taşeronlaşmaya gelince; demek istediğim şu: Donkişotluğun anlamı yok. Biz bunu zararını önlemek üzere ehlileştiririm dedim. Bunda ne kötülük var, anlamıyorum. Taşeronlaşmaya hepimiz karşıyız. Bu halini tasvip etmemiz mümkün değil her şey gözümüzün önünde cereyan ediyor. Her gittiğiniz işyerinde taşeronluk sistemi var. Yemek işleri, temizlik işleri taşerona verilmiş. Güvenlik kamuda bile ihale edilmiş. Bu uygulamaların hepsini muvazaa kabul etmemiz keyfi bir davranış olur. Hukuki olarak alt işverenlik tanımlanmış ve uygulamaya konulmuş. Taşeronluğun olumsuz tarafları kayıt altına alınmamış kısımlarıdır. Bunların da mevzuata eklenerek zararlarının azaltılması gerekmektedir. Yoksa bizler uygulamamızla hukuksuz davranmış oluruz.

ENGİN KAYA- Çok kısa bir şey söyleyeceğim. Görevini yapmayan uzmanın sorumlu olmasını kabul ediyorum; ama müfettişin denetlediği yerde eğer bir kaza veya ölüm oluyorsa, müfettiş de yargılanmalı bana göre, müfettiş de sorumlu olmalı.

MUSA DEMİR- Tamam, müfettiş de yargılanabilir. Ama o işyerinde ne sorumluluğu var müfettişin?

ENGİN KAYA- Eksik denetim yapmış; önlem alınması gerekirken, önlem alınmasını sağlamamış.

MUSA DEMİR- Bakın, benim önlem alma yetkim var mı orada? Yok. Benim orada o yatırımı yapmam, örneğin havalandırma yetersizse, havalandırma sistemini kurmam mı gerekiyor?

ENGİN KAYA- Kapatma yetkiniz var işyerini, onu kullanabilirsiniz.

MUSA DEMİR- Ben kapatıyorum gerektiğinde.

ENGİN KAYA- Kaza riski olan yeri kapatmamışsanız, bir kaza olmuşsa, sizin de sorumluluğunuz var demek ki.

MUSA DEMİR- Kaza riski olan yer kapatılmaz. Toplu şekilde zarar görülebilecek, büyük felaket olabilecek, bir patlama; 10 kişi, 5 kişi, yani çok fazla sayıda kişinin ölebileceği, zarar görebileceği, öyle bir riski olduğu yerler kapatılır. Bir kişinin kazalanabileceği, yaralanabileceği işletmeyi kapatmaya kalkarsanız, hiçbir yer açık kalmaz. Noksansız bir işyeri yok ki zaten, mükemmel bir işyeri yok ki.

Önemli olan, o riskleri değerlendirerek, belli bir seviyenin altına indirebilmek ve devamlı olarak, aktif, dinamik olarak o yapıyı sağlamak.

En son da medyayla ilgili konuya değineyim. Medyanın bu tip haberlere ihtiyacı var. Bizim bakmamız gereken, bir mühendisin ihtiyaç duyduğu kaynaklar. Bir mühendis neye bakar; literatüre, istatistiğe, formüllere. İhtiyaç duyduğu şeyler onlar. Yani gerçek bilgilere, güvenebileceği, dayanabileceği bilgilere bakar. Eğer medyanın ortaya koyduğu haberlerden yola çıkarsak, sonuçları yanlış olabilir.

Bakın, Tuzla'daki olaylar sırasında şimdiki Genel Müdür bir söz söyledi; dedi ki, "Bizim önceliğimiz sadece Tuzla değil, madenler de çok önemli bizim için." Ben burada Genel Müdürü de savunmak istemiyorum, ama medyanın yaklaşımını söylüyorum. O zaman medya dedi ki, "Tuzla'yı çok küçümsüyor, hafife alıyor, önemsemiyor." Ama 6 ay sonra Balıkesir'de, ondan sonra diğer madenlerdeki patlamalar ortaya çıkınca, medya yine sadece haber peşinde dolaştı. Ama oraya incelemeler için de giden sorunları çözmek üzere çalışan yine bizler olduk. Hâlâ madenler üzerine çok ciddi projeler yürütülerek çalışılıyor. Bizlerin önlediği olaylar haber haline getirilemez o önlenmiştir.

OTURUM BAŞKANI- Peki, teşekkür ediyoruz Musa Bey. Çok sağ olun.

MUSA DEMİR- Ben teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Arkadaşlar; bir polemik ortamı oluştu. Belki biraz daha sakin olabilirdik; sonuçta, Musa Bey burada Komisyonun bir davetlisi olarak bulundu.

MUSA DEMİR- Benim hiçbir alınmam yok, tartışmaya da açığım. İnşallah devam eder bu çalıştaylar, sonuçta bir orta noktada buluşacağımıza inanıyorum.

OTURUM BAŞKANI- Ben birkaç kelime söylemek istiyorum konu hakkında. Musa Bey, "Karamsarlığa kapılmamak gerekir." deyip, bir kitap önerisiyle konuşmasına başlamıştı. Ben de bir başka kitap önerisi yapıp, çok kısa birkaç şey söylemek istiyorum.

Musa Bey'in söylediklerinin bir kısmını çok doğru bulmuyorum. "Sorunu kapitalizme bağlamak doğru değil. Gelişmiş kapitalist ülkelerde iş kazaları düşüyor." dedi, taşeronlaştırmanın kaçınılmaz olduğu gibi bir yaklaşımı oldu. Mesela, bu aralar okuduğum ve popüler olan bir kitap, "Çalışmak Sağlığa Zararlıdır" diye bir kitap var arkadaşlar; o kitapta, taşeronlaştırmanın gelişmiş

kapitalist ülkelerde ne kadar zararlı bir şey olduğu anlatılıyor. Gelişmiş Fransa örneğini anlatır; Fransa'da son 10-15 yılda iş kazalarının artışı, meslek hastalıklarının artışı ve oradaki taşeronlaşmanın bundaki rolünü anlatır. Yani bu işler gelişmiş kapitalist ülkelerde de aynı şekilde. Kapitalizmin olduğu her yerde iş cinayetleri ve işçi sınıfına yönelik işlenmiş suçlar giderek artmakta.

ALAATTİN ALİ YOLCU- Konu açıldığı için özellikle bir noktayı belirtmek istiyorum. Medyanın aslında iş kazaları olmasını istediğini, bu tür haberlerin üstüne atladığını söyledi Musa Bey. Bence medya sadece yaşanan iş kazalarını gündeme getiriyor, haber yapıyor, yaptığı başka bir şey değil. Medyanın yaptığı sadece bunları gündeme getirmek. Yoksa medya da hiçbir iş kazası olmasını, kimsenin ölmesini, yaralanmasını istemez. Yani bence basın etiğine sahip hiçbir medya organı, basın-yayın organı böyle bir şeyi istemez. Medyanın, "İş kazası olsun da, ben de bunun haberini yapayım." diye can attığını hiç zannetmiyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Ö. KAMİL KARTAL
Enerji-Sen Genel Başkanı

Herkese merhaba arkadaşlar.

Aslında Türkiye'nin neredeyse her tarafında, işkolu ayrımı yapmadan, her gün yüzlerce, binlerce insanımız iş kazalarına maruz kalıyor, uzuv kaybına uğruyor, sakatlanıyor, daha da acısı, ölüyor. Son istatistiki verilere baktığımızda -maalesef, bu ölümler ve iş kazalarının önemli bir kısmı artık sadece bir istatistiki veri olarak aktarılır hale gelmiş durumda- iş kazaları oranında çok ciddi bir artış olmasına rağmen, bir türlü önlem alınamıyor.

Karadon'da, Dursunbey'de, Tuzla'da, Davutpaşa'da, OSTİM'de, Kozan'da, Esenyurt'ta, Erzurum'da, BEDAŞ'ta, TEDAŞ'ta, TEİAŞ'ta, her gün neredeyse bir arkadaşımız, birkaç arkadaşımız ya uzvunu kaybediyor, ya ölüyor. Sakat kalan, çalışma imkânlarını kaybeden insanlar da cabası.

Birkaç noktanın altını çizmek gerekiyor. Neden bizim gibi bir ülkede, üretim ilişkilerinin yeniden şekillendirildiği bir ülkede bu kadar çok iş kazası oluyor ve bu şekillenme üzerinde hangi nedenler bu iş kazalarının bu kadar alabildiğine yoğun bir biçimde gündeme gelmesini sağlıyor?

Birkaç tane çok açık ve somut şey var: Bundan 5-10 yıl önce bu ülkede yaklaşık 5 milyona yakın üretim ilişkileri içerisinde çalışan insan varken iş kazaları bu kadar değildi. Ama üretim ilişkilerinde çalışan 5 milyon civarında insanın olduğu

bir yerde yaklaşık 3 milyon 200 bine yakın sendikalı işçi vardı ve bu ülkede, çeşitli gerekçelerle eleştirebiliriz, düzeyini eleştirebiliriz, ama kamu sektörü üzerinden yürüyen, emekçilerin de ağırlıklı kamuda çalıştıkları, kamu sendikal hareketinin de bunun üzerinden şekillendiği bir dönem yaşandı. Bugün ise üretim süreçlerinde yaklaşık 25 milyon insan çalışıyor, 25 milyon. Resmi rakam, 2011 sonu itibarıyla 24 milyon 800 bin. Bunların 11 milyonu SSK'lı, 3.5 milyona yakını Emekli Sandığına tabi, yaklaşık 2-2.5 milyonu da Bağ-Kur'lu. Bu memlekette 8 milyona yakın insan, devletin bilgisi ve denetimi dâhilinde, kayıt dışı diye tabir ettiğimiz bir biçimde çalıştırılıyor. Az önce müfettiş arkadaşımız söyledi. Bir ülkede 8 milyona yakın kayıt dışı çalışan varsa, üretim ilişkilerinde 25 milyona yakın insan çalışıyorsa ve sendikalaşma oranı 500 binlerle ifade ediliyorsa, ortada çok ciddi bir sorun var demektir.

Artı, bugün bu 25 milyon çalışanın çok önemli bir kısmı güvencesizleştirilmiş bir biçimde çalıştırılıyor ve güvenceli olarak çalıştığını zannedenlerin de büyük bir kısmı giderek bu sarmalın içerisine itiliyor. Eğitimciler, sağlıkçılar, hukukçular, mühendisler, aklınıza kim gelirse gelsin, yani bugünün nesnel koşullarında ücretli emek diye tabir edeceğimiz ilişki içinde çalışan bütün insanlar bu güvencesizlik sarmalı içerisinde yaşamlarını idame ettirmek durumunda kalıyor. Bu, taşeronlaştırmayı alabildiğine yoğunlaştırmış vaziyette. Böyle bir sarmal bütün alanlarda taşeronlaştırmayı çok ciddi bir biçimde büyütmüş vaziyette.

Ben sadece bizim işkolumuzdan örnek vermek istiyorum.

Bizde çalışan her 100 mühendis arkadaşımızın 70'i şu anda taşeronlarda çalışıyor arkadaşlar, dağıtım şebekelerinde. Bizde çalışan her 100 işçinin, ki bu işçiler artık meslek lisesi mezunu, meslek yüksekokulu mezunu; yani ya teknisyen arkadaşlarımız, ya tekniker arkadaşlarımız; bu arkadaşlarımızın her 100 çalışanından 78'i taşeron şirketler üzerinden çalıştırılıyor ve taşeron şirketler, arıza servislerinde, havai hatlarda, kablolarda, alçak gerilimlerde, orta gerilimlerde, yüksek gerilimlerde, 154'lerde, 380'lerde çalışmalarına devam ediyorlar.

Çok somut, basit bir örnek vereceğim.

Geçtiğimiz aylarda İstanbul'da bir kaza yaşandı, Seyithan Ağır adlı bir arkadaşımızın sağ kolu omuzdan kesildi; sadece 20 liralık bir eldiven verilmediği için. Düşünün, sadece 20 liralık bir eldiven verilmediği için. Ondan 2 yıl önce

de yine aynı bölgede bir başka arkadaşımız, yine önlem alınmadığı için, saçından yediği bir elektrik akımıyla bomun tepesinde kaldı ve vefat etti. Daha geçtiğimiz gün Adana'nın Bahçe ilçesinde yine bir arkadaşımız, alçak gerilim ile orta gerilim arasında, alçak gerilimde çalışırken, yağmurlu bir havada enerji yedi ve öldü.

Başka bir somut şey anlatacağım.

Hepimiz biliyoruz, geçtiğimiz günlerde Adana Kozan'da bir baraj kazası oldu, kapak patladı. Kesinlikle alınabilir bir önlemdi. Ben iki gün kaldım orada; kazanın olduğu gün oraya gittim, iki gün kaldım. Kaybolan işçilerin aileleriyle oturup sohbet ettik, köylere gittik. Neyle karşılaştık biliyor musunuz arkadaşlar? Bunu özel olduğu için anlatmak da istiyorum, biraz da duygulanıyorum. Daha ikinci günü, başta Adana Müftüsü olmak üzere, köylerde ne kadar imam varsa, ölenlerin köylere gelmiş, aileleriyle dinsel motivasyon yapıyorlardı. "Allah daha beterinden saklasın." diyen bir yaklaşımla, her ölenin arkasından, yeni yaşam kurmak doğrultusunda ihtiyacı olanlara, baraj faaliyete geçtiğinde iş verme vaadiyle, devlete karşı açığa çıkabilecek olan ya da şirketlere karşı açığa çıkabilecek olan tepkileri nötralize etmeye çalışıyorlardı ve işin ilginç tarafı, aileler de buna yattı. Neden? Çünkü işsizliğin, yoksulluğun diz boyu olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Bunlar o kadar kolay şeyler değil.

Bugün Adana'da 97. güne giren, İstanbul'da 27. güne giren bir direniş yürütüyoruz. Bu direnişte, işten çıkartılmış arkadaşlarımızın yerine, yine daha önce çeşitli nedenlerle işten çıkartılmış işçiler, daha düşük ücretle çalışmak için müracaat ediyorlar. Bir tarafta direniş var, ekmeğini yeniden kazanmak için mücadele edenler var; bir tarafta, onların ortaya çıkarttığı o boşluğu, yeniden kendi evlerine ekmek götürmek doğrultusunda, her türlü ahlaki kuralı görmezden gelerek ya da algılayamayarak doldurmaya çalışan işçiler var bu memlekette. Yani bu memlekette amele bolluğunun yaşandığı bir dönem yaşıyoruz. Proletaryanın sayısı arttıkça, yoksulluk arttıkça, dilencilik arttıkça, işsizlik arttıkça, yeniden işçileşme süreçleri devreye sokuldukça iş kazalarının önünün alınması; taşeronlaşma ve güvencesizlik arttıkça iş kazalarının önünün alınması ne hukuken mümkündür, ne de isterse yüzlerce yasa çıkartsınlar, bunun önüne geçmek mümkündür.

Bakın, daha somut birkaç başka şey daha söyleyeyim.

Bizim sendikamız yaklaşık 1 buçuk yıldır örgütleniyor bu ülke topraklarında.

İlk yaptığı işlerden bir tanesi, başta dağıtım şebekeleri olmak üzere, bütün işverenlere, TEİAŞ'a, EÜAŞ'a ve TEDAŞ işverenlerine -Genel Müdürlük dâhil- işçi sağlığı ve iş güvenliği kurallarını bir kere daha hatırlatıp, gerekli önlemlerin alınmasını talep etmekte; araçların, gereçlerin, teçhizatların temin edilmesini sağlamaktı. İnanır mısınız, örgütlendiğimiz her yerde bunları sağlamaya çalışıyoruz. 6 aydır biz bu devletin bir kurumuna, arkadaşlarımızın bir arkta cayır cayır yanması benzeri bir olayın ortadan kaldırılması için, üstlerindeki yanmaya dayanıklı olmayan elbiseleri değiştiremiyoruz. Savcılığa suç duyurularımız var. O yanıcı, o reflektörlü, gece görünen yelekleri veriyorlar bize. Ama o yelek bir arkta cayır cayır yanıyor; çünkü naylon. Ne zaman ki Ağrı'da iş bıraktık, Diyarbakır'da iş bıraktık, o yelekleri yırttık attık, ondan sonra bize yüzde yüz pamuklu, o yanan elbise de değil, hiç olmazsa ilk arka dayanıklı elbiseler dağıtmaya başladılar. Ancak kavga ettiğinde alabiliyorsun bunları, başka türlü alma şansına sahip değilsin.

Bugün geldiğimiz nokta açısından bakıldığında, birkaç konunun altını çizmekte fayda var arkadaşlar: Bunlardan bir tanesi şu: İşçi sağlığı ve güvenliği sorunu, aynı zamanda sınıflar mücadelesinin örgütlenme sorunudur. Bunları birbirinden koparttığınız andan itibaren bu sorunlara çare bulmak ya da asgariye indirmek mümkün olmaz. Kapitalist üretim ilişkileri devam ettikçe iş kazalarından kurtulmamız mümkün olmuyor, olmayacaktır da. Ama bunları hiç olmazsa bu sistem içinde, birtakım önlemlerle, birtakım denetim mekanizmalarını devreye sokarak; aracını, gerecini, teçhizatını, iş güvenlik malzemelerini ciddi bir biçimde temin ettirerek asgariye indirmek mümkün. Sermaye açısından, kapitalizm açısından maliyet unsuru olarak gündeme getirilse dahi, tüm bu önlemlerin toplamı bir maliyet unsuru olarak gündeme getirilse dahi, bunların sağlanması durumunda kesinlikle bu iş kazalarını asgariye indirmek mümkündür. Aslında her alınan önlem, her gündeme getirilen önleyici tedbir ya da engellenen bir iş kazası, üretim ilişkilerinde üretimin artırılmasının, kapasitenin kullanılmasının ve işçilerin daha sağlıklı çalışmasının önünü açmaktadır. Psikolojik olarak, üzerinde yanıcı elbise olmayan bir işçinin bir merkeze girip manevra yapmasıyla, orada göstereceği psikolojik davranışla; ayağında, elinde, gözünde, başında hiçbir güvenlik önlemi olmadan bir 34,5 ya da 154 trafo merkezine giren bir işçinin yaptığı manevra esnasındaki ruh hali bir ve aynı şey değildir ya da 154 havai hatlarda çalışan bir arkadaşımızın gerekli teçhizatlarıyla, iş güvenlik önlemleri alınarak hatta çıkartılması ve o

hatta çalışırken, rüzgâra karşı, fırtınaya karşı, endüksiyon enerjiye karşı ya da başka birtakım şeylere karşı korunaklı olarak çalışmasında ortaya çıkarttığı iş verimliliği ile bunlar olmadan, bir taraftan canını koruma güdüsüyle hareket etmek durumunda kalan bir arkadaşımızın ortaya çıkarttığı iş verimliliği aynı şey değildir.

Peki, neden önlem almıyorlar o zaman?

Önlem alınmamasının nedeni tek başına maliyet unsuru değildir. Önlem alınmamasının esas önemli nedenlerinden bir tanesi, idarenin ya da işverenlerin ya da yönetenlerin bunu kendi yönetim erklerine bir müdahale olarak görmesidir. İşçi herhangi bir hak talebinde bulunduğu andan itibaren, bu ister işçi sağlığı ya da güvenliği sorunu olsun, ister ücret meselesi olsun, isterse sosyal hak olsun, aslında sermaye açısından, işverenden talep etme bakımından hiçbir fark söz konusu değildir.

İkinci nedeni, bunu talep edebilecek olan bir cesarete ulaşabilmesidir ki bu da ancak örgütlülükle mümkündür. Oysa demin ifade ettim, maalesef, böyle bir örgütlülüğün bugün bu ülkede gündeme gelmesi kısa zamanda mümkün görünmüyor.

Buradan bir başka yere dikkatinizi çekmek istiyorum.

Değerli arkadaşlar; son 5 yıllık süreci dikkate aldığınızda, sınıf hareketinin yeniden filizlenen temel dinamiklerine baktığınızda, kavgayı göze alan, sokağa çıkan, devletle çatışan, gözaltına alınan, kendi hakkını hukukunu talep etmeye başlayan kesimlerin tamamı güvencesiz çalışanlardır. Son 5 yıl içerisinde, Birleşik Metal-İş'in son Bursa örgütlenmesini bir tarafa bıraktığımızda, büyük fabrikalarda, istisnalar hariç olmak üzere, ciddi bir örgütlenmeden bahsetmek mümkün değildir. Ama güvencesizlerin örgütlenmesi sürecine baktığımızda, gerek güvencesiz öğretmen hareketi, gerek güvencesiz işçi hareketinin yeniden organize edilmesi, gerek sağlık işkolunda, gerek enerji işkolunda, gerek diğer işkollarında, çok abartmamakla beraber, bir yeniden örgütlenme ateşinin, bir yeni hayatın orada filizlendiğini, en azından şimdilik birtakım tohumların atıldığını göreceğiz.

İşin tam da esas noktası, püf noktası burası. Bu örgütlenebildiği andan itibaren bu iş kazalarını asgariye indirme, daha az düzeye çekme şansına sahip olabiliriz. Çünkü bugün Türkiye sınıf hareketi açısından bakıldığında, üretim süreçlerine

dâhil olmuş bu devasa işçi kitlesinin çok önemli bir bölümü 30 yaşın altında gençlerden oluşmaktadır. Dün karne aldı çocuklarımız; 17 milyon çocuğumuz karne aldı, 17 milyon. Bu kadar genç bir nüfusuz biz. 15-30 yaş grubu arasında çok fazla bir nüfusa sahibiz ve bunların önemli bir kısmı üretim sürecinin içerisinde şu anda. Geçmişten gelen bir siyasal, politik, ideolojik, hiçbir altyapısı olmayan, sendikal geleneklerden yoksun, mücadele geleneğinden yoksun bu devasa kitlenin, proleterleşme ve işçileşme sürecinin getirmiş olduğu güdüyle yeni bir hak arayışına girmesi, belli istemlerde bulunması, onların örgütlenmesinin önünü açıyor ve yeni bir zemin yaratıyor. Bu zemin görülebilirse ve bunun üzerine kafa yoran arkadaşlarımızın, kurumların, özellikle belli kurumların ortak bir örgütlenme perspektifiyle müdahale etme şansı yakalanabilirse, önümüzdeki dönem gerek işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından yaşanan kazaların, gerekse bu taşeronlaştırma ve güvencesizleştirmenin önüne belki tamamen olmasa bile kısmi anlamda bir set çekme şansına sahip olabiliriz.

Sözlerimi şöyle bağlayayım:

Enerji işkolunda işçi, kamu çalışanı, tekniker ve mühendis, farklı çalışma statülerinde olan bütün emekçilerin iş cinayetlerine karşı ortak mücadele etmesi zorunludur.

Ortak mücadelenin üzerinde yükseleceği dinamiklerle, esnekleştirmeye, uzun ve yoğun iş saatlerine, önlemlerin maliyet olarak görülmesine karşı güç birliği oluşturmak zorunludur.

Diğer yandan, sendika, oda, dernekler, işçi aileleri, akademisyenler gibi iş cinayetlerinden etkilenen, sürecin içinde olan ve söyleyecek sözü olan herkesin katıldığı meclisler kurulması çok önemlidir.

Bir şey daha söyleyeceğim, Erbay'ı görüyorum arkada. Erbay'ların yürüttüğü bir çalışma var. İşçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri alınmadığı için yaşamlarını kaybeden arkadaşlarımızın bir taraftan hukuki mücadelesini yürütürken, bir taraftan da kamuoyu oluşturulması, bunun salt ölenlerin yakınlarına ekonomik çıkar değil, aynı zamanda bu iş kazalarının, alınmayan önlemlerin Türkiye toplumunun vicdani olarak da gündemine getirilmesi doğrultusunda yürütülen bu çalışmaların büyütülmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Bunlar eğer bu topraklarda kamuoyunun karşısına ciddi bir biçimde gündeme getirilebilirse, belki kısmi de olsa bu kazaların, bu iş cinayetlerinin, bu

katliamların önüne geçme şansına sahip olabiliriz diye düşünüyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI Kamil Bey'e çok teşekkür ederiz. Konuşmasında dile getirdiği "Güvencesizlik, taşeronlaştırma, yoksulluk arttıkça iş kazaları azalmayacak." vurgusunun oldukça önemli bir vurgu olduğunu ben de düşünüyorum.

MEHMET TÜRKUÇAR

Avukat - Elektrik Yüksek Mühendisi

Arkadaşlar; burada mühendisliğim belirtilmiş, ama ben avukatım aynı zamanda, hukukçuluğum yönüyle konuşmak istiyorum.

İş güvenliği konusu önemli bir konu, iş güvenliği uzmanlığı konusu da yeni başlayan bir şey, o konuda belirtilenlere katılmamak elde değil ve ben ilk etapta burada bütün arkadaşlarıma iş güvenliği uzmanlığının gerektirdiklerini öğrenmelerini tavsiye ediyorum. Mesleğimiz açısından bile bu çok önemli. Burada büyük bir çoğunluğumuzun elektrik mühendisi olduğunu düşünüyorum. Bugün hâlâ içimizde o kadar zayıf arkadaşlarımız var ki. Kendimizi yenilemiyoruz. Bütün bu konuşulan konuların hepsinin temelinde yatan da eğitimsizliktir. Eğitim sadece ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, teknisyen için değil; mühendisler için de eğitim gerekli, hepimiz için eğitim gerekli. Eğitim, yaşamımız boyunca devam etmesi gereken bir olgu.

Ben, 11 seneden beri de biraz profesyonel bilirkişilik yapıyorum, iş kazaları üzerine. En az 5-6 bin tane iş kazası incelemesi yapmışımdır. Burada elektrik mühendisi olmayan arkadaşlarımız da vardır, ama özellikle elektrik mühendisi arkadaşlarımız için söylüyorum; elektrik dalında meydana gelen kazalar, kolay kolay tahmin edilemeyen kazalar. Diğer meslek dallarındakiler çok basit kazalar;

sınıflandırdığınız zaman belli bir sayıya sokuyorsunuz. Ama elektrik öyle değil. Özellikle burada konuşmacı olarak bulunmam da, elektrik mühendisi olan arkadaşlarımıza bazı şeyler söyleyebilmek, dikkatleri çekebilmek içindir.

Bugün bir kaza oluyor, insanlar ölüyor, yaralanıyor, sakat kalıyor. Bir kişinin, daha doğrusu çalışanın beden sağlığından, vücut bütünlüğünden daha önemli bir şey olamaz. İş güvenlik tedbirlerini herkes alacak. İş güvenlik tedbirini işyerlerinde aldığımız gibi, evimizde de tedbirler alacağız. Tedbirsiz hiçbir yerde yaşam söz konusu değil, yürürken bile tedbir alacağız. Ben kaza inceledim; Denizli’de, TEDAŞ’ın başteknisyeni merdivenlerden inerken ayağı kayıyor, elektrik çarpıyor. Ondan sonra tutuyor, 6 sene sonra işverene dava açıyor. Başteknisyen; yani ustabaşların en üstündeki adam. Yürümenin eğitimi var mı? Onu da bileceğiz, dikkatli olacağız, dikkatli, tedbirli davranacağız. İşçilerimiz tedbirli davranacak, işverenlerimiz de tedbir alacak, aldıracak. İş hukukunun temeli bu. İşçi çalıştıran, istihdam edenlerin en büyük sorumluluğu bu. Bir kere eleman seçiminde dikkatli olacak. Eleman seçmede, elemana talimat vermedeki ve elemanı gözetmedeki borçlarından dolayı kusur veriyoruz işverene. İşe uygun adam alacaksınız.

Hemen antrparantez bir örnek vereyim: Bir elektrikçi, çırak alır yanına; bir hafta süreyle, "Pense ver, tornavida ver, şunu getir, bunu götür..." falan denilen çırak, bir hafta sonra, birisi bir elektrik işinden bahsettiğinde, "Ben ustayım." der. Bizim memlekette ustalık çok kolay.

Ben, Almanya’da eğitim sistemini inceledim 1991-1992’lerde. Türkiye’deki çıraklık okullarının büyük bir çoğunluğu Almanlar kanalıyla kurulmuş. Onların öğretmenlerine eğitim vermek için bir eğitime gittik. Ama tabii, bizinkiler, Türkiye’dekiler birkaç sene sonra ağızlarına burunlarına bulaştırdılar, o da ayrı bir konu. Almanya’da öylesine bir eğitim veriyorlar ki. 4 yıllık Grundschule denilen ilkokullardan sonra, eğitim durumlarına göre, en iyi seviyede öğrenciler Gymnasium denilen liselere, orta halliler Realschule’lere, durumu iyi olmayanlar da -ki maalesef, bizim Türklerin çocuklarının yüzde 90’ı orada- Hauptschule denilen okullara gidiyorlar. Hauptschule’lerin önünde hiç üniversite yok. Yalnız bütün okullarda yatay geçişler var. Sonra bu okulları bitirenler merkezi sınava giriyorlar. Merkezi sınava bu okulları bitirenleri alıyorlar. Ticaret ve sanayi odaları nezdinde sınava giriyorlar bunlar –üniversiteye giriş sınavı yok, ama burada var merkezi sınav- ve 3,5 sene eğitim alıyorlar; pratik, teorik, birebir eğitimler

alıyorlar. İnanın, ben, bir elektrik mühendisi olarak, oradaki eğitimleri gördükten sonra utandım, bizim üniversitelerimizde verilen eğitimden utandım. Kazma kürek işçisi olarak yetiştirilenlere bile pneumatik, elektropneumatik, yatay kaynak, dikey kaynak, tig kaynağı, hidrolik, monitör kullanmak, basit elektrik tesisatı yapmayı öğretiyor; 3,5 sene içerisinde her şeyi öğretiyor. Ama ondan sonra eline kazma küreği veriyor, kazma kürek işçiliği yaptırıyor. Eğitimden geçmeyen, Ausbildung denilen bu çıraklık eğitiminden geçmeyenler hiçbir yerde çalıştırılmıyor. Ama onlar da işi çok iyi öğretiyorlar.

Yani temelde bütün problemler hep eğitim eksikliğinden kaynaklanıyor.

Biraz önce girdim ve bıraktım, oradan devam edeyim.

Yine bir elektrik mühendisi arkadaşımız rapor yazmış ceza mahkemesine; adamın biri 34,5 kilovolt binanın yakınından geçiyor, yaklaşmayla çarpılma olayı. Aynen şunu yazmış: “Bu hatta izole kılıf geçirilmeliydi.” Aynen bunu yazmış. Yazdığım raporda da geçiyor bu. İzole kılıf geçirmek diye bir şey var mı?! Yine biraz önce anlattığım bu eğitim olayına geliyor iş. Hepimiz eğitileceğiz. Bunu diyen arkadaşımız var ve bilirkişilik yapıyor şu anda.

Burada büyük bir çoğunluğunuzun bir yerlerde çalışan olduğunu düşünüyorum; ya kendi adına, Bağ-Kur’a bağlı, bağımsız işyeri olan veyahut da bir kamu kurumunda veyahut da bir özel sektörde, Emekli Sandığına tabi veyahut da sigortalı çalışanlar olduğunuzu düşünüyorum. Burada birinin yanında çalışan arkadaşlarımız işveren vekili pozisyonundalar; işvereni temsil ediyorlar, işveren adına hareket ediyorlar. Biraz evvel bahsettiğimiz tedbirleri öncelikle kim alacak; işveren vekilleri alacak. İşveren dediğimiz, özellikle şirketler dediklerimiz tüzel kişiler. Eli kolu olmayan, canlı olmayan bir şey. Onu kim temsil ediyor; bizler temsil ediyoruz. Müdürü, mühendisi, ustabaşısı. Bunlar sonuçta işveren vekili olarak geçiyor, işveren adına bunlar hareket ediyor. Kendi adına çalışan kişiler de bizzat kendisi işveren, çalıştırdığı adamlara karşı biraz evvel hep bahsettiğimiz tedbirleri almak zorunda olan o.

O tedbirleri almadığımız zaman ne oluyor?

En az 5-6 bin tane kusurla ilgili rapor yaptığımı düşünüyorum. Tabii, bunun içerisinde makine de var, inşaat da var, değişik konular da var. Ama öyle büyük tazminatlar çıkıyor ki. Birçoğu farkında değil. Çalıştırıyorsunuz adamı, ama yarın karşınıza gelecek hukuki boyutları görmüyorsunuz. Trilyonun üzerinde

tazminat hesabı yaptım; eski paramızla trilyon, yeni paramızla milyon ve bu bir yıkım.

Örneğin şu OSTİM’de olan patlama. Sanıyorum 18 civarında ölü var. İki ayrı yerde oldu kaza, o yüzden tam sayılarını bilmiyorum. Çok büyük bir rakam çıkacak orada. Zaten akıllı bir işverenin, bunu düşünerek, iş güvenlik tedbirlerini en son noktasına kadar, en hassas yerlere kadar aldırması lazım.

Burada biraz tu kaka dediğimiz iş güvenliği uzmanlığı var. Ben, açıkçası, o eğitimi hepinizin almasını isterim, hepiniz görün onu, herkes bilsin bunu, elemanlarınıza aldırın, görsünler.

Benim oğlum bir buçuk sene evvel inşaat mühendisi oldu, zorla eğitime gönderdim onu, şu anda Arabistan’da. Ben Arabistan’da iki buçuk sene kadar Cidde’de çalışmıştım, şehrin altyapısını oldukça iyi bilen biriyim. Altyapıda kablo çekiminde çalıştığım için iyi biliyorum, orada su çıkması gibi bir risk vardı Cidde’nin içerisinde. “Böyle bir riskiniz var, problem olabilir, tedbirli olun.” dedim oğluma. Bir müddet sonra, birkaç ay sonra, 8 işyerinden 3’ünde su çıkmış ve birinde de, “Senin o uyarınla ben tedbirli oldum, adamlarımı kurtardım.” dedi oğlum, birkaç kişiyi son dakikada çekmiş, akabinde yıkım olmuş.

İş güvenliği uzmanlığında risk analizleri yapılıyor. Biraz evvel arkadaşlarımız alındı, ama alınmasınlar. Ben, 1973 mezunuyum, Teknik Üniversiteye 67 girişliyim. Tecrübe birden olmuyor. Tecrübeyi illa kişinin kendisinin yaşamasına da gerek yok; yakınınızdaki biri de benzer bir şey yaşadıysa, o tecrübeden de siz istifade ettiyseniz, o da bir tecrübedir. Zaman içerisinde kalifiye olacaklar, birçok şeyi öğrenecekler.

Bakın, hepimiz elektrik mühendisi, makine mühendisi, değişik mesleklerdeniz. İş güvenliği uzmanı bunun üzerinde bir eğitim almaz. Bir meslek değil iş güvenliği. Onun bir meslek olarak görülmesine taraftar değilim ben. O, uyarıcı, işverene yardımcı olan, işçinin hayatını koruyan tedbirler alır. Tedbir gösterecek ki, riskleri gösterecek ki... “Şurada şu var, burada bu var.” diye bütün tehlike kaynaklarını belirleyecek. Ama onu belirleyebilmesi için tecrübeli olması lazım, kendini yetiştirmesi lazım. Neyin tehlike kaynağı olduğunu, neyin tehlike kaynağı olmadığını veya olabileceğini birden öngörmesi mümkün değil, bu zamanla oluşacak. Ama onun göremediği bir problem olursa, göremediği bir riskten dolayı bir kaza olursa da, iş uzmanlığının tarifine ve sorumluluklarına göre de onun sorumluluğuna gidilebilecek. “Sen niye bunu görmedin de beni

uyarmadın?" diyecek işveren. Hatta işçi bile diyecek; "Sen bu riski öngörseydin ve tedbir alınsaydı benim can güvenliğim sağlanmış olacaktı."

Bir de şunu söyleyeyim: İşveren, halen Türk kanunlarına göre, iş hukukuna göre birkaç adım önden gidiyor. Yargıtay içtihadı var; adam, işyerinde iş saatleri içerisinde bir planyada kendine ait, evine ait bir şeyi imal ederken yaralanıyor. Büyük ihtimal parmağını kaptırmış; çünkü Yargıtay kararından biz onu göremiyoruz. Yerel mahkeme de, "Haydi oradan sen de; sen kendi işini yaparken kaza geçirmişsin." deyip, davayı reddetmiş. Bunu görüyoruz Yargıtay içtihadından. Ama içtihat diyor ki, "Kendine ait bir işi yapmakta olsa bile, işyerinde gerekli iş disiplini sağlamayan işverenin de burada kusurlu olduğu, ona da kusur verileceği..."

Dolayısıyla, sizler, çalışanlar olarak işveren vekili veya bağımsız çalışan kişiler olarak da bizatihi tedbirleri almakla sonuna kadar mükellefsiniz. Alınabilecek tedbirleri araştıracaksınız, bulacaksınız. Yarın gelen tazminatlarda çok büyük rakamlar çıkacak karşınıza; bunu önlemek için yapmak zorundasınız.

İşte burada Sendika Başkanımız var, o da iyi bilir; EKAT belgesi diye, elektrik kuvvetli akım tesislerinde çalışma belgesi diye bir belge var. Çalışma Bakanlığı bu belgeyi düzenler. Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği, Enerji Bakanlığındayken komisyon başkanıydım ben; benim zamanımda bir rötuştan geçtiydi, ama mesela biz orada daha yüksek gerilimleri de koymak istedik, koyamadık, hocalar yetiştirememişlerdi. Orada zorumuzla 154 kilovolt ve 380 kilovolt trafo merkezlerine bir mühendis girmesini sağladık. Biz zorladık, birileri karşı çıktı, sonradan -benden sonra yayımlandı- mühendis konulması gerektiği belirtilmiş. Ama iki tane yönetmeliğimiz var, birbiriyle çelişiyor. Bir, Elektrikle İlgili Fen Adamları Yönetmeliği vardır; orada birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf meslek adamları diye ayırırız, orada yetkiler sınırlandırılmıştır. Öbür tarafta, Enerji Bakanlığı tarafından çıkarılmış Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği'nde, "1 aylık eğitimle EKAT belgesi almış kişiler, başında biri olmadan çalışabilir." diye bir hüküm var. Böyle çelişen hükümler var birbiriyle ve bunların da düzenlenmesi lazım.

Soma'da tesislere gönderiyoruz işçilerimizi, eğitim alıyorlar, 6 gün eğitim alıyorlar, ondan sonra, Sendika Başkanımız bilir... (Bunları hep yaşadık. Buzaman içerisinde yaşadığımız o kadar çok tecrübe var ki, bilirkişilikten kaynaklanan. Benim iş tecrübem de çok eski, ama onlar eskide kaldı.) Şoförü Soma'ya eğitime

gönderiyorlar, ondan sonra işçi yardımcılığı pozisyonuna alıyorlar, adamı gönderiyorlar trafoda arızaya. Bir arıza oluyor, köy trafosuna gönderiyorlar. Adam çıkıyor oraya, kalıyor yukarıda. Niye? Ayırıcının bacaklarından biri arızalı, fazlardan birine tel geçirmişler, o ayırıcıyı açarak elektriği kestiğini zannediyor, ama telle kısa devre yapılan fazda enerji var, temas ediyor ve ölüyor adam. Tabii, biz raporumuzu yazdıktan sonra TEDAŞ'tan savunma: "Biz bunu 6 gün gönderdik Soma tesislerine, eğitim aldırдық, eğitim verdik..." falan filan diye bir savunma geldi. Bu savunma geldiğinde ben aynen şunu yazdım: "Eğer ortaokul, lise mezunu biri 6 gün Soma tesislerine gidip eğitim aldığı zaman eğitilmiş elektrikçi oluyorsa, o zaman, Türkiye'deki bütün meslek okullarını kapatın, gönderin TEDAŞ'a, 6 gün eğitim alsınlar, hepsi elektrikçi olsun. Hem Milli Eğitim çok büyük bir yükten kurtulur, hem de çok miktarda kalifiye eleman yetiştirirsiniz." Raporumda aynen bunlar var, herkese de ibraz edebilirim bunu. Bunu yazıp gönderdim, ondan sonra seslerini kestiler.

Eğitim önemli. Ama usta bile olsa, her tür tedbiri almayı öğretseniz bile, her türlü eğitimi verseniz bile, iş hukuku diyor ki, "Gözetim, denetim." Ben, birçok mühendis arkadaşımdan şunu gördüm; ben de mühendisim, ama öbür taraftan baktığım zaman görüyorum: "Ben bu adama emniyet kemerini vermişim, bareti vermişim, eldiveni vermişim, gözlük vermişim, 'dikkatli ol, tedbirli ol' da demişim, biraz eğitim de vermişim; adam çıkmış oraya, emniyet kemerini takmamış, düşmüş, ölmüş veya yaralanmış. Benim ne suçum var?" Ama iş hukuku öyle demiyor. "Versen bile, eğitsen bile, denetlesen bile yetmez; kullandıracaksın." diyor, "O emniyet kemerini kullandıracaksın." Kullanmazsa ne olur?

Özel sektörde bazı şeyleri yapmak biraz daha kolay. Benim bir özel sektör tecrübem de var. Devlette zor; bazı şeyleri yapmak devlet sektöründe çalışan arkadaşlar için zor. Beni dövmeğe geldi bir işçim, ben onu çarptım, dövemedi beni, ondan sonra 1 ayda disiplin kurulu toplandı, en hızlı toplanan disiplin kuruluymuş, 3 gün ücret kesimi cezası verdiler, başka bir yere gönderdiler. Hatta gönderdikleri yer öyle bir yer ki, onun için taltif etmek gibi bir şey oldu. Dolayısıyla, kamu sektöründe birilerine bir şey yaptırmak da zor, bazı tedbirleri almak da zor. Hele siyasallaştığı zaman daha da zor. Ki maalesef kurumlar iyice siyasallaştı, bugün liyakatle bir yerlere gelenlerin sayısı azaldı. Liyakatle bir yere gelen adam, kendisine güveni olan adam, yumruğunu koyar, o gün istifa eder, o gün bırakır, her yerde tepkisini koyar. Ama birileri getirdiği zaman o tepkiyi

koyma şansı yok kişilerin. Dolayısıyla, işi bilmeden bir yerlere gelen kişilerin de aşağıda tedbir alması, çalışanın hakları nedir, hukukları nedir veyahut da çalışan ne yapmalı, ne yapmamalı, bunları bilme şansları yok. Ancak içinde yaşayanlar bilir. Ama özel sektörde bu biraz daha kolay. Özel sektörde, biraz evvel dediğim gibi, akıllı, basiretli bir işveren, alınabilecek her türlü tedbiri alır, almak zorunda. Çünkü karşısına gelecek rakamlar gerçekten çok büyük. Bir kısmı anlaşıyor, ufak rakamlara getiriyor; ama öyle kolay kolay atlatamıyorlar.

Hiç kimsenin ölmesini istemeyiz elbette. Ama bugün bir işçi öldüğü zaman... Düşünün, diyelim ki bir inşaat işyeriniz var, bir işçiniz var, 1 aylığına işe aldınız. Bu 1 aydan sonra belki işçi 1 sene iş bile bulamayacak; ama biz hesabı yaparken, 23 yaşındaki bir adamsa, 60 yaşına kadar o işte devamlı çalışacak, 60 yaşından sonra da -Fransızlardan alınmış PMF tablosu denilen bir tabloda yaşını buluyoruz- 68, 69, 70, neyse, yaşına göre değişiyor, o yaşa kadar da emeklilik süresi olacak diyoruz ve devamlı, yani 12 ay, 30 gün çalışacakmış gibi -hafta tatillerini çıkararak tabii- hesap yapıyoruz. Çok büyük rakamlar çıkıyor. Bir de şu var: O işçiniz üçte ikiden fazla malul olduysa, malul kaldıysa, bir de buna yaşamının sonuna kadar bakıcı gideri hesap ediyoruz. Asgari ücret düzeyinde kendine çıkan tazminattan daha çok tazminat çıkıyor. Niye; çünkü kendisinin netten hesaplıyoruz, bakıcıyı brütten hesaplıyoruz. Sigortasıydı, vergisiydi, onu da hesaplıyoruz. Çok büyük rakamlar çıkıyor buralarda.

Ama kamudaki -arkadaşları tenzih ederim, ben de en son Enerji Bakanlığından emekli oldum, yıllarca kamuda çalıştım, Türkiye'nin en büyük müteahhitleri gibiydik 70'li yıllarda, 1180 kişiyle başladım ben ilk çalışma hayatıma, şantiye şefi olarak; o da bir şansmış benim için demek ki, sonra anladık- kamuda çalışan arkadaşlarımız çok rahat hareket ediyorlar. Ama ceza davası olduğu zaman öncelikle işveren vekilleri yargılanıyor. Taksirli suçlardan sayılıyor bunlar; trafik kazaları, iş kazaları taksirli suçlar diye geçiyor. Bilinçli taksire de bazen yaklaşan olaylar oluyor da, çoğu taksirli suç diye geçiyor. Bugün en düşük ceza 2 yıldan başlıyor. İyi halden dolayı onun 1/6'sını indiriyorlar; iyi halliyseniz, kravat falan taktıysanız duruşma salonunda, sesiniz çıkmadıysa, 1/6'sını indiriyorlar, 20 aylık bir cezaya iniyor. İsterse 50 tane sanık olsun, 50'si birden en az 2 sene cezayla yargılanıyor ve kusur verildiyse her biri o cezayı çekiyor. Ondan sonra, kamu davası bittikten sonra, hukuk davasında genellikle biz kusuru işverenlere veriyoruz. Oradaki, ceza yargısında kusurlu bulunup cezalandırılmasına hükmedilen işveren vekillerine veriyoruz; mühendis olabilir, ustabaşı olabilir,

müdür olabilir, onların kusurları genellikle işveren kusuru içinde niteleniyor. Ama ceza davasında kusur almış bir kişiye de hukuk davasında mutlaka Yargıtay kararları gereği bir kusur vermek mecburiyeti vardır, Bunlara dikkat ederek, yani tedbirli, dikkatli davranacak olanlar, en iyi şekilde işçilerinizi çalıştıracak olanlar sizlersiniz. Özellikle işveren vekillerine daha çok görev düşüyor. Siz, işveren ile işçi arasındasınız. İşverene, karşısına gelecek mali boyutları gösterecek olan sizlersiniz, tedbir alınması sonucunda kazançları öğretecek olan sizlersiniz.

Bir kaza olduğu zaman bir işyerinde, kaç gün o işyeri durur bir düşünün. Bir kere işçilerin psikolojisi bozulacağı için verim alamazsınız. O kaza geçiren işçi belki çok özel bir tezgâhın işçisiydi, o işçinin yerine ikinci adamı ikame edinceye kadar geçecek zaman... Bunlar hep üretim kaybıdır. Bunları düşünen, basiretli olarak davranan işverenler her zaman kazanacaktır.

Burada hepinizi ya işveren vekili, ya profesyonel yönetici vesaire mühendis olarak çalışan arkadaşlar olarak görüyorum. İş güvenliği tedbirlerini aldıracak olan öncelikle sizlersiniz, buna ağırlığını verecek olan sizlersiniz. Sonuçta sizlere de uzaktan yakından bir tarafından değme durumu var bunun. Ne kadar emniyetli bir işyeri düzeni kurulursa, o işyerinden o kadar verim de çok iyi alınır, işverenin de masrafı az olur, sizlerin de başınız ağrımaz, kafanız dinç olur.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Mehmet Bey'e biz de teşekkür ederiz. Konuşmasında yaptığı eğitim eksikliği vurgusu ve iş güvenliği eğitimine dair yaptığı vurguya da tekrar teşekkür ederiz.

MEHMET TÜRKUÇAR- Aslında birçok içtihat vardı, ama zaman kısıtlılığından dolayı onlara girmeye fırsat olmadı. Ama arkadaşlara dağıtabilirsiniz. İçinde çok özel içtihatlar var, çoğu kişinin bilmediği, önemli bazı içtihatlar, kararlar.

818 sayılı Borçlar Kanunu

C - İSTİHDAM EDENLERİN MESULİYETİ

Madde 55 - Başkalarını istihdam eden kimse, maiyetinde istihdam ettiği kimselerin ve amelesinin hizmetlerini ifa ettikleri esnada yaptıkları zarardan mesuldür. Şukadar ki böyle bir zararın vukubulmaması için hal ve maslahatın icabettiği bütün dikkat ve itinada bulunduğunu yahut dikkat ve itinada bulunmuş olsabile zararın vukuuna mani olamayacağını ispat ederse mesul olmaz.

İstihdam eden kimsenin, zamin olduğu şey ile zararı ika eden şahsa karşı rücu hakkı vardır.

6098 sayılı Borçlar Kanunu

II. Özen sorumluluğu

1. Adam çalıştıranın sorumluluğu

MADDE 66- Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, çalışanın seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz.

Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir.

818 sayılı Borçlar Kanunu

BİNA VE DİĞER ŞEYLERDE MESULİYET

ZARAR VE ZİYAN

Madde 58 - Bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki, o şeyin fena yapılmasından yahut muhafazadaki kusurundan dolayı mesul olur.

Bu cihetten dolayı kendisine karşı mesul olan şahıslar aleyhindeki rücu hakkı mahfuzdur.

6098 sayılı Borçlar Kanunu

Yapı malikinin sorumluluğu

Giderim yükümlülüğü

MADDE 69- Bir binanın veya diğer yapı eserlerinin maliki, bunların yapımındaki bozukluklardan veya bakımındaki eksikliklerden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

İntifa ve oturma hakkı sahipleri de, binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan, malikle birlikte müteselsilen sorumludurlar.

Sorumluların, bu sebeplerle kendilerine karşı sorumlu olan diğer kişilere rücu hakkı saklıdır.

818 sayılı Borçlar Kanunu

3 - MUAVİN ŞAHISLARIN MESULİYETİ

Madde 100 - Bir borcun ifasını veya bir borçtan mütevellit bir hakkın kullanılmasını kendisi ile beraber yaşayan şahıslara veya maiyetinde çalışanlara velev kanuna muvafık surette tevdi eden kimse, bunların işlerini icra esnasında ika ettikleri zarardan dolayı diğer tarafa karşı mesuldür.

Bunların fiilinden mütevellit mesuliyeti, evvelce iki taraf arasında yapılan bir mukavele tamamen veya kısmen bertaraf edebilir.

Alacaklı, borçlunun hizmetinde ise veya mesuliyet hükümet tarafından imtiyaz suretiyle verilen bir sanatın icrasından tevellüt ediyorsa; borçlu mukavele ile ancak hafif bir kusurdan mütevellit mesuliyetten kendisini beri kılabilir.

6098 sayılı Borçlar Kanunu

3. Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk

MADDE 116 - Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılarına

kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.

Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

4587 sayılı İş Kanunu

MADDE 77 - İşverenler, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler.

İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya bulundukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü

MADDE 2 - Her işveren işyerinde işçilerinin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için, bu Tüzükte belirtilen şartları yerine getirmek, araçları noksansız bulundurmak, gerekli olanı yapmakla yükümlüdür.

İşçiler de, bu yoldaki usuller ve şartlara uymak zorundadırlar.

MADDE 3 - İşveren, işçilere yapmakta oldukları işlerinde uymaları gerekli sağlık ve güvenlik tedbirlerini öğretmek ve iş değiştirecek işçilere yenisinin gerektirdiği bilgileri vermek zorundadır.

MADDE 4 - İşverenin, işyerinde, teknik ilerlemelerin getirdiği daha uygun sağlık şartlarını sağlaması; kullanılan makinalarla alet ve edevattan herhangi bir şekilde tehlike gösterenleri veya hammaddelerden zehirli veya zararlı olanları, yapılan işin özelliğine ve fennin gereklerine göre bu tehlike ve zararları azaltan alet ve edevatla değiştirmesi iş kazalarını önlemek üzere işyerinde alınması ve bulundurulması gerekli tedbir ve araçları ve alınacak diğer iş güvenliği tedbirlerini devamlı surette izlemesi esastır.

"Elektrik direği ve havai elektrik hattı BK.58'de yazılı 'Yapılan herhangi bir şey' kapsamındadır."

(Yargıtay 4.Hukuk Dairesi, T.23.10.1953, E.1953/5285, K.1953/4370)

"Kendi bilgi ve malumatı dışında dahi olsa, bir işçinin asıl işi dışında kendiliğinden demir kesmeğe kalkışması şeklinde meydana gelen olayda, işyeri disiplini bakımından, alt düzeyde dahi olsa, işverenin ilgisizliğinin bulunduğu, başka deyimle işverenin gerekli iş düzenini sağlamadığı ihmali ve kusurlu hareketinin varlığı söz götürmez."

(Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T.22.04.1983, E.1983/1693, K.1983/414)

"..işverenin gerekli önlemleri alma yükümü, iş güvenliği mevzuatınca belirlenenlerin yanında hayatın olağan akışı içerisinde oluşabilecek tehlikeleri giderici çalışmaları da içerir. Uygulamadaki güçlükler, ya da alışlagelmiş kayıtsızlık veya önlemleri işçisinin şahsi yeteneğine bırakma eğilimleri, olayın değerlendirilmesi ve kusurun belirlenmesinde etkili olamaz."

(Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, T.14.10.1977, E.1977/1613, K.1977/6398)

"Bir makinanın kullanılmasının birlikte getirdiği tehlikeleri kavramak, bunların nasıl önleneceğini düşünmek ve buna uygun davranmak ön planda işverene düşen ödevlerdendir. Özellikle makinalarda çalışan cahil işçilerin tehlikelerden en sağlam yolda kaçınmalarına imkan veren açık emirlerin verilmesi bu ödevlerin çevresine girer."

(Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, T.14.10.1974, E.1974/2465, K.1975/2491)

"Sigortalının usta niteliğinde ve deneyimli olması, işverenin denetim ve gözetim ödevini ortadan kaldırmaz."

(Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, T. 21.03.1983, E.1983/1213, K.1983/1378)

"İşçi tecrübeli ve ehil olsa dahi elektrik bilgisinden yoksun olduğu için, kendisine"

verilen görevlerin, kalifiye elemanlar ve yasal ehliyeti olan kişilerin denetiminde yaptırılması ve yakından izlenmesi gerekir.”

(Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, T.08.07.1977, E.1977/7813, K.1977/5401)

“İşveren işyerinde işçilerin sağlığını ve güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları yerine getirmek, araçları noksansız bulundurmakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün sadece önlem almakla yetinilebileceği anlamını taşımadığı, önlemlere uyulup uyulmadığını denetleme ve giderek önlemlere uyulmasını temin anlamının da bulunduğu kuşkusuzdur. Başka bir deyişle, işveren işyerinde geniş anlamda doğmuş ve doğabilecek tehlikeleri önlemek zorundadır. Bu zorunluluk sonucu olarak işyerinde işveren tarafından tam anlamı ile geniş bir kontrol mekanizması kurulmalıdır.”

(Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, T.31.10.1978, E.1978/2077, K.1978/7689)

“Öte yandan, gözlük verildiğinin kesin olarak saptanması durumunda ise, işverenin işçisine gözlük verme yükümünün bu gözlüklerin istenen nitelikte olmaları ve işçiler tarafından kullanılmasını sağlama zorunluluklarını da kapsayacağı gözden uzak tutulmamalıdır. Başka bir anlatımla, işin niteliği itibarıyla işverenin önlem alma ödevinin, salt işe uygun gözlük vermekle sınırlandırılmayacağı, bu gözlüğün kullanılmasını istemek, bu önlemin uygulanmasını sağlamak ve uygulanıp uygulanmadığını sürekli ve etkin bir biçimde denetlemek, giderek bunu gerçekleştirecek gerekli kontrol sistemini de kurmak yükümlülüğünü içerdiği de söz götürmez.”

(Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, T.30.09.1986, E.1986/4453, K.1986/4793)

“İşverenin İK’nin 73. Maddesi uyarınca yükümlü bulunduğu önlemleri almış sayılması için işçisine gerekli araçları sağlamış olması yeterli değildir; bu araçların işçi tarafından kullanılıp kullanılmadığını denetleme hususu da bu önlem alma yükümüne dahildir. Özellikle bu olayda gözlüğün işçiye verilmesi yeterli olmayıp işçinin bu gözlüğü taktıktan sonra işi yapmaya başlamasını sağlamak gerekir.”

(Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, T.24.11.1980, E.1980/5899, K.1980/6795)

“İşveren işyerinde işçilerin iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlüdür. İşverenin bu tedbir alma yükümü, şüphesiz şekilde işçileri tehlikelere karşı uarmayı, işçilerin davranışlarına ilişkin direktifleri vermeyi ve ciddi denetim yapmayı da kapsar. Tehlike işçi tarafından bilinebilir nitelik taşımış olsa bile işverenin anılan yükümleri yine devam eder. Dava konusu ölümle sonuçlanan olayda işçilerin tehlikeye karşı uyarıldıkları ve onların bu kabil davranışlarının engellendiği davalı tarafından iddia ve ispat edilmiş değildir. Tersine işyerinde, işçilerin kendi işleri dışında tehlikeli işleri yapmalarına göz yumulduğu, hatta bu şekilde davranışlara sevk olundukları ve bir genel planda insan hayatına değer veren bir çalışma disiplininin kurulmadığı, yargılama sırasında dinlenen tanık sözlerinden anlaşılmaktadır. Bu durumda mevcut durum ve deliller karşısında, olayda işverenin tamamen kusursuz olduğu söylenemez.”

(Yargıtay 9.Hukuk Dairesi, T.26.01.1971, E.1971/8894, K.1971/15078)

“Yalnızca tedbir almak yeterli olmayıp, alınmış bulunan tedbirlere uyulup uyulmadığının da işveren tarafından daimi kontrolü gerekir.”

(Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T.28.03.1979, E.1979/284, K.1979/330)

“İşveren, işçinin güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak, koşulları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmak, işçi de bu konudaki usul ve koşullara uymakla yükümlüdür.”

(Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, T.25.06.1990, E.1990/4838, K.1990/7758)

“İşverenler işyerinde tüm önlemleri almak ve koruyucu malzeme kullandırmakla yükümlüdür.”

(Yargıtay 9.Hukuk Dairesi, T.06.04.1982, E.1982/1757, K.1982/1960)

“Emniyet kemerinin kullanılmasını sağlamaması bakımından işveren (M)’nin kusurlu kabul edilmemesi açıkça Yasaya aykırıdır.”

(Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, T.28.01.1982, E.1982/146, K.1982/322)

“Sigortalının çalıştığı işte eğitilmesi, tehlikelere karşı uyarılması ve özellikle sigortalının çalıştığı yerlere bu amaçla uyarı levhaları konulması ve sigortalıların bu işyeri disiplini içerisinde çalışmalarını sağlayacak bir kontrol, denetim düzeninin işyerinde işverence sağlanması iş güvenliği mevzuatının işverene yüklediği önlemlerin önemli bir kesimini oluşturur.”

(Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, T.22.03.1984, E.1984/1538, K.1984/1645)

“İş güvenliğinin sağlanması için işveren mevzuatla belirtilmese dahi şayet bu yolda bir tedbirin alınması gerekiyorsa o tedbiri almak zorundadır. Süregelen kötü alışkanlıklar ve iş gelenekler tedbir alma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.”

(Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, T.26.11.1998, E.1998/7518, K.1998/14880)

“İşveren, belirli bir öğretim ve eğitim gerektiren işlerde işçisine gerekli bilgiyi vermek ve gerekli şekilde eğitmek zorundadır.”

(Özet) (Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, T.27.02.1978, E.1978/3997, K.1978/1375 - T.17.06.1975, E.1975/1682, K.1975/3838)

“İş Kanuna göre, işverensalt mevzuatta öngörülen önlemleri değil, kutsallaştırılması gereken insan yaşamına saygı çevresinde günümüz bilim ve teknolojisinin öngördüğü önlemleri dahi almakla yükümlüdür. Her halde, çalışan kimsenin iş güvenliği, işçinin kendi dikkatine bırakılamaz.”

(Yargıtay 10. HD, T.17.04.1984, E.1984/2029, K.1984/2140)

RAHMI İNAN**İş Müfettişleri Derneği**

Arkadaşlar; merhaba. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Akşamın bu saatinde son konuşmacı olmanın verdiği dezavantajı kullanarak, bunu avantaja çevirmenin yöntemlerini bulmaya çalışacağım.

Fark ettiğiniz gibi, olay hem felsefi boyutuyla, hem benim bu oturduğum sandalyede oturan TMMOB temsilcisinin anlatımıyla, hem sendikacı arkadaşımız Kamil Bey'in anlatımıyla ve hukukçu arkadaşımız Mehmet Türkuçar Bey'in anlatımıyla çeşitli bakış açılarından ele alındı.

Bizden, İş Müfettişleri Derneği adına bir sunum istenildiğinde, biz de bu konuya nasıl bakabiliriz derken, ben kafamda şöyle bir şey oluşturdum, kısa konu başlıkları oluşturdum: İş güvenliği uzmanlığının tanımı nedir? İş sağlığı ve güvenliği uzmanlığının gerekliliği nedir, neden böyle bir yapılanma var? Kanunlaşma aşamasında belirsizlikler. Bunu da bir konu başlığı olarak seçmiştim. Meslektaşlarımız için önemi nedir? EMO için önemi nedir?

Arkadaşlar; bu dört konu, dört başlık tartışıldı zaten, konuşuldu. Bunları tekrar etmenin hele bu saatte hiç lüzumu yok. Hemen şuna geçmek istiyorum: Meslektaşlarımız için önemi nedir?

Bunu da aslında Mehmet Türkuçar Bey açıkladı. Elektrik mühendisleri için en

önemli gerekçesi; bunu bilmemizin, bu iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığını yakalamamızın, bünyemizde onu kapsamamızın nedeni, sorumlulukların ve yetkilerin bilinmesi. Birçok mühendis arkadaşımızdaki en büyük hata, en büyük eksiklik, bu sorumluluk ve yetkileri bilmemekten kaynaklı olarak, herhangi bir kazalanma durumunda sıkıntıya düşmesidir. Bunu önleyebilmesi için, bence bütün meslektaşlarımızın bu iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı eğitimini bir şekilde alması lazım. Mehmet Bey de biraz önce onu ifade etti. Bunun güzel bir örneğini şöyle söyleyebilirim: Ocak 2012’de alınmış bir haber bu; İzmir Büyükşehir Belediyesi, kadrosundaki bütün mühendislerin iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığını almasının yollarını açmış. Yani demiş ki, “Kardeşim, buna kurs mu düzenleyeceğiz, yetkili firmalardan gidip hizmet mi alacağız, nasılsa yapalım.” ve bunu yapmaya çalışmışlar. Ne aşamada bilmiyorum.

SALONDAN- O konuda bir ilave yapayım. Onlarla beraber eğitime katıldım ben. Hemen hemen hepsi o eğitimleri tamamladılar.

RAHİMİ İNAN- Uzmanlık belgesi için herhangi şey alabildiler mi?

SALONDAN- Sınava girdiler, en azından onu biliyorum. Geçen sene aralık ayındaki sınava yetiştirdiler hepsini.

RAHİMİ İNAN- Evet.

Bu toplantıdan asıl istediğimiz, yani İş Müfettişleri Derneği olarak konuşmak istemiyoruz, ama iş müfettişleri olarak, sizlerden isteğimiz, bütün meslektaşlarımızın, yani yeni mezun olmuş, hatta olacak bütün meslektaşlarımızın da bu konudaki duyarlılığın artırılması ve hepsinin en azından bu eğitimden geçmiş olması veya da bu belgelenme safhasını bir şekilde geçmesini sağlamamız lazım. Yani bunu bir şekilde siz de duyurabildiğiniz ölçüde tüm arkadaşlarımıza duyurun. Çünkü birçok kazalanmada görüyoruz ki daha sonra fatura bizim elemanlarımıza çıkıyor, bizim meslektaşlarımıza çıkıyor. Böyle bir durumun yaşanmaması lazım.

Burada Mehmet Bey de bahsetti. Risk analizi, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı eğitimi içerisindeki en büyük ve en belli başlı konulardan birisi. Bu eğitimi almış kişiler de, her çalıştığı noktada, her işte bu risk analizini bir şekilde yerine getirme ya da düşünüp, birtakım önlemleri alabilir hale gelme yetisine kavuşmuş olacak ki bu önemli.

İş güvenliğiyle ilgili çalışmalarda üst düzey yöneticiler dediğimiz, beyaz

yakalı, mühendis kadromuzun veyahut da yöneticilerin -ki yine bizim meslektaşlarımız olabilir- bunların da bu gözlükle bakmasının, yani iş sağlığı ve güvenliğinden haberdar olarak bir işte faaliyet göstermesinin çok önemli olacağını düşünüyoruz.

Mühendis veya benzeri kademedeki yöneticiler, işçileri kazalardan korumada en önde gelen personeldir. Bu bakış açısıyla bakarsak, iş kazalarını önleyebiliriz.

Bu kişilerin duyarlılıklarının artırılması gerektiğini, bu sayede kazaların azalacağını biraz önce söyledim.

En doğru tedbir, çalışanın dikkat ve inisiyatifine bırakılmayan tedbirdir. Yani sabahdan beri söylenegeldiği üzere, birtakım tedbirler varsa, bunların alınması durumunda kazaların azalacağı kesin. Ama bunların farkında değilsek, dolayısıyla bu konuda uyarılarda da bulunmuyorsak, biz bir ara eleman olarak, yani işveren ile işçinin arasındaki bir kişi olarak görevimizi de yeterince yerine getirmemiş sayılırız. Bu konuda bizim de mesuliyetimiz vardır, ki Mehmet Bey onu biraz önce izah etmeye çalıştı.

Burada, "Önlemek, ödemekten daha ucuzdur." deyip, böyle sloganvari bir söz kullanayım. Her toplantıda bu tümceyi sunumuma alıyorum.

Rahmetli Oğuz Atay'ı tanımayan var mı bilmiyorum, ama "Tutunamayanlar" romanıyla meşhurdur. Bu yazarımız aynı zamanda inşaat mühendisidir. Diyor ki: "Bilgisizlik, ihmalkârlık, önemsemezlik sonucu oluşan kazalar için verilecek ceza, kasıtlı suçlara verilen cezalardan daha az olmamalıdır."

Aslında bu yeni uygulamalara da bakarsanız, belki Avrupa direktiflerinin de özünde bu yatıyor. Sonuçta kişilerin daha bilinçli olması ve ihmalkârlık yapmadan birtakım görevleri yerine getirmesi isteniliyor. Dolayısıyla, bu mantıkla bakarsak, kazaları azaltmamız gereği de, biz ara elemanlar için, yani mühendisler için, olmazsa olmaz, kaçınılmaması gereken; yani bu eğitimleri almamız, bu bilinçle davranmamız gereken bir durumdur diye düşünüyorum.

Akşamın bu saatinde beni böyle kısacık da olsa dinlediğiniz için teşekkür ederim. Daha fazla uzatmak istemiyorum, burada kesiyorum.

Teşekkür ederim.

SORU – YANIT BÖLÜMÜ

HANSEL ÖZGÜMÜŞ (Oturum Başkanı)- Arkadaşlar; biz, etkinliği planlarken, bugünkü çalıştay en geç saat 18.00 itibarıyla bitirmeyi planladık. O nedenle, şu anda katılımcılara soru soracak olanlar varsa, soruları alalım; katkı koymak isteyen arkadaşlarımız varsa da, ara vermeden forum kısmına geçeceğiz, forum kısmında katkı koyabilirler.

Soruları alalım.

Buyurun.

AHMET GÜNDÜZ HAYIRCI- Ben, bir firmanın yüksek gerilim koordinatörlüğünü yapıyorum. Ankara’da oturuyorum. EMO Ankara Şubesine müracaat ettim, dedim ki, “Sizin MİSEM kapsamında iş güvenliği mühendisliği eğitiminiz var. Bunu niye açmıyorsunuz?” Eğer açmış olsa ve o belgeyi ben almış olsam, benim işkolum yayılacak, 154’e doğru gideceğim. Firmamın işinin kapsamı içerisinde. Bana söylenen şey şu: “Bu tip eğitimi verecek herhangi bir arkadaşımız yok şubemizde.”

Ama EMO İSG Komisyonu unvanıyla burada bulunduğunuza göre, böyle bir şey var demek ki.

Şu soruyu da sordum kendilerine: “Siz, bu MİSEM’in kitapçığında bunun

eğitimini veriyorum derken, verdiğiniz belgenin Çalışma Bakanlığının vermiş olduğu uzmanlık belgesiyle arasında yetkililik farkı var mı? Yani benim yüksek gerilimdeki elemanım trafoda iş kazası geçirdiği zaman, benim oraya bilirkişi olarak bir makine mühendisi mi gelecek, yoksa bir elektrik mühendisi mi gelecek? Yoksa, EMO'dan aldığım belge, iş güvenliği mühendisi olarak aldığım belge mi geçerli olacak?" Çünkü MİSEM kapsamında topraklama belgesi veriyorsunuz, Türkiye'nin her yerinde topraklama ölçümü yapıyoruz ve doğru kabul ediliyor. Paratoner ölçümü yapıyoruz, doğru kabul ediliyor, katodik ölçümü yapıyoruz, doğru kabul ediliyor. Esenboğa'daki bir akaryakıt firmasına verdiğim rapor gibi. "Sen bu tanka LPG koyamazsın." diye bir şerh koydum.

Ben şuna taraftarım: Yüksek gerilimdeki işletme sorumlulukları içerisinde... Bazı arkadaşlarım bilir, ben, 28 Mart 2012'de, Ankara Şubede büyük bir ısrarla yüksek gerilim manevra semineri verdim. Bana çarşamba günü tarihli olarak 2 saat süre verdiler, ama katılımcı arkadaşların hiçbiri yerinden kalkmadı, gece 22.30'da zorla kapattırdılar. Niye; Mersin Akkuyu'ya otobüs kalkacak diye.

Siz bu belgeyi verdiğiniz sırada, o belgeyi zamanında ben de aldım, o belgenin karşılığı olarak bir fabrikada yüksek gerilim işletme sorumluluğu almaya cesaret edemedim. Çünkü verilen konuların içeriğini çok iyi biliyorum. Benim hazırladığım notlar hep pratiğe yönelik ve ben bu konuda iddialı da geldim; ama yine kulak arkası yaptılar. "Elleme yapsınlar." dedim. Verilen sunumun karşısında, kapıdan çıktığı zaman adamlar, "Ben buranın yüksek gerilim sorumluluğunu güle oynaya yaparım." deme şansına sahipler. Çünkü pratik bir sunum şeklindeydi, tamamıyla simülasyon şeklinde. Hatalar ve doğrularla birlikte. Yanlış yapılan manevra sonucunda kişi ne tür bir patlamayla karşılaşacak veyahut da o patlamayı meydana getirmeden evvelki önlem ne olacak; bunları pratik örnekleriyle verdim.

Şu anda Türkiye genelindeki, Enerji-Sen Başkanı arkadaşımızın bahsettiği gibi, 154, 380 ve 34,5 kilovoltlarda... Ben 154'leri de gezdim; firmamızın sorumlu olduğu Türkiye genelinde aşağı yukarı 160 tane 154 işletmesi var, oralaradaki fiber yapıları da çok iyi biliyorum. Oraların sorumluluğunu TEİAŞ kendi emeklisinden birisine eklemek kapısı olarak veriyor; koruma amaçlı, grup koordinatör yetkisi veriyor. Ama benim trafolarımda, kendi kontrolümde olanlarda 72 elemanım var; bir gecede, 1 saat içerisinde elemanımı yer değiştirdiğim takdirde eleman trafoya gider gitmez, trafoya hakim olabilecek durumda ve ben,

TEİAŞ'ın kırk yıllık ezberini aştım. Onun kullanmış olduğu iş güvenlik kartlarını kullanmıyorum. Benim kullandığım kartlar ilkokul düzeyinde. Bu bir. Şu anda bir proje yapıyoruz bir arkadaşımızla, Balgat trafo merkezinin bir ön çalışmasını hazırladık. Bu da yine TEİAŞ'ın yıllarca yapmış olduğu ezberi bozacak bir çalışma. Ön hazırlığını yaptık, simülasyonlarını hazırladık; kişisel hatayı önleyici kilitleme sistemi hazırlıyoruz, ayırıcı kolları içerisinde. Bu, tamamiyle pratik bir çözüm olarak gelecek ve kullanışlı olacak. Ben, bir ayırıcı bobini OSTİM'de imalatçısından aldığım zaman; adam bana, "Bunu ne yapacaksın?" dedi. "Şimdilik sadece bir araştırma, bir proje hazırlıyorum. İleride bu sizin ayırıcı kollarında yaptığınız üretim de değişecek" dedim.

Bunların seminerlerini de yine EMO'ya teklif ettim, "Geleyim, vereyim." dedim. MİSEM kapsamında 7-8 tane yüksek gerilim işletme sorumluluğu eğitimleri var; manevra konusu çok kısa geçiliyor, sadece prensip anlatılıyor. Ama yine kendilerine de dedim: "Ben para istemiyorum. Bu iş bir bayrak değişimidir, bilgiyi mezara götürmenin bir anlamı yok, bunu ben anlatayım. Bu belgeyi alan arkadaş fabrikaya gittiği zaman gözü kapalı çalışsın."

Teşekkür ederim.

ENGİN KAYA- Ben, sendika temsilcisine bir soru sormak istiyorum.

İş cinayetleri diyoruz. Neden hep iş cinayetleri diyoruz? İşçinin de yüzde 100 kusurlu olduğu kazalar oluyor. Örneğin, bir uzman olarak, işçiye her türlü eğitimi veriyoruz, ölçme-değerlendirme yapıyoruz, denetliyoruz; adam bize küfrediyor, üzerimize metal bir parça atıyor, "Niye denetliyorsun?" diye. O kadar cahillik yapılıyor. Burada bizi koruyan bir şey de yok. Burada işçinin yüzde 100 kusurlu olduğu yerler de var. Buna rağmen neden hep iş cinayetleri diyoruz?

HALİL İBRAHİM İLHAN- Ben OSTİM'de çalışıyorum, galvaniz işçisiyim.

Yapılan konuşmalardan dolayı biraz sinirlendim. Çünkü bakıyorum, işçiler hep eğitim almayan, cahil kimselermiş; sanki eğitim aldığı anda hiçbir iş kazası olmayacakmış, patronların bunda hiçbir suçu yokmuş gibi bir algılama ortaya çıkıyor.

Ben galvaniz işinde çalışıyorum. Görüyorsunuz, kollarım asitle yanmış durumda. Yani benim bu kollarımın yanmaması için eğitim mi almam gerekiyor?!

Asitten malzeme çıktığı zaman, flaks denilen bir şey vardır, kimya mühendisleri

bilirler, ona girmeli ve beklemelidir. Ama vakit kaybı olmasın diye o malzeme o flaksa girmez ve siz o asitten çıkan metali -ki iş elbisesi de verilmez, oysa bize haftada bir iş elbisesi verilmesi gerekiyor- kucaklayıp, kancalara takmak için uğraştığınızda her tarafınız asit olur ve yanarsınız.

Şimdi burada sormak istediğim şu: Yüzde 100 kusurlu bir işçi nasıl olur?

Hocam da işçilerin eğitim alması noktasına değindi. İşçilerin hepsi eğitimsiz insanlar mıdır; eğitim almaları gerekiyorsa, nasıl bir eğitim?

Biz eğitim alıyoruz. Özellikle patlamalardan sonra OSTİM’de iş güvenliği -işçi sağlığı ve güvenliği değil- iş güvenliği eğitimleri verilmeye başlandı özel şirketler tarafından. Bize eğitim vermeye gelen şirkette, sorduk, gelenlerin hepsi çevre mühendisiydi. Kimya mühendisi yok, elektrik mühendisi yok. Bir tek, klasik, bilgisayardan kopyala-yapıştır yapmışlar; gözlük kullanacaksınız vesaire. Eğitimlerde suçlu yine biz ilan ediliyoruz; “Dikkatli olacaksınız.” diyorlar. Aldığımız eğitimler, bize verilen eğitimler de göstermelik eğitimler, biz bunları biliyoruz. Bize verilen o göstermelik eğitimde, diyorlar ki, iş kazalarının -tırnak içerisinde söylüyorum, aslında iş cinayetleridir onlar- iş cinayetlerinin yıllık bilançosu bilmem kaç milyon dolar, bilmem kaç milyar lira, şu kadar işgünü kaybı vesaire.

Zaten kapitalist mantık bu değil mi, yani oradan bakmıyor mu meseleye; oradan bakıyor. En basit, en küçük bir önlem bile alınmadığından dolayı iş kazası geçiren arkadaşlarımız var. 10 milyon liraya bir cıvata alacak, sıkacak ve 1 saat sürecek bu; ama 1 saatte 10 dalış yaparsınız ve 1 dalış 5 milyar liradır. Mantık budur.

Teşekkür ederim.

YAVUZ DEMİRKOL- Merhabalar.

Ben demiryolcuyum. Tabii, kamu çalışanıyım. Biraz önce istatistiklerden bahsettiniz. Bizim işkolumuz da ağır bir işkolu. Burada sadece işçiler değil, kamu çalışanları da zarar görüyor. Makinist arkadaşlarımız, diğer teknik işlerde çalışan arkadaşlarımız çeşitli iş kazalarında hayatlarını kaybediyorlar veyahut bedensel uzuvlarını kaybediyorlar. Ama bunlar istatistiklere yansımıyor. Bu nedenle, bu belirtilen istatistikler çok da doğru değil, onu söylemek istiyorum. Çünkü siz ancak SSK’dan dolayı, işçilerden dolayı gelen kazaları değerlendiriyorsunuz; oysa kamu çalışanları dediğimiz, 657 sayılı Yasaya tabi çalışanlar ve 399 sayılı

Kanun Hükmünde Kararnameye tabi çalışanlar bu istatistiklere girmiyor. Belki bu yasadan sonra istatistikler biraz daha değişir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Dr. NADİR SEVİNÇ- Ben, iş müfettişi arkadaşla bir soru sormak istiyorum. Musa Bey giderken onu vekil bıraktığı için ona sormak istiyorum.

Benim öğrenmeye çalıştığım şey şu: Türkiye’de denetlenmesi gereken kaç tane işyeri var, bu konuda yaklaşık bir sayı var mıdır?

İkincisi, kaç kişi Bakanlık tarafından bunları denetlemekle görevlendirilmiş?

Bir de o 40 yıl hikayesi hakikaten doğru mudur?

OTURUM BAŞKANI- Doğru herhalde.

Dr. CELAL EMİROĞLU- Bir de tek merkezli midir bu denetimler, bir de buna cevap verebilir misiniz?

RAHİMİ İNAN- Tek merkezli değil.

OTURUM BAŞKANI- Başka soru yoksa, soruları yanıtlamaları ve eksik bıraktıkları noktaları tamamlamaları için konuşmacılara söz vereceğim tekrar.

Buyurun Kamil Bey.

Ö. KAMİL KARTAL- Ben, her iş kazasının kesinlikle bir iş cinayeti olduğuna inananlardanım. İki nedeni var bunun. Bunlardan bir tanesi şu: Sermaye, yönetenler; işçilerin bütün çalışma koşullarını düzenlemek, denetlemek, takip etmek ve yaptırmakla mükelleftirler. Eğer işverenler, işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmiyorsa; gerekli araç-gereci, tesisatı alıp, işçilere kullandırtmıyorlarsa ya da varsa kullanmaları için denetim mekanizmalarını geliştirmiyorlarsa, ortaya çıkan ölümlü kazaların hepsi iş cinayetidir. İster bir olsun, ister beş olsun, hiçbir farkı yoktur.

Sayın Başkan; ben söz almışken bir 5 dakika ek süre istiyorum sizden, demin konuşmamı tamamlayamadım.

OTURUM BAŞKANI- Kısa tutarsanız sevinirim.

Ö. KAMİL KARTAL- Öyle işkolları vardır ki -bunların başında enerji işkolu gelmektedir- Yasanın 2. Maddesine göre asli işin bölünerek alt işverene verilmesi hukuken mümkün değildir. Bugün elimizde çeşitli muvazaa kararları

olmasına rağmen, Çalışma Bakanlığının talimatıyla, bugün eski adıyla Türkiye Elektrik Kurumunda, şimdiki TEDAŞ'ta, TEİAŞ'ta bunlarla ilgili yapılmış incelemelerin sonucu ortaya çıkmış muvazaa kararları bir buçuk yıldır hâlâ sendikamıza gönderilmemektedir. Başta Adana Toroslar Elektrik Dağıtım A.Ş. ile ilgili yapılmış incelemeler var. Bir buçuk yıldır oraya koşuyoruz, buraya koşuyoruz, en son İMER'e müracaat etmiştim, şimdi çantamda, İMER diyor ki, "Şu dosya numarasıyla şuraya göndermişler, şuraya gitmiş, o dosya numarası şurada; ama ortada dosya yok." Ama elimizde resmi yazı var; inceleme yapılmış, oraya gönderilmiş.

Başka bir şey daha var: Biz, demin de ifade ettim, bir buçuk yıldır bütün işverenlere, gerekli işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerini almalarını, eksik olan malzemeleri, yapılması gereken her şeyi yazıyoruz; bize gelen cevaplarda, resmi cevaplarda, hiçbir sorunun olmadığını bildiriyorlar. İstanbul BEDAŞ Genel Müdürlüğü vasıtasıyla bir komisyon kurduk, sendikamız da içinde, işyerlerini tek tek dolaştık, işçi sağlığı ve iş güvenliği malzemelerini tespit ediyoruz. Önümüze masayı kurdular, bir ton işçi sağlığı ve iş güvenliği malzemesi getirildi. Hepsinin fotoğraflarını çektik; bir tanesi bile kullanılmış değil, hepsi dolaplarda. Ama bize gelen cevaplarda, bütün ekiplerde işçi sağlığı ve iş güvenliği malzemelerinin var olduğu söyleniyor.

Artı, kendi şartnamelerinde, kendi yönetmeliklerinde belirtiliyor, her arıza ekibinin başında mutlaka, ama mutlaka bir işçi sağlığı ve iş güvenliği elemanı olmak zorundadır. Özellikle orta gerilimlerde, yani 34,5'lerde, 154'lerde işçi sağlığı ve iş güvenliği elemanı olmadan ekipler asla çalıştırılmaz.

Nedir iş güvenliği elemanının asli görevi? Enerjiyi kesecek, hattı kontrol edecek, izole edecek, çift taraflı topraklayacak, tek taraflı da değil, çift taraflı topraklayacak, ondan sonra çalışacak elemana diyecek ki, "Gidip hatta çalışabilirsin." Bu da yetmiyor; bu kadar izole etmesine rağmen, çift taraflı topraklamasına rağmen, yine olasılıkları düşünüp -iş güvenliği sorusu soran arkadaşşıma söylüyorum- yine olasılıkları düşünüp, hatta çalışacak elemanın da her türlü iş güvenliği malzemesini kullanarak o hatta çıkmasını sağlayacak. Yani eldivensiz, baretsiz, çizmesiz, elbisesiz çıkmamasını sağlayacak. Bunlar yasal hükümler. Ben iddia ediyorum, savcılıklara da neredeyse her gün şikâyette bulunuyorum, bir tanesi dava açmadı. Ama BEDAŞ Genel Müdürlüğü bir şikâyet ediyor, benim hakkımda şu ana kadar 9 tane dava açılmış vaziyette.

Bunu deminki sözlerimle bağlantı kurmak açısından söylüyorum; gerçek anlamda bunları talep eden bir örgütlü güç bu sermayenin ya da yönetenlerin karşısına çıkmadığı müddetçe iş güvenliği önlemlerinin alınması mümkün değildir arkadaşlar. Mümkün değildir, mümkün de olmayacaktır. Bu ancak ciddi bir örgütlülükle, ciddi bir hak talebiyle geliştirilecek mücadeleyle mümkün. Yani “Bu benim hakkımdır.” deme bilincine de ulaşması lazım işçinin. Maalesef, çeşitli nedenlerle işçi korkuyor; işten atılmaktan korkuyor, aç kalmaktan korkuyor, işsiz kalmaktan korkuyor. Onun için de söylenene boyun eğiyor. İşçi söylenene boyun eğdikçe, işveren iyice üstüne yükleniyor. Bu bir, yumurta mı tavuktan çıkar, tavuk mu yumurtadan misaline dönmüş vaziyette. Ortadan kaldıramayız iş kazalarını, bu mümkün değildir, ama asgari seviyeye indirebiliriz, en aza indirebiliriz.

İddia ediyorum, bugün Anadolu’nun hiçbir yerinde, 34,5 indirici merkezlerin hiçbir tanesinde izole halı yoktur, neon lambası yoktur, izole sehpa yoktur. Yoktur arkadaşlar. Çok şükür, ancak metropollerde, 154’lerde var bunlar.

SALONDAN- Firmamızda 34,5’lerde var bunlar.

Ö. KAMİL KARTAL- Orada da yoktur. Onun da elli bin tane yerini söyleyebilirim ben size. Yoktur. Ne Maraş’ta vardır, ne Aydın’da vardır, ne başka yerde vardır.

SALONDAN- Bakın, bir tek 154’lerin 34,5 kilovolt koridorlarında seyyar izole halı istemiştir TEİAŞ. İşverenin de işine gelmiştir bu. Ama Ankara BEDAŞ’a bağlı işlettiğimiz bütün 34,5 kilovolt trafo merkezlerinde her iki tarafı ve arkası izole halıdır.

Ö. KAMİL KARTAL- Doğrudur. Benim Ankara’yla ilgili pek itirazım yok, metropollerde vardır; ama Anadolu’ya gittiğinizde hiçbir şey göremezsiniz.

Sözümü şöyle bitireyim, tekrar olacak: Bu sınıf örgütlenmediği, bu sınıf kendi hakkını hukukunu talep edecek bir cesarete, bir bilince ulaşmadığı müddetçe bu iş kazalarından kurtulmamız mümkün değildir. Bu, sağlanamaz mı; sağlanabilir. Ama bunun için bir elbirliğine, gönül birliğine, mücadele birliğine ihtiyacımız vardır. Bu sağlandığı takdirde bunların asgariye indirilmesi mümkündür.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Tekrar teşekkür ederiz.

Buyurun Rahmi Bey.

RAHİMİ İNAN- Arkadaşlar; ben de Musa Bey adına sorulmuş sorulardan yola çıkarak, bildiğim kadarıyla ikisini cevaplamaya çalışayım.

Bir, “İstatistiklere memur kazaları, yani kamu çalışanlarının kazaları yansıyor mu?” dediniz. Yansııyor tabii ki. Ama şunu söyleyebiliriz; bir varsayım tabii ki benimki, yani kesin ispatlanmış bir şey değil, ama ona işaret ediyor göstergeler: Çok büyük bir etkisi olmaz. Yani diyelim ki yüzde 1 kadar etkisi olur, onu göz ardı edebiliriz. Ama burada asıl önemli olan nokta, kayıt dışı meydana gelen kazalar. Pek çok kaza, biz incelerken açığa çıkıyor ki, götürmüşler hastaneye, acilde, “Evden düştü, evinde falanca işi yaparken, evinde çalışırken meydana geldi” falan denilerek kapatılmaya çalışılmış. Böyle bir sürü olay var, sonradan ayıklamaya çalışıyoruz. Yani asıl sıkıntı, kayıt dışında meydana gelen kazaların bu istatistiklere yansımamasında. O da yansımış olsa, sanıyorum bu rakamlar çok daha artacak; yani günde 2 tane ölümlü iş kazası diyoruz, belki bu 4’e, 5’e çıkacak. Şunu da söyleyebilirim: Asıl görünmeyen, kötürüm hale gelmiş, yani tamamen ancak bir kişinin bakımıyla yaşayabilecek duruma gelmiş kişilerin sayısının çok daha fazla olduğu. Asıl görmediğimiz ve ihmal ettiğimiz sıkıntılı nokta bu. Hiç kimse bunun farkında değil. Yani günde 3 kişi, 5 kişi ölüyor, kanıksıyoruz; ama 40 kişinin de bu duruma düştüğünü bilsek, herhalde uykularımız kaçır. İş kazası için evine gidiyoruz işçinin, ifade almaya; bakıyoruz, vatandaşın belden aşağısı tutmuyor, tamamen o şekilde yaşıyor. Yani bu kişinin aslında ölü sayılması lazım.

SALONDAN- Ancak ölünce kayda giriyorlar.

RAHİMİ İNAN- Evet, ancak ölünce kayda giriyorlar; biz onları görmüyoruz, farkında değiliz.

Diğer soru: “Türkiye’de denetlenmesi gereken kaç tane işyeri var ve bunları denetlemek için görevli kaç denetim elemanı var?” dedi arkadaşımız.

Ben, slaytlarda hızlı geçtim, orada bir slaydımız vardı. Yine iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığından hareket ederek söyleyeceğim. Eğer iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı tam yerine getirilecek olursa, yani yeni yasayla, öyle diyeyim, Mecliste olan yasayla, mevcut kapsam içinde olan 35 bin işyeri bin anda 1 milyon 400 bine çıkıyor. Bu ne demektir biliyor musunuz? Şu anda Türkiye’de kabaca 10’un üzerinde işçi çalıştıran ve sanayiye ait sayılabilecek 1 milyon 400 bin işyeri var. Ama şu anda ancak 50 ve üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı istenildiği için, talep edilen yer 35 bin, yani bu

uzmanı çalıştırması gereken yerler 35 bin. Sayı olarak bunu söyleyebilirim.

“Peki, denetim olarak ne?” dersiniz; o çok daha vahim bir durum. Almanya’daki işyeri sayılarına bakıyorsunuz, bizim işyerlerinin dörtte biri kadar sayısı -onlarda küçük işletmeler yok, daha çok büyük işletmeler var- ama denetim elemanları bizimkinin dört katı. Buradan baktığınız zaman durum anlaşılıyor.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Dr. NADİR SEVİNÇ- Pardon, ben sorumun cevabını tam alamadım. Ben, yasadaki denetlenecek işyerlerinin sayısını sormuyorum. Gerçek anlamda denetlenmesi gereken işyeri sayısı ne kadar, onu soruyorum.

SALONDAN- Şu anda yasaya göre ancak 50 ve üzeri işçi çalıştırılan yerler denetlenebiliyor.

Dr. NADİR SEVİNÇ- O beni ilgilendirmiyor. Yani 3’müş, 5’miş, 10’muş, yasa beni ilgilendirmiyor. Ben, denetlenmesi gereken işyerlerinin sayısını soruyorum. 24 milyon çalışan var. Bu 24 milyon kişi kaç işyerinde çalışıyor diye soruyorum ben.

RAHİM İNAN- İşte bu kaba bilgiyi verebildim size bu çerçevede. Buradan herhalde bir tahmin yapılabilir. Ama şunu söyleyebilirim: İstanbul’da da yaklaşık 1 milyon işyeri var, böyle denetlenmesi gereken.

Ö. KAMİL KARTAL- Türkiye’de gerçek istihdam aslında 1 ile 50 işçi çalıştıran işyerlerinde. Öyle 1000 kişi çalıştıran işyerleri yüzde 1-1,5 oranında. Zaten onun için örgütsüzüz, onun için bu halde sınıfın durumu.

OTURUM BAŞKANI- Son olarak Mehmet Bey’in katkısını alalım, sonra forum kısmına geçeceğiz.

Buyurun.

MEHMET TÜRKUÇAR- Arkadaşımız, “Yüzde 100 işçi kusurlu olur mu?” dedi. Kusurun kimde olacağını hiç kimse bilemez. Trafik kazası yaparsınız; kusur tamamen sizde de olabilir, başkasında da olabilir, oradaki olayın şekline bağlı. Bir örnek vereyim. Yaptığımız bir rapor; hatta Oğuz Rıza Erkal da vardı, Çalışma Bakanlığı’nda baş iş müfettişi, heyette o vardı, bir de Hukuk Fakültesinden Doç. Dr. Levent Akın vardı.

TEAŞ’a ait bir indirici merkezi. Biliyorsunuz, tablocular var oralarda. Görevi tabloculuk. Tablocunun, bir yerde bir arıza olduğu zaman yapacağı tek şey,

açıp, “Burada arıza var.” diye arıza ekibine bildirimde bulunmak. Müdahale yetkisi yoktur. Trafo fanlarında bir arıza var; tabii göstergeden çalışmadığını görüyor. Gitmiş, bir sopayla müdahale etmiş. Biraz sonra tekrar arıza oluyor. Tekrar tel örgüden doğru sokuyor sopayı eliyle. Bunlar belirtiliyor; tel örgüden sopayı sokmuş, fanı şöyle bir harekete geçirmiş, çalışmamış, sopa kırılmış, bu sefer eliyle yapmaya kalkmış ikincisinde, o anda fan çalışmış, parmağı kopmuş. Şimdi bu kaşınmış. Bir işverenin burada yapabileceği hiçbir tedbir yok. Görevi değil onun, görevinin dışına çıkmış. Görev tarifleri içinde olsa tamam. Ama onun yapacağı tek bir görev var; o da arızayı haber vermek, olayı arızacılar duyurmak. Böyle bir durumda yüzde 100 kusur verdik. Hatta çok da ilginçtir, bizden sonra bir heyete daha gitti, o heyette iki arkadaş bizim belirttiğimiz yüzde 100 kusura katıldı, üçüncüsü de tam tersine, yüzde 70 oranında kusur verdi. Buna rağmen, iş hâkimi, yüzde 100 işçinin kusuru diye karar verdi, Yargıtay’dan da onandı geldi.

Yalnız, yüzde 100’lük kusurlar çok ekstrem tabii. Burada, genelde Orta Doğu Teknik Üniversitesinden çok çıkar; kusur gelir, yüzde 70 işveren, yüzde 20 işveren ustabaşısı veya mühendisi, yüzde 10 işçi. Sanki aynı kalemden çıkmış gibi. Bunlar da hoş raporlar değil. Bir olayda yüzde 100 kusur bir tarafta olabilir, bir olayda tam tersi olabilir. Ama genelde, Ankara’da, 70-30, 80-20, o civarlarda oynuyor kusurlar, işçi kusurlarında. Yani ne kadar tedbir alsanız, bilmem ne yapsanız da, yine kusurlar Ankara’daki raporlarda o civarlarda oynuyor.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederiz Mehmet Bey’e.

Bu oturumu da sonlandırıyoruz.

Şimdi hiç ara vermeden Sayın Nurhan Parlak’ı forumu yönetmek üzere kürsüye davet ediyorum.

FORUM
İŞÇİ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİNDE
GELECEĞE YÖNELİK ÖNGÖRÜLER

NURHAN PARLAK
Forum Yöneticisi

Zaman epey ilerledi, hepiniz, hepimiz yorulduk; ama burada artık sizin fikirlerinizi almak üzere bir arada olacağız. Bazı arkadaşlarımız, çalışanların suçlanmasından dolayı rahatsız oldular; bazı arkadaşlarımız, “İşçi yüzde 100 kusurlu olabilir.” dedi. Ancak, işçi sağlığı ve güvenliği, yasalarla, yönetmeliklerle değil; yasa ve yönetmeliklerin sahada uygulanmasıyla etkin hale gelir. Değerli arkadaşım Rahmi Bey şu ifadeyi kullandı; “İşveren, bütün tedbirleri almakla yükümlüdür.” dedi. Kanun da zaten bunu böyle söylüyor, 4857 sayılı İş Kanununun 77. Maddesi de böyle söylüyor. Dahası, mutlaka ve mutlaka sadece yönetmelikleri uygulamak değil, bir şeyleri vermek değil; onun sahada etkisini görmek, izlemek, denetlemek çok çok önemli. Bunu da gözden kaçırmamak gerekir. Bu konularda kusuru biraz da kendimizde aramalıyız.

Ben, ilk konuşmamda, 2003 yılından bu yana gelen bir serüvenden bahsettim. Aslında tabii bunun daha eskileri de var, ama Avrupa Birliğine giriş süreciyle, Avrupa Birliği direktifleri doğrultusunda 2003 yılında ve onun hemen sonrasında yağmur gibi yönetmelikler çıkmaya başladı. Yanılmıyorsam 23 tane yönetmelik çok kısa sürede çıktı; ama doğru, ama yanlış. Yasa çıktı. Yasaya karşı bu çıkan yönetmeliklerde itirazlar oldu. Özellikle TTB ve TMMOB tarafından birtakım

davalar açıldı; haklı nedenlerle, bu çıkan yönetmeliklerin bazı maddeleri iptal edildi ve bazıları yürürlükten kaldırıldı, yerine yenileri konuldu. Ama hepsi bir karmaşa içerisinde ilerledi ve bugüne kadar geldik.

Kavganın elbet tarafları vardır; bu taraflar içerisinde dikkate alınmayan tek taraf, hatta yasayla hak verilmiş olmasına rağmen, tekrar yasa maddesi değiştirilerek hakkı elinden alınan bir TMMOB var ve işlevi yitirmeye çalışılan bir Türk Tabipleri Birliği var, onların vermiş olduğu belgeler iptal ediliyor. Sendikalar işlevsiz hale getirilmeye çalışılıyor. Sendika Başkanımız Kamil Bey çok güzel ifade etti; mutlaka ve mutlaka örgütlü olmamız gerekiyor.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 83. Maddesinde ve yeni çıkan tasarıda, "Çalışanın işi reddetme hakkı var." deniliyor. Ancak, yine bilinen nedenlerden dolayı, çalışmamız, emekçimiz bu hakkını kullanamıyor. Bu hakkını kullanabilmesi için arkasında çok kuvvetli, bu işi çok iyi takip eden ve destek olabilecek bir topluma, toplum örgütüne, sendikaya ihtiyacı var. Düşünün, bir araba var, o arabayı üç tekerle yürütmeye çalışıyorsunuz, ki baştaki konuşmamda söylemiştim; sermaye, emekçi ve devlet. Arabanın dördüncü tekeri bizleriz.

Sözü daha fazla uzatmadan, bu yapmış olduğumuz çalışmaya katkı koymak isteyen arkadaşlara söz vermek istiyorum. Yalnız, zaman epey ilerledi, eğer süreyi verimli kullanmak adına öz ve genel olarak söyleyebilirsek, anlatabilirsek çok sevineceğim.

Buyurun.

ERBAY YÜCEL- Buraya gelmemin nedeni şu: Ben, Esenyurt, Davutpaşa, OSTİM, BEDAŞ, Sultanbeyli gibi dava süreçlerini takip eden, o davadaki hayatını kaybeden işçilerin ailelerine destek olan koordinasyonun bir üyesiyim. Şimdi OSTİM davasında avukat olarak yer alan bir arkadaş da var aramızda. Her hafta sonu Vicdan ve Adalet Nöbeti var Galatasaray Meydanında, saat birde. Bu böyle devam edecek.

Burada ifade edilenler bakımından çeşitli meseleler var; ama EMO'dan, Cengiz arkadaştan böyle bir davet gelince, gelmeme neden olan iki şey var. Birincisi Cengiz'i tanımam; ikincisi, BEDAŞ davasında elektrik mühendisi olan bir arkadaşın savcılığın birinci bilirkişi raporuna -savcıyla biz bu kavgayı sürdürdük- birinci bilirkişi raporunda 3 kişi yargılanıyordu, ikinci bilirkişi raporunda 21'e çıktı bu ve o elektrik mühendisi bilirkişi arkadaşın EMO tedrisinden geçmiş bir

arkadaş olması, yine İstanbul EMO'daki arkadaşlar aracılığıyla bulmuş olmak nedeniyle, böyle bir saygı nedeniyledir, onu söyleyeyim.

Bakin, burada çeşitli sorunlar var, girmeye gerek yok. İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, bütün iş kazalarında hukuken cezai sorumluluk altındadır. Bunun adını söyleyeyim, iş müfettişleri. Nitekim biz bu adalet mücadelelerinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını hedef tahtasına koyarız. Dolayısıyla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bunda direnç gösterir, İş Teftiş Kurulu doğrudan Bakanlığa bağlı olduğu için. Mesela, Davutpaşa'da hile yaptı; tuttu, İl Müdürlüğünü ceza mahkemesinin önüne attı.

Bu meselelerde, hukukçu arkadaşın beyan ettiği gibi, “yüzde 100 işçi kusuru” diye lafa başladığınız zaman, işçi sağlığı, işçi güvenliği falan, bunları konuşmanın alemi yok o zaman. Yani diyelim ki bunda kusur tanımı yapılamayacak bir şeyden söz ediyorsanız, o zaman bunu izafe etmeyeceksiniz. Burada daha müşterek, yani daha müteselsilen ve daha hâkim ve hegemon olandan doğru ilerlemek gerekir; yani sorumluluğu birine yükleyecekseniz, buradan işletmek durumundasınız. Hukuk tekniği bakımından da, adalet bakımından da böyle olması gerekir. Neyse, bunların ayrıntısına girmeyelim, bir sürü sorunlu mesele var. Ailelerin bu davalarda niye müdahil olduğunu idrak etmek meselesi de dâhil. Bunlara girmeyeceğim. Burada, somut bazı öneriler sunmak istiyorum; yani EMO'nun bundan sonraki bu tür faaliyetlerinde ışık tutar düşüncesiyle üç-dört tane önerimi söylemek istiyorum.

Birincisi, Ceza Muhakemeleri Usul Kanununda yapılan değişiklik nedeniyle uzman mütalaası alabilme konusunda davalı ve davacıya tanınan haklar vardır. Bu bilirkişi mekanizması, mahkeme eliyle atanan bilirkişilerde, ister bahsettiğiniz siyasal manipülasyon, ister fayda vesaire nedeniyle olsun, bir aşınma ve çürüme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla, bu CMK'deki değişiklikle uzman mütalaası alma meselesinde meslek odalarının kendi içerisinde uzman mütalaası alınabilecek, formasyonuna güvendiği ekipler oluşturmak konusunda iradi olmalıdır. Yani eğer mücadele çok yönlü sürecekse, birincisi bu. Bu uzmanlığa sahip, bu mütalaayı verebilecek, odayla birlikte oluşturulmuş, bu tür bir ortak yaklaşıma sahip komisyonlar, ekipler oluşturulmalıdır ve bizler bu mücadeleyi sürdürürken, müracaat ettiğimiz zaman, nazlanmadan tuzlanmadan, kendi tarafını adaletten yana seçmiş bir heyetle muhatap olabilmeliyiz. Mesela, OSTİM davası tipiktir. Birinci bilirkişi raporu var. Sayın Başkan birinci bilirkişi

heyetinin üyesiymiş herhalde. Öyle mi Başkanım?

FORUM YÖNETİCİSİ- Doğrudur.

ERBAY YÜCEL- Evet. Birinci bilirkişi raporundan sonra savcılık ikinci bilirkişiyi istemiş, biz de müdahil olan taraf olarak üçüncü bilirkişinin kavgasını yapıyoruz altı duruşmadır. Savcılık ve mahkeme, müdahilliği sevmez. Ama biz başardık, üçüncü bilirkişiye gitti rapor. Ne gelir, ne gider, ayrı bir hikâye.

Dolayısıyla, meslek odalarının böyle bir hazırlığı yapmasında büyük fayda vardır. Önümüzdeki süreci kastederek söylüyorum. Teknik uzmanlığı olan insanların; vicdan, hak hukuk, adalet duygusundan nasibini almış insanların bu meselelerde uzman görüşünün, savcı davet etmese bile, bu yargılama süreçlerinde devreye girmesine çok acil ihtiyaç vardır. Mesela buna göre bir pozisyon alınabilir. Birincisi bu.

İkincisi, bu uzman bilirkişiler konusunda, savcılık ve mahkemeler tarafından atanan bilirkişilerin raporları konusunda, kendi üyelerinin bu konudaki değerlendirmelerini de dikkate alarak, bu kişilerin bir bilirkişiye yakışmayan, bilirkişi etiğine uymayan davranışları konusunda kendilerine başvurulması konusunda açık davranmalıdır, hatta bu başvuruları teşvik etmelidir. Bu bilirkişilik müessesesine bir ayar verebilmek bakımından, kenarından köşesinden düzelebilmesi bakımından önemli.

Kamil arkadaşın dediklerine katılıyorum. Ama Türkiye’de sendikalı olan işyerlerinin kendisinde de o sendikaların aynı zamanda çalışma koşullarının güvenliği, işçi güvenliğini tınmayan pratikleri vardır. Dolayısıyla, sendikalaşma tek başına meseleyi çözmiyor; nasıl sendikalaştığı, neyi önemseydiği, nasıl yaptığı gibi hususları da içeriyor.

“Örgütlenmeden bu mesele çözülmez.” kısmında ben sadece şu kadarını diyeyim, Kamil bunu daha yakın hissedecektir: BEDAŞ Müdürünün Gaziosmanpaşa’daki iş cinayetinde sanık olarak yargılandığı, şüpheli olarak ifadesinin alındığı durum ile önceki ruh halinin aynı olma şansı yoktur. OSTİM’de ailelerin adalet mücadelesi bir sene sonra OSB’ye 15 maddelik sıkıyönetim kararı aldırdı. Böyle bir şey yok, bunları görelim. Davutpaşa; gayrisihhî müesseselerin bulunduğu bir yerdir. İş müfettişleri ve Bakanlık birinci derecede sorumludur; teftiş programını yaparken ona göre yapacaklar.

Dolayısıyla, o neye neden olmuştur? 2004-2008 arasında 23 tane denetlenmiş,

ruhsatı denetlenmiş işyeri vardır, patlamadan sonra 230 tane.

Bu işi o kadar belirsiz, muamma, o olmadan bu olmaz haline getirmeye gerek yok. Bir musibet bin nasihatten iyidir ilkesine öykünmeye de gerek yok. Ama ne yazık ki kapitalizmin simyası böyle.

Meslek odalarının, iş cinayetleri meselesindeki bu hassasiyetlerini, bilirkişileri takip etmek, aynı zamanda kendisinin uzman mütalaası alınabilecek mekanizmaları kurmak konusunda da göstermelerinin; işçi sağlığı ve iş güvenliği konuşulurken de, o masanın bir tanesinde de bunun mağduru olmakla yetinmeyen, adalet mücadelesi verenin duygu dünyasını bu cemiyetlere katma konusunda itina göstermesinin faydalı olacağını düşünüyorum.

Bundan sonrası için de kolay gelsin.

ENGİN KAYA- Gemi Mühendisleri Odasından katılıyorum, Tuzla'da bir tersanede iş güvenliği uzmanı olarak çalışıyorum. 8 yıldır oradayım.

Bu Kanunun uygulanması bakımından, özellikle 3. Maddede, tanımların 2. Maddesinde, "İşveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, bu Kanunun uygulanması bakımından işveren sayılır." diyor. Bu, tamamen işverenin yükümlülüğünü işveren vekillerine atıyor. Burada şunu da sorabiliriz: Bir işletmede 70 yıllık bir vinç varsa, bu vinçin risk analizi yapıldığı zaman, bunun normalde atılması gerekiyorsa, ama iş güvenliği uzmanının bunu yapmaya yetkisi yoksa, bu yetkiler tanımlanmamışsa, verilmemişse, burada işveren vekillerine kusur verilemez.

Tuzla'ya baktığımızda, bütün iş kazalarında sadece mühendisler, iş güvenliği uzmanları cezalandırıldı. Ceza almamış iş güvenliği uzmanı yok. Ama hiçbir işveren ceza almamış. Koç'un tersanesinde bir olay oluyor; avukat diyor ki, "Koç, tüzel kişidir; o niye ceza alsın?!" Sonuçta Koç ceza almıyor. Ama mühendis alıyor. Niye? Şimdi soruyorum size: Hani hep adalet diyoruz ya; sizce burada adalet var mı? Yani bir işletmede riskleri değerlendiriyorsak, 15 yıllık bir makine varsa, bunun mekanik yorgunluğu düşünülüp, bu değiştirilmezse, burada mühendisin, iş güvenliği uzmanının, elektrik mühendisinin, çevre mühendisinin ne kusuru var?

Ö. KAMİL KARTAL- Çok özür dileyerek araya girmek istiyorum, bir soru soracağım.

Siz, bir iş güvenliği mühendisi olarak, bunları rapor edip, işverenin önüne koyup, “Bunları yapmazsanız ortaya çıkacak bu iş cinayetlerinin sorumlusu sizsiniz. Ben bunu kabul etmiyorum ve bu işyerinde çalışmıyorum.” deme cesaretini gösterirseniz eğer, o zaman, işverenler de çok daha fazla bu işe eğilmek durumunda kalırlar. Tabii, bu öyle bir kişiyle simgeleşecek bir olay değil. Ama Tuzla tersanelerinde her gün ölümler yaşanıyor; el insaf, 160’a vardı. Ölüyor insanlar ve bunlar da bilinenleri, ölümle sonuçlananları. Demin arkadaşlarımız söyledi, istisnasız her gün 30-40 insanın ya eli kopuyor, ya ayağı kırılıyor, ya bir şey oluyor bu Tuzla’da. Bunun böyle sorumlusu olmaz ki. Sermaye sizi de eziyor. Sizin yapmanız gereken şey, işverenlerin çıkarların uygun bir şekilde, korkarak, çekinerek, geri adım atarak, “İşçi yapmadı.” bilmem ne deyip, orayı suçlamak değil; işçilerle birleşerek, işverenlere karşı ortak mücadele geliştirmektir.

ENGİN KAYA- Ama yazılıyor, yine ceza alıyorsunuz. Örneğin, geçenlerde İstanbul’da inşaat şantiyesinde yaşanan olay, televizyondan izledim ben de; iş güvenliği uzmanı yazmış her şeyi, ama kimse dikkate almamışsa elden ne gelir?

ERBAY YÜCEL- 2011 Eylül ayında yazıyor. Yapı Denetim Yasasının hükmü belli. Aradan aylar geçiyor. Yasanın ilgili maddesi de, “Gereği yerine getirilmezse, gidip, Çalışma ve Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne başvuracaksın.” diyor. Başvurmuş mu? Hayır.

ENGİN KAYA- Çalıştığım işyerlerinde de çok defa tecrübe ettim; evet, iş sağlığı ve güvenliği uzmanı olarak, işveren gerekenleri yapmadığı, görülen eksikleri gidermediği zaman, Bölge Müdürlüğüne bildirme cesaretini herkes gösteremez. Örneğin, müfettiş arkadaşlar burada konuştular, dediler ki, “Her insanın sorumluluğu alması lazım.” O zaman ben de şunu söylüyorum: Gemi tersanelerinde denetleme yapıp da eksiklik bulmayan müfettiş arkadaşların da yargılanması lazım o zaman.

Asıl bu işin kaymağını kim yiyor; emekli müfettiş arkadaşlar yiyor. 20 tane var ve 15-20 milyar maaş alıyorlar.

FORUM YÖNETİCİSİ- Eğer karşılıklı olarak birbirimizi suçlarsak, bu hiçbir yere gitmez. Zaten bugüne kadar işçi sağlığı ve güvenliğinin şartlarının oluşmamasının tek nedeni bu belirsizlik kavgalarıdır. TMMOB ve Türk Tabipleri Birliği boşu boşuna dava açmadılar; birtakım uygunsuzluklar var, ve şuna inanın: TMMOB ve Türk Tabipleri Birliği bu “50 ve üzeri işçi çalıştıran işyerleri” sınırına her zaman karşı çıktı. Az önce burada da söylendi; kazaların büyük bir

kısmı küçük işletmelerde oluyor, çalışan sayısının az olduğu yerlerde oluyor. Bunları dikkate alalım. Yani birbirimizi suçlamanın çok fazla bir anlamı yok.

ENGİN KAYA- Söyleyeceklerimi kısaca özetleyeyim. İş sağlığı ve güvenliğinde özellikle 83. Maddeyi uygulayabilmek açısından, işçi, eksiklik bulduğu zaman iş sağlığı ve güvenliği kuruluna bildirecek ya, orada eğer iş sağlığı ve güvenliği kurulu bir şey yapmazsa, bu durumda en azından oraya bir 100 milyar lira gibi bir tazminat hükmü konulması lazım. İkincisi, iş güvenliği uzmanı da eğer bildirdiğinde işten çıkartılması durumunda, orada iş güvenliği uzmanını da koruyacak bir 100 milyar lira tazminat hükmü getirilmesi lazım. Eğer bu olursa kesinlikle herkes bunu uygular.

ALAATTİN ALİ YOLCU- Ben bir tespit yapacağım, bir de önerim var.

Tespit şu: Mühendisler olarak, hangi işkolunda olursa olsun, özellikle riskli alanlarda bu sorumluluktan kaçamayız. Yeni mühendis de olsak, deneyimli, eski mühendis de olsak, iş hayatında olduğumuz sürece, bir işçimiz de olsa, yüz işçimiz de olsa, biz bu riskleri görmek zorundayız, işverenimize bildirmek zorundayız ve cesur olmak zorundayız arkadaşlar. Yeni mezun olan arkadaş da cesur olmak zorunda, o da bildirmek zorunda; ama o cesaretini eğitim düzeyinde görecektir.

Bir de önerim var: Mademki sorumluluk mühendislerin üstüne yıkılıyor; biz bu iş güvenliği uzmanlığı ya da iş güvenliği eğitimlerini üniversiteye önerelim, üniversitelerde bunun daha ciddiye alınması için iş güvenliği dersleri konulsun ve yeni yetişen mühendis adaylarına mutlaka ciddi bir ders olarak verilsin. İş hukuku dersinde vardır, ama çok ciddiye alındığını düşünmüyorum. Daha geniş, daha farkındalık yaratacak bir eğitim verilsin ve mühendis adayları oradan o bilinçle gelsin. “İşçilerden ben sorumluyum, onların hayatından da sorumluyum.” bilinciyle çalışsın. Artık TMMOB aracılığıyla mı olur, EMO aracılığıyla mı olur, bunu YÖK’e bildirelim. Bu da bu çalıştayın görevi olsun; iş güvenliğinin mühendislik eğitimi veren üniversitelerde ders olarak konulmasının YÖK’e bildirilmesini öneriyorum.

Teşekkür ederim.

FORUM YÖNETİCİSİ- Biz teşekkür ederiz.

Burada hemen şunu söyleyeyim: Öncelikle kaliteli mühendisler yetiştirsinler. Herkese söylüyorum, örnek veriyorum; benim oğlum iki veya üç yıl önce

elektrik mühendisi olarak mezun oldu, ama ben onu bir elektrik mühendisi yapabilmek için tam bir sene uğraştım. EMO'nun eğitimlerine gönderdim; aldım, kendi çalıştığım fabrikada bedelsiz, bir müteahhidin yanında çalışan olarak gösterip, bu adamı yetiştirmeye çalıştım. Gerçekten, maalesef, şu anda kaliteli mühendis yetiştirilemiyor.

Dr. NADİR SEVİNÇ- Geçen sene İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kongresini TMMOB, TTB, KESK ve DİSK olarak beraber düzenlemiştik. Bu tür bir etkinlik için öncelikle EMO'ya teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Bunu söyleyerek başlayayım.

İkincisi, biraz önce sendikacı arkadaşımız Kamil Kartal da söyledi; bu illerde kurulan, kurulmakta olan ve yaygınlaşan işçi sağlığı ve güvenliği meclislerinin güçlendirilmesi gerekir ve bütün arkadaşların bir şekilde oralara katılmasında fayda var. Mesela, Ankara'da böyle bir girişim var ve bu yaklaşık 3 aydır falan devam ediyor. Bunun hep beraber güçlendirilmesinde fayda var.

Bir başka şey daha söyleyeyim. Buradaki arkadaşımız kusura bakmasın; ben, bir işçinin diğer işçilere karşı telaşını gördüm onda. O da işçi. Bu, şu demek aslında: Bir yerde herhangi bir şekilde yaşamını sürdürmek için ücret alarak yaşamak zorunda olan her Allah'ın kulu işçidir. Ücreti az ya da çok olabilir; bugün azdır, yarın çok olabilir. O nedenle bu şekilde yaklaşmakta fayda var.

Bir de bu etkinliklerin birleştirilmesi bence çok önemli. Mesela, bugün benim bildiğim aynı içerikte üç tane toplantı var Türkiye'de, farklı farklı yerlerde. Bunları birleştirerek, ortak sonuçlar çıkartmaya çalışmalıyız.

Biz, öyle şeyler istemeliyiz ki, herhangi bir işçi kesimine, grubuna değil, tümünü kapsayan şeyler bulup çıkarmalı. İşte ancak o bizim gerçekten de işçi sağlığı ve güvenliği hakkındaki programımız olabilir. Örneğin, aklıma gelen bir madde söyleyeyim: Yolda geçen süreler gidiş ve dönüş dâhil iş saatinden sayılmalıdır.

Ben İstanbul'da yaşadım; Kartal ile Mecidiyeköy arası, tek köprü varken, tercihli yolda 19 dakikaydı. Tercihli yol deniliyordu ona. Kartal'dan kalkan araba Mecidiyeköy'e 19 dakikada iniyordu. Onlar kaldırıldı, şimdi 149 dakikada falan iniliyor. Bu, bizim, hepimizin isteği olmalı.

Bir başka şey: İş kazalarından tartışmasız kapitalistler sorumlu olmalıdır. Bunu hiç tartışmamak lazım.

Bir başka şey: İşsizlik sigortası tam ücretlilik üzerinden verilmelidir. O zaman,

kimse, “Beni işten atarlar mı?” kaygısıyla hareket etmez. Mühendis arkadaşımız 6 bin lira alıyorsa, attıkları zaman 6 bin lira işsizlik sigortasından maaş almaya devam etmelidir ve bu Hükümet tarafından verilmelidir, yani ortak bütçeden verilmelidir. O zaman, el mi yaman, bey mi yaman, göreceğiz.

Yani daha geniş, bütün çalışanları kapsayan talepler etrafında toplanırsak daha sonuç alıcı oluruz diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

EMİRALİ KARADOĞAN- Liman-İş Sendikası uzmanıyım. İşin açıkçası, ben sosyal bilimciyim; orada uzman olarak çalışıyorum, çalışma ekonomisinde.

Gördüğüm kadarıyla, asıl tartışmamız gereken ya da gözden kaçırdığımız bir nokta var. Buradakilerin çoğu mühendis, genelde teknik bir pencereden bakıyorlar, yani genelde sayısal veri üzerinden hareket ediyorlar. Ama öte yandan da sağlık konusunu tartışıyoruz, işçi sağlığı diyoruz. Buradaki işçiyi biliyoruz, herkes işçi. Peki, sağlık? Sağlığı, Dünya Sağlık Örgütü şöyle tanımlıyor. Bu biraz da biraz önce konuşan uzman arkadaşımızın söylediklerine cevap olacak. Sağlığın tanımını yaparken Dünya Sağlık Örgütü, “Sadece beden, fiziken, ruhen değil, aynı zamanda sosyal yönden iyilik hali” der. İyilik haline sosyal bilimler şöyle bakar: Örneğin, işçi eğer kafanıza bir şey atıyorsa ve siz de kafanızı eğip gidiyorsanız, kusura bakmayın, suçlusunuz o zaman. Çünkü bu sağlıklı değil. İşçi sağlığının temeli şudur: Sağlıklı olmak zorundadır o insan. O insan sağlıklı olmadığı sürece, siz onu işe gönderirseniz, burada bu konuda kapitalistleri, sermayeyi suçluyorsunuz; ama kusura bakmayın, bir yandan da işçi buna önyak oluyor. Tamam, sermayedar bunun önlemini alacak. Sermayedar ne yapıyor; yetki göçerimiyle kendisine maşalar buluyor. “Ben bunun sorumluluğunu nasıl üzerimden atarım.” diye bakıyor. Biz ne yapıyoruz; “Ben uzmanım, bana küfrediyor; ben bunu ne yapacağım, şimdi işe nasıl göndereceğim?” diyoruz. Göndermeyeceksiniz. Yetkiniz ne; rapor tutacaksınız, bu adamın sağlıklı olmadığını beyanedeceksiniz. Gönderiyorsanız, sorumluluğu üzerinizden atıyorsunuz demektir. İşyeri sağlık-güvenlik kurulları niçin var; bu tür sorunlar konuşulsun diye var.

SALONDAN- Belki işçi maaşını alamamıştır, onun için yapmıştır onu.

EMİR ALİ KARADOĞAN- Mesele o değil. Belki -espriyle söylüyorum- akşam karısından fırça yiyip gelmiş de olabilir oraya. O da olabilir. Yani sosyal iyilik

halinden bahsediyorum burada. Sosyal yönünüz çok önemli. Çıkarken komşunuzla kavga etmişsinizdir, bir gün önce başka bir şey olmuştur, kafanızda başka başka sorunlar, sıkıntılar vardır.

Biz, Gürhan hocadan ders almıştık, çok güzel bir şey söylemişti. Dedi ki, "Bir tane iş kazası nedeni söyleyin." Dedim ki, "İnşaat işçisi yere düştü." Dedi, "Düşme; iş kazası nedeni değil. Bu, çakılmasının sebebi. O işçi acaba bir gün önce ne yedi, bir gün önce ne konuştu, bir gün önce neler yaptı ya da buraya gelirken neler yaşadı, bu süreçler önemli." dedi.

Risk analizinde, kök-sebep analizi vardır. Risk analizi yaparsınız, onun asıl köküne inersiniz.

Öneri olarak, belki ütöpik bir şey; ama işveren eğitimleri gerekiyor aslında. İş sağlığı dediğiniz zaman adam sadece kendi maliyetini nasıl düşüreceğine bakıyor. İşçi sağlığıyla ilgili işveren eğitimleri gerekiyor. Biz, işvereni eğitmediğimiz sürece, hiçbir şekilde bu konuda kesin sonuç alamayız. Kanun metninde, "İş güvenliği konusunda şunları yapacaksın." deniyor; yapmıyor. Ne yapacaksınız? Cezasını verelim. "Tamam, neyse cezasını veririm." diyor adam. Aynen iş güvencesi gibi. Ne yapıyor; gözden çıkardığı işçiyi, iş güvencesi bile olsa, "Ne olacak; en fazla tazminatını verir gönderirim." diyor, çıkartıyor. Hani iş güvencesi vardı?

İş güvenliğiyle ilgili TİSK'in bir toplantısına katıldım; eleştirilerini duyunca çok şaşırmıştım, farklı şeyler bekliyordum. "Cezalar çok yüksek." dediler. Yani "Biz önlem falan almayacağız, elimizden gelen bu. Senin bana verdiği cezalar yüksek." diyorlar. Biz bunu bu yolla çözemeyiz. Bu mantıkla gidersek, yani işveren bu mantıkla bakarsa, bu meseleyi çözemeyiz. Ki bakacak, sermayenin, kapitalizmin temeli budur zaten. Kârını bu yolla maksimize edecek. "İşçinin ne olduğu önemli değil, bari şu bana keseceğin cezayı biraz azalt." diye bakıyor adamlar.

FORUM YÖNETİCİSİ- Çok teşekkür ederiz.

Arkadaşımız da söyledi; işveren vekilini tanımlarken, işveren vekilini işveren olarak görmüş, orada da bir gol atmaya çalışmış. Kendi vekilini, yani bizleri, çalıştırdığı insanı işin direkt sorumlusu gibi gösterecek. O da ayrı bir konu.

Evet, son olarak size söz vereyim. Buyurun.

CELAL CEZİM- Bu tür çalışmaların forum bölümünün aslında daha özgürce ve konuşmak isteyen herkesin az da olsa bir şeyler söyleyebildiği bir ortam olmasını beklerdim.

FORUM YÖNETİCİSİ- Biz de onu arzu ediyorduk, öbür bölümlerden ayırmadık; ancak, zamana tasallut edildiğinden, hakkımızı hukukumuzu çok iyi ayarlayamadığımızdan, maalesef, biz bu bölümü kısaltmak durumunda kaldık.

CELAL CEZİM- Bir de bu konu gerçekten çok önemli. Yani sadece son zamanlarda çok dillendirildi ve önemsenmiş gibi; ama diğer ülkelere baktığımızda, bu işçi sağlığı ve iş güvenliğinin aslında meslek içerisinde önemli bir ağırlığı olduğunu ve hepimiz açısından son derece önemli, temel bir konu olduğunu bilmek gerekir. Bu konuda yurtdışındaki uygulama örneklerini ve bilgileri de biraz araştırdım. Buna ilişkin birtakım notlar her yerde dolanıyor, İngilizceden çeviri oldukları da dilinden anlaşılıyor. Milli Eğitim Bakanlığı da şimdi işyerlerinde çalışan işçilerin yaptıkları işler üzerinden eğitimlerini zorunlu kılan bir uygulama başlatmış durumda. Belli saatlerde, işin durumuna göre -tehlikeli, az tehlikeli, çok tehlikeli- eğitimleri zorunlu hale getirmiş durumda, bunun için bir müfredat da konulmuş. Baktığımızda, olumlu bir yan; işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu o elemanın kendi dalında öğrenmesi gerekenlerin yüzde 60'ını oluşturuyor. Bu olumlu bir olay.

Ben, unutmayayım diye, öncelikle Enerji-Sen Başkanının değindiği konuya ilişkin bir şey söylemek istiyorum. Ondan sonra OSTİM'deki bir deneyimimi söyleyeceğim.

Kamil arkadaşımız, "İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki taleplerimiz de en az ücret ve özlük hakları taleplerimiz kadar örgütlü ve bilinçli bir şekilde işçiler ve sendikalar tarafından talep edilmelidir." dedi. Ben bunu bir adım daha ileri götürerek; bunun aslında en fazla talep edilmesi gereken şey olduğunu iddia ediyorum. Çünkü sağlığınız ve işyerindeki güvenliğiniz olmazsa ve orada birçok şeyinizi kaybederseniz, o ücretlerin de, diğerlerinin de bir anlamı kalmıyor ve gerçekten kayıplara baktığımız zaman, her dakika başı bir işçinin iş kazası yüzünden yaralandığını, sakat kaldığını ya da öldüğünü görüyoruz. Ben, OSTİM'de dolaştığımda hep taksiye gelişi güzel atılmış, eli kopmuş, kolu kopmuş, yaralanmış, ambulans geciktiği için de, en yakın sağlık ocağına taksiyle götürülen işçiler görüyorum. O kadar çok oluyor ki, bunlar kayıtlarda bile yok. Ders alınacak o kadar çok kaza oluyor ki aslında; ama çoğu ölümle

sonuçlanmadığı için hiç gündeme gelmiyor. Ancak ölü sayısı 10'a falan çıktığı zaman bu iş kazalarını konuşur hale geliyoruz toplum olarak. Halbuki, kopmuş bir parmak, bir kol ya da işgücünü kaybetmiş bir işçi bile çok önemli.

Yaşanmış bir olayı örnek olarak anlatacağım.

Dershaneler, yasa gereği, şantiyelerde olsun, fabrikalarda olsun, atölyelerde olsun, her yerde işçilere kendi dallarında iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri veriyorlar. Bir dershaneçi arkadaş da mühendis olmam itibarıyla benden rica etti; dedi ki, "Şu konuda bizim işyerinde işçilere iş güvenliği konusunda eğitim verebilir misin?" Ben de oturdum, çalıştım verilmiş olan eğitimler üzerine. Belki siz biliyorsunuzdur, şimdi işyeri danışmanlığı diye bir şey çıkmış. Çok yaygın bir şekilde, birileri -mühendis olmasına gerek yok- özel girişimciler bir danışmanlık firması kuruyorlar, işyerlerini dolaşıyorlar, kartlarını bırakıyorlar, diyorlar ki "Biz sizin her türlü işinizi ve probleminizi takip ederiz." Halledilmesi gereken konu şu: Bundan sonra bütün işyerlerinde çalışan işçilerin yaptığı işle ilgili bir belge alması gerekiyor. Ağır ve tehlikeli işlerde çalışanların mesleki eğitim alma zorunluluğu var. 40 saatlik eğitimin 24 saati işçi sağlığıyla ilgili olacak. Ben de onunla ilgilendiğim için kalktım ve o işyerine gittim. İşyerindeki insanlarla görüşürken ne kadar işçisi olduğunu, işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili materyallerin olup olmadığını bir ön hazırlık olarak kendileriyle konuştum. Eğitime işyerinde çalışan herkesin –sadece işçiler değil, patronundan temizlik işçisine herkesin- katılması gerektiğini söyledim. Ardından bir telefon gelmiş ve telefon bana verildi. Hiç bilmediğim bir ses, "Sizin orada işiniz ne? Orayı terk edin." dedi. Bu işte oranın danışmanlığını yapan bir firmaymış. Arayanın numarasından kendisine ulaşmaya çalıştım. Bu korsan iş uzmanlarının yerine gittiğimde gördüm ki, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda 24 saat verilmesi gereken eğitim yarım saat olarak geçiştirilerek Milli Eğitim Bakanlığından onaylı belge almak istiyorlar.

FORUM YÖNETİCİSİ- Konu anlaşıldı. Biz de zaten bu işin ticarileştirildiğini söylüyoruz, bu iş bu hale geldi. Biz buna karşıyız.

CELAL CEZİM- Bunu şuraya bağlayacağım: Bu konuda sorumluluk kime ait? İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda temel sorumluluk işverenidir. Ama işveren bu sorumluluğu çok da önemsemiyor; çünkü, "Nasıl olsa bir yerden bir açık bulur, oradan kurtarırım." diyor. Ondan sonra, orada işvereni temsil eden, iş sağlığı ve güvenliği konusunda uzman mühendis arkadaşlarımız var,

bu arkadaşlarımızın sorumluluğu çok büyük. Bu arkadaşlarımızın bu konuda çok bilinçli ve eğitilmiş olması gerekiyor. Biliyorsunuz, bilinçsizlik insanları yanlış yapmaya sevk eder.

FORUM YÖNETİCİSİ- Peki, bu bilinci nasıl sağlayacağız? Bilinç dediğimiz nedir?

CELAL CEZİM- Bilinç dediğim, öngörü; yani kaza olmazdan önce, bir kaza olasılığını görmek.

FORUM YÖNETİCİSİ- Ben size şunu söyleyeyim, yaşadığım bir olayı anlatayım ve kapatayım.

Ben, yaklaşık 3 veya 4 yıl önce ÇASGEM'in eğitim merkezinde eğitimcinin eğitimini almaya gittim. Tek koşul A sınıfı iş güvenliği uzmanı olmaktı. Maalesef, A sınıfı iş güvenliği uzmanı arkadaşlarımızdan biri, yanması gerekmeyen floresan lambanın söndürülmesi için masanın üzerine çıkıp yaptı. "Ne yapıyorsun; elektrikçi misin?" dedim. Hayır, değil.

Önemli olan, bizim kariyerimizin ne olduğu değil; bizim bu işe ne kadar gönül verdiğimiz, işin neresinde durduğumuz ve bu işi ne kadar ciddiye aldığımızdır. Eğer iş güvenliği uzmanlığı yaptığınız yerde bir kişinin, bırakın yaralanmasını, uzuv kaybını, burnunun kanamasını dahi önleyebiliyorsanız, uzmanlık budur. İşte Sendika Başkanımız sordu; "İş güvenliği uzmanı olarak sen ne yaptın?" dedi. İş güvenliği uzmanı olarak biz bir şey yapabiliyorsak, dokuzuncu köyden kovulup, onuncu köye gitmeye razı olabiliyorsak, bu işleri düzeltebiliriz ve çalışanlarımızın arkasında sağlam örgütlülük gerekir. Bakın, bu bir özeleştirmedir; 2003'ten bu yana bu çalışmalar sürdürülüyor, elektrik mühendisleri olarak bu Komisyonu ancak bu yıl çalıştırmaya başladık.

Hepinize teşekkür ediyorum.

EMO İŞÇİ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası 43. Dönem İşçi Sağlığı ve Güvenliği Komisyonu, yaptığı ilk toplantıda, çıkarılacak olan İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın neler getireceğinin tartışılması için bir çalıştay düzenlenmesini gündemine almış, yapılan hazırlıklar sonrasında 9 Haziran 2012 Cumartesi günü Odamız toplantı salonunda İşçi Sağlığı ve Güvenliği Çalıştayı düzenlenmiştir.

Davutpaşa'dan, Karadon'dan, OSTİM'den, Dursunbey'den, Afşin'den, Erzurum'dan, Tuzla'dan, ülkemizin dört bir yanından alınmayan önlemler nedeniyle emekçilerin göz göre göre ölüm haberleri gelmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre 2010 yılında 1444 işçi, 2011 yılında 1563 işçi, 2012 yılının ilk beş ayında 319 işçi "iş kazalarından" dolayı hayatını kaybetmiştir. Üstüne üstlük çalışma yaşamındaki bu korkunç tablo, AKP iktidarı tarafından kader olarak değerlendirilebilmekte, ölümlerin işin doğasında olduğu söylenebilmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 22. ve 25. maddelerinde de yer aldığı gibi, sosyal yaşam içerisinde sosyal güvenlik hakkı tüm bireylerin temel hakkıdır. Bunu sağlamak devletin asli görevleri arasındadır. İşçi sağlığı ve güvenliğinin temel unsurları olan işveren/sermaye, emekçiler ve devletin yanı sıra; sendikalar, meslek örgütleri ve diğer demokratik kitle örgütlerine de bu alanın düzenlenmesinde görevler düşmektedir.

Hatırlanacağı gibi, 2003 yılında yayımlanan 4857 sayılı İş Yasası'nda işçi sağlığı

ve güvenliğine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu yasaya aykırı olarak çıkarılan yönetmelikler yargıdan dönmüştür. Bunun üzerine yönetmeliklerin Anayasa ve yasalara uygun hale getirilmesi gerekirken; yasalar yönetmeliklere uydurulmuş, hukuk devleti ilkesi yok sayılmıştır. Üstelik yasaya aykırı yönetmelikleri yargıya taşıyan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Türk Tabipleri Birliği yasanın uygulanmamasının sorumluları olarak gösterilmiş, üyeleriyle karşı karşıya getirilmeye çalışılmıştır. Bizler, işçi sağlığı ve güvenliği alanındaki görevimizi yerine getirirken, birçok engelle karşılaşmaktayız. İş kazalarının önlenebileceğine olan inancımız ve insan yaşamına olan saygımızla, yapılan haksızlıklara ve yanlışlıklara karşı direncimizi daima sürdüreceğiz.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın amacı, Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye işaret edilen 89/391 sayılı Çerçeve Direktif ile mevzuatı uyumlu hale getirmek olarak ifade edilmekle birlikte; yasanın içerdiği maddelerin pek çoğu 2003'ten bu yana yayımlanan yönetmelikler ve torba yasalarda bulunmaktadır. Örneğin, yasanın tariflediği işveren sorumluluğu, 1475 ve 4857 sayılı yasalarda da bulunmakta, yeni yasa ancak bu sorumluluğa para cezası gibi mali yükümlülükler getirmektedir. Tespit edilemediği için hakkında yeterli istatistiğin bulunmadığı meslek hastalıkları konusunda da yasanın geçmiş düzenlemelerden farkı bulunmamakta, meslek hastalıkları karşısındaki kayıtsızlık sürmektedir. 89/391 sayılı Çerçeve Direktif işçilerin bilgilendirilmesi, iş bırakmalarının yetkilendirilmesi, işçi temsilcilerinin sürece katılımının örgütlenmesini odağına almışken, yasa ise eğitim kurumları ve ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alımı ekseninde şekillendirilmiştir.

Yasayla beraber işçilere verildiği belirtilen çalışmaktan kaçınma hakkı, 2003 yılında yayımlanan İş Yasası'nda yer almaktadır. Bununla da kalmayıp, koruma tedbiri olmayan ortamlarda işçinin çalışmasının istenemeyeceğine yönelik hükümler 1967 yılında kabul edilen bir ILO sözleşmesinde dahi bulunmaktadır. Öte yandan, uygulanan neoliberal politikalarla güvencesiz çalışmanın yaygınlaştırıldığı bir ortamda, çalışmaktan kaçınma hakkının yasanın olumlu bir getirisi olarak gösterilmesi AKP tarzı tipik bir samimiyetsizlik örneğidir.

Yasa, işverenin işçi sağlığı ve güvenliğini sağlamaktan sorumlu olduğunu belirtmekle birlikte, geçmiş mevzuatta bulunmayan yeni bir anlayışla bu sorumluluğun çalışanların eğitimi ve onlara gerekli talimatların verilmesi gibi şekillerde çalışanların sırtına bindirilmesine ve işverenin en az maliyetle

sorumluluktan sıyrılmasına yönelik bir kurguya sahiptir.

İşçi ölümlerinin altında yatan temel neden, sağlıklı ve güvenli çalışmanın maliyet odaklı olarak değerlendirilmesidir. İşçi sağlığı ve güvenliği üzerine 1990’lardan bu yana yapılan çalışmaların kapsamı, konunun yasa koyucular tarafından sosyal bir konu olarak değil, ekonomik zeminde ele alındığını göstermektedir. Benzer şekilde, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nın ortaya çıkış sürecinde kapitalist hegemonyanın etkisi; çalışma ilişkilerinin esnekleşmesi, “işçi sağlığı” yerine “iş sağlığı” kavramının kullanılması, taşeronlaşma, işçi sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile eğitimlerin piyasalaştırılması şeklinde yasada yerini bulmuştur.

Yürürlükteki maddelerin bir araya toplanarak piyasacı bir anlayışla yoğrulmasıyla oluşturulan bu yasanın iş cinayetlerine çözüm olması mümkün değildir. İşçi sağlığı ve güvenliği alanında, ancak işçi sınıfının güçlü bir şekilde örgütlenmesiyle ve farklı çalışma statülerinde olan bütün emekçilerin esnek çalışmaya, uzun çalışma saatlerine, önlemlerin maliyet olarak görülmesine karşı ortak mücadelesiyle kazanım elde edilebilir.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

İşçi Sağlığı ve Güvenliği Komisyonu